

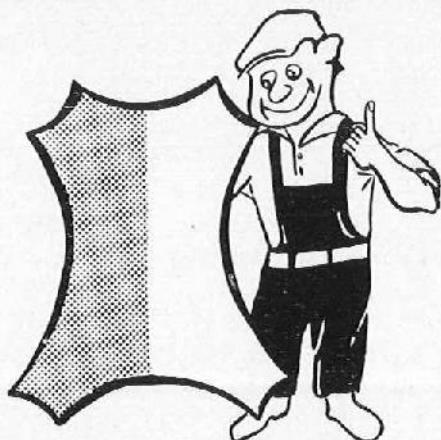
12

1965

planinski vestnik

V S E B I N A :

TRETJA ALPINISTIČNA ODPRAVA V	
KAVKAZ	
Inž. Pavle Šegula	529
GORE SO ODKRILE	
Ludvik Zorlut	530
NASA PRVA SKUPNA POT NA MISSES-TAU	
Inž. Pavle Šegula	537
VELEBITSKI KUK STROGIR	
Dr. Misko Marković	543
PO GRUZINSKEM STEBRU NA DYCH-TAU	
Janez Golob	548
KOŠTAN-TAU	
Boris Kambič	551
ULLU-AUS	
Dušan Kukovec	554
NA URAL	
Polde Potočnik	557
SOVJETSKI ALPINIZEM	
Zlatko Smerke - Franci Savenc	558
OBRAČUN TRETJE ALPINISTICNE ODPRAVE	
V KAVKAZ	
Inž. Pavle Šegula	567
STEZE Z GORA	568
DRUŠTVENE NOVICE	570
ALPINISTIČNE NOVICE	574
IZ MLADINSKIH ODSEKOV	575
IZ PLANINSKE LITERATURE	575
RAZGLED PO SVETU	576
OBČNI ZBORI	580
NASLOVNA STRAN:	
S KANJIJAVCA NA TRIGLAV	
Foto inž. Korošin Franc	

S T A N D A R D K R A N J

P R O I Z V A J A M O

STANDARD

GORNJE IN SPODNJE USNJE

STANDIT

KEMIČNI IZDELKI ZA ČEVLIJARSKO INDUSTRIJO

VIST

UMETNO PENJENO USNJE ZA LESNO, TAPETNIŠKO, GALANTERIJSKO, OBLAČILNO, ČEVLIJARSKO IN DRUGO INDUSTRIJO

PLASTICIRANJE

KOVINSKIH PREDMETOV, KOT SO RAZNE KOŠARE ZA SAMOPOSTREŽNE TRGOVINE, MREŽE ITD.

poština plačana v gotovini

planinski vestnik

december • letnik 65.

Tretja alpinistična odprava v Kavkaz

Ing. P. Šegula

Tisto, kar se nam je pred leti zdelo nemogoče, počasi postaja stvarnost. Takrat smo si želeli, da bi naši alpinisti tudi v kavkaških gorah preizkusili svoje znanje, prehodili njihove grebene, se povzpeli v višave, kakršnih ni drugje v Evropi, si na dolgih pohodih in v samotnih visokih bivakih pridobili znanje in izkušnje, ki jih narava marsikje drugje ne nudi v tako obilni meri.

»V tretje gre rado,« pravi slovenski človek. No, to smo letos doživelji. Mi bi pristavili še našo, vselej pričajočo željo: »Naj naši alpinisti postanejo redni obiskovalci Kavkaza.« Zdi se mi, da je bila letošnja kavkaška odprava vse do odhoda nekako skrita v senči priprav na odpravo v Himalajo. Ne da bi ji prisojali premalo vrednosti! Bila je predvsem dokaj nezahtevna do PZS. Oprema je bila tu; nekaj so jo imeli kandidati sami, nekaj AO, ostalo PZS. Potrebno je bilo samo še nekaj hrane za na pot in za priboljšek na vzponih, zdravila, pa filmi, pičača in krema za zaščito pred soncem.

Potem ko so bili določeni ožji kandidati in sprejet predlog za vodjo odprave, nam je prijazni Frenk oskrbel še zdravniški pregled in že je bil tu 11. julij, dan odhoda na daljno pot.

Ko so za nami ostale luči Ljubljane, nam je vsem odleglo. Vsak za sebe je sklenil, da bo

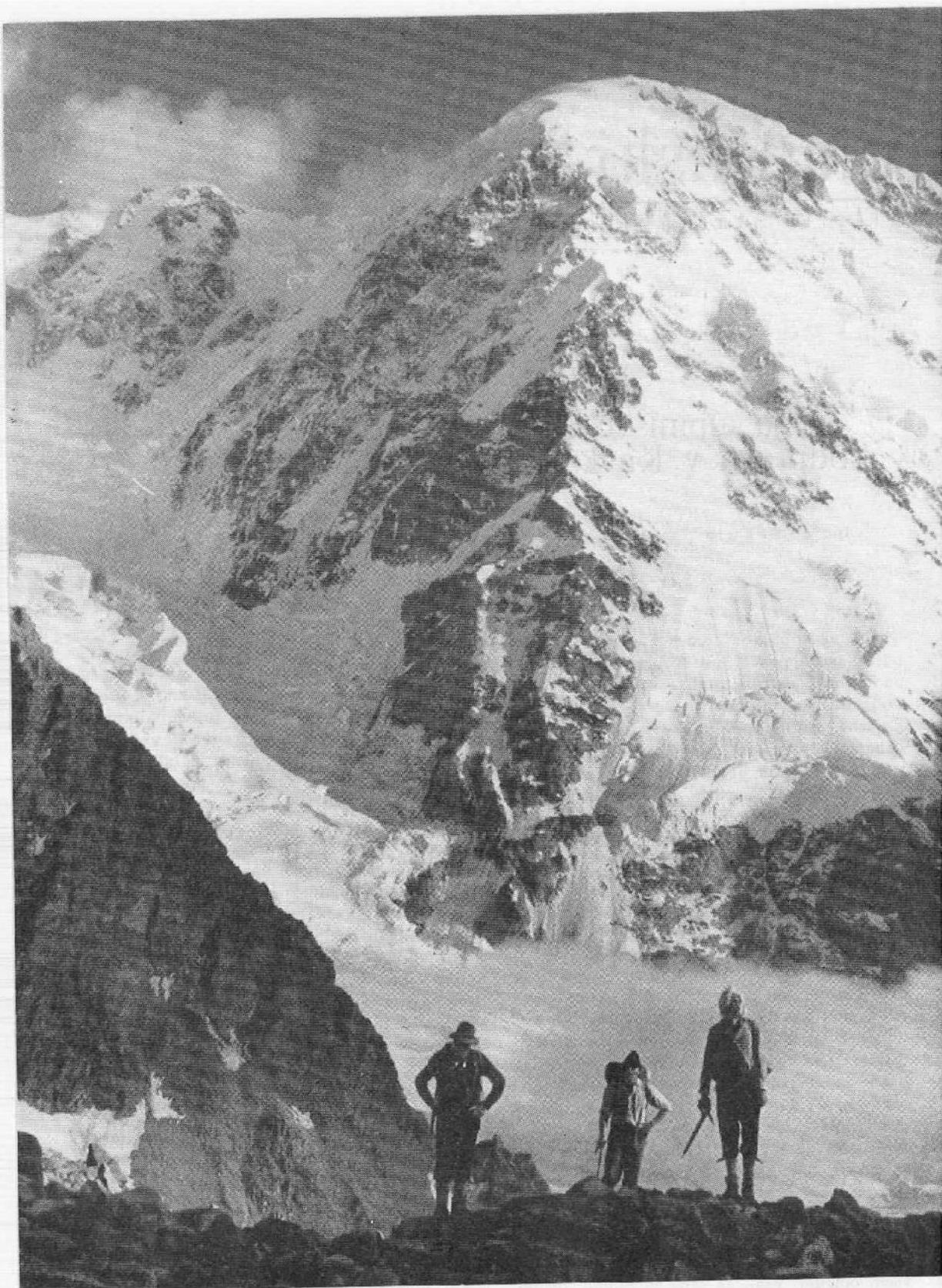
prispeval kar je v njegovi moči, da bo odprava uspešna in vredna naslednica odprav 1963 in 1964, ki sta našemu alpinizmu v tem delu sveta priborili že kar lep ugled. Navsezadnje so bili člani odprave sami resni, trezni in dobri alpinisti in končno — to je bila naša prva mešana odprava v svet nad pet tisoč metrov. Korajža velja!

Res je, o svetu, kamor nas je vodila pot, nismo vedeli kaj prida. Edine splošne podatke in nekaj fotografij z grebensko karto nam je skupaj s kopico ustnih napotkov dal predsednik Miha, ki je bil z Jožo Žvokljem leta 1963 naš prvi izvidnik v tem delu Kavkaza. Tik pred odhodom nam je še F. Savenc oskrbel nekaj čeških opisov vzponov v teh gorah in oris skupine Bezengi. To je bilo vse. V alpinističnem smislu smo odhajali na pot precej nepripravljeni, torej kot prava odprava v neznano, ki si mora podrobnosti najti in odkriti kar sama. Naša naloga je bila predvsem ta, da zberemo kar se da uporabne podatke o vsem, kar je važno za uspešno delo tistih, ki bodo prišli v Bezengi za nami. Seveda, kar zadeva vzpone, naj bi pač poskusili iztisniti čim več iz tega, kar bodo nudile razmere, vreme in naša zmogljivost.

Morda najboljši pregled nad skupino Bezengi nudi alpinistu pogled z vrha Dych-Tau, čigar severni greben sekaj natanko vrh Misses-Tau. Rahlo vzhodno se greben nadaljuje do Pik Brna, pod čigar grebeni leži »alplager« Bezengi, 2100 m visoko na morenah ledenikov Bezengi in Mižirgi.

Kakih tri tisoč metrov vstran teče od severovzhoda proti jugozahodu 15 km dolga srebrna reka — ledenik Bezengi, ki se v gornjem delu razcepi do sedel Canner na zahodu in Dichni-Aus na vzhodu. Sedli sta hkrati skrajna mejnika dobrih 13 km dolge Bezengijske stene, ki se pne od troglave Šare do piramide Gestole skoro ves čas nad 5000 m visoko.

Gestola se preko grebena podaljša do Ljalerverja in ta prek obeh sedel Canner v kakih 15 km dolg, malone raven Kargašilski greben.

Shara (5201 m) z vzpona na Plik Semenovskega (4054 m)

Foto Zlatko Smerke

Zahodno od tega grebena so velika ledeniška prostranstva z mogočnim Tichtingenom nad sedлом Semi.

Proti vzhodu teče z vrha velikana Dych-Tau visok greben na Pik Puškina in dvoglavi Mižirgi, pa še dalje na Krumkol, Pik Tihonova in Koštan-Tau. Višina zopet pretežno 5000 m. Pod temi velikani se proti jugu razprostirajo razsežni ledeniki tja do samotne Ailame, na sever pa na začetek ledenika Mižirgi in njegovega vzhodnega rokava ledenika Kundjum-Mižirgi.

Vzhodna ograda tega dela področja Bezengi je greben od Koštan-Tau do Ullu-Aus in še dalje proti severu čez Ural, Ukju in Gidan-Tau v dolino reke Bezengi.

Še se raztezajo grebeni proti jugu, zahodu, vzhodu in severu, toda to je že svet zunaj ožjega področja Bezengi, svet za katerega bo ob vrhovih, kot so Šara, Dych-Tau, Koštan-Tau, Krumkol in drugi, obiskovalec komaj še našel čas in čutil potrebo, da bi ga obiskal. Kot celota sodi področje Bezengi nekako v sredino osrednjega Kavkaza ter je že konec preteklega stoletja vzbujalo zanimanje pri tedanjih veličinah alpinističnega sveta. Mummary (Dych-Tau), Cockin (Šara), V. Sella (Ullu-Aus), dalje Longstaff, Rollestone in vrsta drugih so tod polagali temelje alpinizma. V obdobju med obema vojnoma so si tu mnogo prizadevali Avstrijci, ki so leta 1931 prvi prečili celotno Bezengijsko steno in opravili vrsto drugih, znamenitih vzponov, med drugim prek severne stene Gestole in prečili greben od Dych-Tau do Koštan-Tau.

Mnogo so tod delovali Čehi, ki so v stenah pustili nekaj smrtnih žrtev, a zabeležili tudi številne težke prvenstvene vzpone. V bezengijskih gorah jih od leta 1957 dalje srečamo vsako leto, tudi letos je bila tam desetorica ter zabeležila prvenstvene vzpone v severnih stenah Džangi-Tau in Koštan-Tau. V Bezengih so bili tudi Poljaki, Francozi in leta 1958 Angleži pod vodstvom J. Hunta. Stari poznavalec Himalaje je tudi za Bezenge našel pravo oceno: »Most med gorstvi zahodnoevropskega tipa in velegorji, kot so Hindukuš, Tien-Šan, Pamir ter Himalaja.« Kdor se želi privaditi na obilna bremena, na pripravo in življencje v višinskih taborih, na pležo v višini okrog 5000 m s težkim nahrbtnikom na ramenih, ta bo vse to našel v surovo lepem bezengijskem svetu in si pridobil pravico, da posega po še višjih ciljih.

Obiskovalcem Bezengov in predvsem alpinistu mora biti zlasti znano, na kakšne vremenske razmere lahko računa, da bi svojo načrtne mogel prilagoditi temu pomembnemu vplivu. Sovjetski poznavalci na splošno ugotavljajo, da je vreme v tem predelu slabše kot drugje v Kavkazu.

Res sta dolini ledenikov Bezengi in Mižirgi skoro vsak dan v megli ali oblakih, ki se v primeru dobrega vremena čez dan za nekaj ur razkrope. Tudi dež ni redek pojav, toda na srečo je skupaj z meglo in oblaki omejen na nižje predele, to je do višine nekako 3000 m. Letošnje izkušnje kažejo, da je bilo nad to višino pretežno lepo in sončno vreme, medtem ko je bilo v času od 15. 7. do 13. 8. v taboru samo šest dni brez megle, sedem dni pa je deževalo in v višjih legah snežilo.

Posebne vremenske razmere veljajo tudi za ožje področje Bezengijske stene. Dolgi in visoki niz vrhov od Šare do Gestole je na jugu in zlasti na severu vkovan v led in sneg. Samo prečna kraka ledenika Bezengi med sedloma N. Canner in Dichni-Aus pokrivata svojih 10 km² led, zagozdenega med visoke stene. Izhlapevanje je ogromno, zato vrhovi Šaro, Katin-Tau, Džangi-Tau, Gestolo in druge tam okrog malone sleherni dan vsaj za kako uro pokrijejo oblaki, tudi kratkotrajne nevihte s sodro in strelo so vsakdanji pojav. Na samem grebenu med Šaro in Džangi-Tau je lani strela ubila enega alpinista in jih ranila devet, ko je usekal v šotore. Ves dan se podirajo seraki, najraje tedaj, ko jih po dnevni pripeki zajame senca in ko nastopijo večje toplotne razlike. V letih, ko ne manjka snega, gospodarijo veliki plazovi, za katere veljajo iste zakonitosti kot pri nas. V Bezengijski steni so v večjih višinah redno na delu močni vetrovi, ki ob slabem vremenu pogosto pri jasnem nebu razsajajo s silo viharja in onemogočajo vzpone ali prečenje stene. Mraz je v višinah nad 5000 m občuten, tako da so ob sončnem vremenu »tople« samo ure med 10. in 14. Ponoči čevlji zmrznejo, če jih ne shranimo v zavetju. Naš občutek je bil letos tak, da nam je bilo vreme še dokaj naklonjeno. Pozimi je bilo padlo zelo malo snega, da je prišel na površje led in so se ponekod ogolila skalna rebra. Seveda je to otežkočalo vzpone, zmanjšala pa se je nevarnost zavoljo snežnih plazov.

Poglejmo sedaj tabor, naše izhodišče in zavetje v dneh počitka. V taboru stoji okrog 40

Tabor Bezenyi – naš drugi dom

Foto P. Segula

šotorov, v katerih je prostora za 160 ljudi. Šotori so udobni, s posteljami in električno razsvetljavo, nočno omarico in po potrebi delovno mizico. Taborišče premore še vrsto objektov: elektrarno, kopalnico, knjižnico, menzo s kuhinjo, upravne prostore, stanovanja za osebje, skladišča hrane in alpinistične opreme ter razne priročne delavnice (mizarska, čevljarska) itd. Tabor je last športnega društva TRUD iz Leningrada, letos ga je upravljal načelnik Rahajev, ki sicer sam ni alpinist. Šef vzgoje je bil Viktor V. Žirnov, šef GRS Ilya Martinov. Tudi zdravnik in radiotelegrafist sta bila ves čas navzoča, prav tako zastopnik komisije za alpinizem VSDSOP iz Moskve — A. A. Maleinov. V taboru smo se seznanili še z vrsto odličnih inструкторjev in mojstrov športa ter s številnimi alpinističnimi delaveci. Tesnejše stike smo vzdrževali z Mišo Steljmanom, F. Tunikom, P. Rapoportom, s Krasnojarci Volodjo, Valerijem in Rodo Bezzubkinima, obema Toljema, z Valjo Čekrižovim, Toljo Levinom, O. Lukinsem in številnimi drugimi.

Med inozemksimi odpravmi so bili v taboru Čehi, ki tja zahajajo od leta 1957 dalje vsako

leto. Letos jih je vodil Ivan Kluvanek, star poznavalec teh gora. Poljaki so imeli v svoji družbi šef GRS v Zakopanih Pawłowskega, po nesreči pa se jim je ubila edina ženska udeleženka odprave že kar v prvem, dokaj nezahtevnem pohodu na Dumalo. Bili so tam še Avstrije z Vanisom z Dhaulagirija in nekaterimi drugimi »asi«, med drugim so bili tu zmagovalci Eigerja.

Življenje v taboru je bilo zelo sproščeno, reči smemo, da bi bila administrativna plat omejena na najnujnejše in da smo bili deležni popolne svobode pri izbiri ciljev in odločjanju. Najnujnejše, — kar zadeva življenske stroške in ustrezno birokracijo, je s tabornim vodstvom uredilo športno društvo Špartak — naš gostitelj — oz. naš spremljevalec Volodja, mojster športa. Nam so ostale samo formalnosti ob vsakokratni pripravi na turo. Izpolniti je bilo treba »Maršrutni list« in zahtevnice za hrano. Maršrutni list je prijava vzpona s podatki o udeležencih in grobim orisom vzpona, navedbo bivakov itd. Običaj je, da se vodja skupinc, še raje pa kar celotna skupina, pomeni z vodji šole in GRS o nameravani poti, nakar vodja GRS določi dan, dva pri-

bitka za primer slabega vremena, ki ga mora skupina prebiti v šotorih. Končno določi še »kontrolni srok« — dan in uro, ko mora biti skupina v taboru. Če je ni, morajo na pot reševalci.

Sedanje vodstvo tabora nam je bilo zelo naklonjeno; tudi v primeru, če jim naša odločitev ni bila povsem po godu, so nas skušali odvrniti samo s prepričevanjem. Reči je treba, da so bili nasveti Viktorja Žirnova in Ilje Martinova nesebični in iskreno dobrohotni. Kasneje nam je bilo žal, da ju nismo poslušali, ko sta nam za aklimatizacijo svetovala področje okrog Ullu-Aus.

Taborični zdravnik je pregledal vso skupino takoj po prihodu v tabor. Poleg grobe anamneze so ga zanimala naša pljuča in srce. Zmeril nam je utrip in pritisk v mirujočem stanju in po obremenitvi. Pripomb ni bilo, pa jih tudi nismo pričakovali, saj smo že od doma odšli z ugodnimi izvidi športne ambulante v Ljubljani. Spričo tega nam ni bilo težko pred odhodi na ture dobiti zdravnikov podpis, ta je skupaj z drugimi podpisi omogočil nabavo hrane za pot.

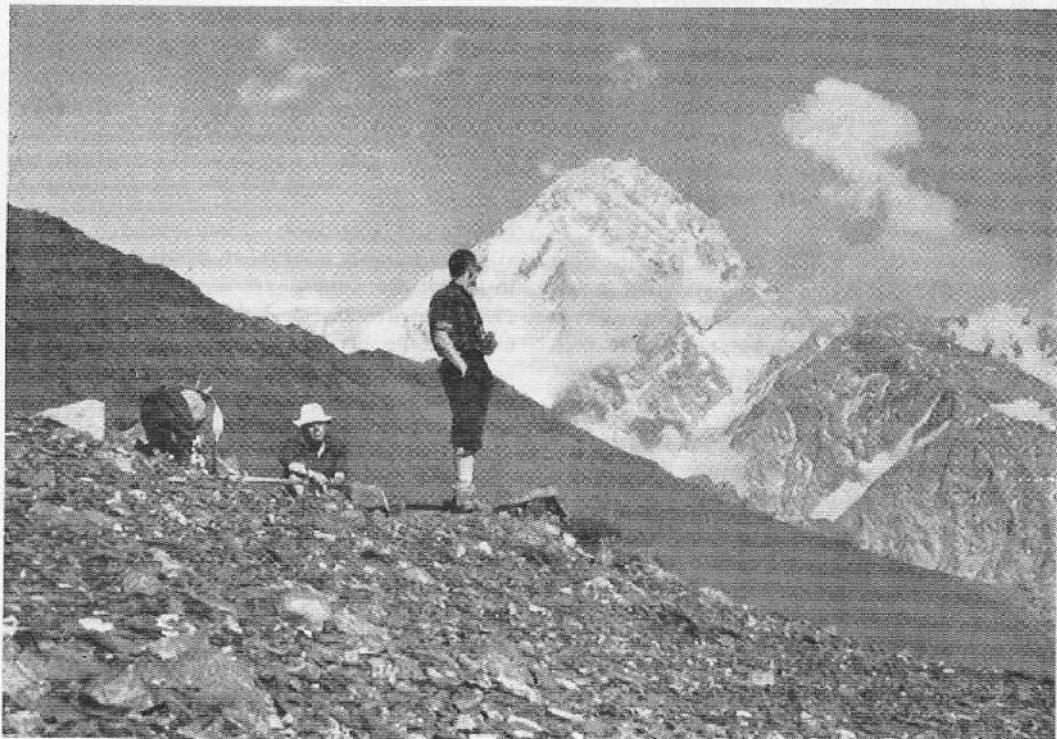
Vsek alpinist dobi hrano po izbiri v količini, ki mu pripada za ustrezni čas. Če se podaja na pot, ki bo trajala polne tri dni, dobi nadomestek za troje večerij, kobil in zajtrkov. Izbera je zelo pestra, od mlečnih in mesnih konserv, do sočivja, kakaa, suhih in konzerviranih rib, surovega masla, česna, kruha, rozin, sladkorja, suhih sliv, sadja in prepečenca. Dobi se tudi čokolada, a zelo draga. Možnosti je še mnogo, med ostalim kompoti vseh vrst, a ni da bi tratil čas z naštevanjem. Ruski alpinisti radi jemljejo na pot kašo in krompir, male kumarice in paradižnik, nikoli pa ne pozabijo na sol.

Seveda zahtevajo priprave na pot, zlasti pa izbor cilja, potrditev maršrutnega lista, nabava hrane (ki smo jo dopolnjevali z domačo salamo, ratlukom, čokolado, ovsenimi kosmiči, argo juho in drugim) kar ves dan in je temu primerno treba tudi naglo ravnati, da ne pride do nepotrebnih zamud.

Način priprave na pot, kot sem jo opisal, je navidez zamuden in v krogih zahodnoevropskih alpinistov nepriljubljen. V resnici gre samo za nesporazum. Tudi alpinist, ki pleza

Dych-Tau s Kelbaši pod sedmom Canner

Foto P. Segula

v Zahodnih Alpah, se pripravi na pot: dogovarja se s partnerji, izbira potrebno opremo, določi čas odhoda in vrnitve, prebrska vse vodnike in literaturo, ki je pri roki in — če gre na težjo pot — sporoči prijateljem, kje bo hodil in kaj naj store, če ga do določenega časa ne bo nazaj. Takemu preudarnemu ravnanju še nihče ni očital neumnosti ali trdil o njem, da je birokratsko. Kdo naj pri današnjih množicah alpinistov sploh še ve, koliko jih je v stenah, ter se briga za njihovo varnost, če ne ve, da so na pohodu? Če nimajo druge možnosti, si na Zapadu alpinisti sami zagotove varnost.

V sovjetskih alplagerjih je obisk številni, razscenosti gora in nevarnosti, ki preže na obiskovalce, pa take, da bi se brez načrtnega spremeljanja tur izgubilo na desetine alpinistov, ne da bi sploh kdo vedel, da so se izgubili in da jih je treba iskati. Vrh vsega omogoča ta formalni nadzor vsake skupine tudi izredno natančen pregled vseh alpinističnih dosežkov v sovjetskih gorah. To ni samo pregled ponovitev, je hkrati tudi pregled o okoliščinah pri vzponu, vremenu, novih variantah in prvenstvenih vzponih. Rezultat je lahko samo pozitiven. Tudi pomemek o nameravanim vzponu je skupini le v korist, saj so ji na ta način na voljo vsi dosegljivi podatki.

V alplager smo prispevali v četrtek 15. julija. V načrtu smo imeli skupen aklimatizacijski vzpon na Misses-Tau, nato pa smo se odločili za delovanje v dveh skupinah, ki naj bi združevali naveze po svobodni odločitvi udeležencev odprave, da bi tako omogočili uspešno delovanje.

Praksa je pokazala, da je tak način dela koristen. Spričo velike strpnosti med posamezniki so bile ves čas možne prilagoditve in zamenjave, ko sta zavoljo lažje obolelosti (želodčna infekcija — Zlatko Smerke in hemeroidi — Dušan Kukovec) dva člana morala začasno odstopiti od težjih tur.

Tako smo pravzaprav delovali v treh skupinah — dveh izrazito alpinističnih in tretji, ki je tudi imela alpinistične cilje, je pa vzpone izkoristila predvsem za zbiranje fotografske dokumentacije, iskanje možnih novih ciljev bodočih odprav, spoznavanje pristopov in vremenskih razmer ter za snemanje filma za RTV Ljubljana. Sicer pa dogajanje najbolj izrplno prikazuje dnevnik:

15. 7. Ob 22.30 prihod v Alplager.

17. 7. Odhod vse skupine z Volodjo Raškovim in Valerijem Bezzubkinim. Nočitev v »Ruskem bivaku«.

18. 7. Skupni vzpon na Misses-Tau, 4427 m Volodja in Polde, zaradi močnega napada višinske bolezni samo do sedla 4250 m med Misses-Tau in Dych-Tau.

20. 7. Zlatko Smerke in Pavle Šegula doma. Peter in Barbka Ščetinin, Janez Golob in Dušan Kukovec do bivaka pod severno steno Dych-Tau. Bivak.

Boris Kambič, Nedeljko Jakič in Janez Rupar do bivaka vrh prve stopnje lednika Kundjum-Mižirgi. Bivak.

21. 7. Petrova skupina bivakira v Gruzinskem rebru na Dych-Tau, 5 b.

Borisova skupina zaradi pokvarjene dereze ne sledi prvotni zamisli. Bivak nad tretjo stopnjo lednika Kundjum-Mižirgi. Volodja in Pavle na ogledih na ledniku Bezengi.

22. 7. Z Zlatkom in Volodjo do podnožja Gruzinskega stebra na ogledih za Petrovo skupino. Petrova skupina bivakira tik pod vrhom Dych-Tau.

Borisova skupina na vrhu Koštan-Tau 5151 metrov, na povratku bivakira kot prejšnji dan.

23. 7. Petrova skupina na vrhu Dych-Tau, 5203 m. Sestop po severnem grebenu (4 b) in preko ruskega bivaka v alplager.

Borisova skupina se vrne v alplager.

Zlatko in Pavle bivak v »avstrijskem bivaku«.

24. 7. Zlatko in Pavle vzpon na Bašha-Auz 4466 m (2 b), sestop in vrnitev v alplager.

25. 7. Pogovor s tovarišem A. Kaspinom, vodjem oddelka za alpinizem VSDSOP iz Moskve: O organizaciji planinskega in alpinističnega gibanja v SFRJ in SSSR. Sodelovanje in nadaljnja izmenjava.

27. 7. Petrova in Borisova skupina odideva do avstrijskega bivaka. Cilj: malo prečenje Bezengijske stene ter Dych-Tau z juga.

Dušan Kukovec in Pavle Šegula doma. Dušan bolan.

28. 7. Na avstrijskem bivaku dež in sneg. Boris in njegovi se vrnejo. Peter ostane in bivakira, da bi pričakal lepše vreme.

29. 7. Dež, nad 3000 m sneg. Ob kosilu se vrnejo Peter in njegovi.

30. 7. Razgledovanje pod obronki Kargašilskega grebena onstran lednika Bezengi.

31. 7. Priprave na ture.

1. 8. Zlatko Smerke, Dušan Kukovec, Pavle Šegula do sedla Sp. Canner 3920 m. Bivak.

Peter in Barbka Ščetinin, Janez Golob in Polde Potočnik ter Boris Kambič z Janezom Ruparjem in Nedeljkom Jakičem bivak pod Šaro v »avstrijskem bivaku«.

2. 8. Zlatko in Dušan vzpon na Ljalver 4350 m, Bezemennajo 4350 m na ramo Gestole ca. 4700 m (3a). Ker sta brez opreme za bivakiranje, zaradi slabega vremena in pozne ure prideta nazaj na sedlo Caner.

Pavle na Cannerju 4100 m (1b). Vsi trije bivak na sedlu.

Peter in njegova skupina plezali v rebru Šhare (5b). Bivak na rebru.

Boris Kambič in njegova skupina vzpon po vzhodnem grebenu na Šaro (4b). Bivak na grebenu.

3. 8. Zlatko, Dušan, Pavle se vrnejo v alplager preko Baran-Koša.

Peter in njegovi za drugi bivak na severnem rebru Šhare. Zelo vetrovno.

Boris in njegovi na drugem bivaku na Šhari. Vetrovno.

4. 8. Petrova skupina na Šari, 5204 m. Bivak na grebenu proti Džangi-Tau. Slabo vreme.

Borisova skupina preko vseh treh vrhov Šhare (5037, 5204, 5057 m) po grebenu pod Pik Rustavelli. Bivakirali so skupaj z Avstrijci. Slabo vreme, nevihte.

5. 8. Slabo vreme. Prisilni bivak pod Pik Rustavelli.

6. 8. Še vedno slabo vreme. Petrova in Borisova skupina bivakirata naprej pod Pik Rustavelli.

V alplagerju nič novic o naših. Skrbi in naliivi.

7. 8. Petrova in Borisova skupina vzpon na Džangi-Tau 5051 m.

Vanis in še dva Avstrijca odidejo dalje proti Katyn-Tau.

Bivak pod vrhom Džangi-Tau. Vreme se popravlja.

V alplagerju smo v skrbah za usodo naših alpinistov.

8. 8. Naši sestopijo z Džangi-Tau po severnem rebru na ledenik Bezengi (b).

Dušan, Pavle in Zlatko gredo s hrano v »avstrijski bivak« ter se združijo z drugo skupino. Bivak na »avstrijskem bivaku.«

9. 8. Povratek vseh članov odprave v alplager.

10. 8. Stiskanje po morenah ledenikov Bezenji in Mižirgi.

11. 8. Polde Potočnik in Zlatko Smerke bivak pod Uralom.

Janez Golob, Pavle Šegula na Pik Brno 4100 m (1b) v družbi z V. V. Žirnovim in Edikom. Vrnili so se še isti dan v alplager.

12. 8. Polde in Zlatko po steni 5b na Ural, zgodni vrh 4270 m — prečenje do vzhodnega vrha 4300 m in sestop do alplagerja.

13. 8. Slovo in odhod iz alplagerja. Vodstvo lagerja je podelilo vsem »Knjižko alpinista« z vpisanimi vzponi.

Dnevnik je zgovoren prikaz razmer, predvsem pa obsežnosti vzponov in tur. Vsak količkaj težji podvig zahteva vsaj en bivak, normalne pa so ture z dvema in več bivaki.

Treba je torej jemati s seboj dovolj hrane; tovari so težki, nositi je treba šotor, v katerem lahko najde zavetje največ četvero alpinistov. Ker se rado skisa vreme in je tedaj skoraj obvezno treba v bivaku čakati na izboljšanje, pomeni to nadaljnje povečanje tovora že zavoljo dodatne hrane.

Razdalje med alplagerjem in izhodiščimi bivaki so take, da je zgodnjije odhajanje, kakršnega smo navajena pri nas doma, brez pomena. Zelo važno pa je, da naveze iz bivakov odidejo ob dveh, najkasneje treh zjutraj.

Izhodišče za vzpone na Šaro in v južnih ostenjih Dych-Tau ter Mižirgi je avstrijski bivak, do kamor je nekako do 1000 m višinske razlike in kakih 15 km po ledu in morenah ledenika Bezengi. Najprimernejši je odhod po zajtrku; ob zmerni hoji, razgledovanju in kuhanju kosila je moč doseči bivak nekako do pete ure popoldne. Isti bivak je tudi izhodišče za pohod proti Ailami, do kamor je potreben še dan hoda in bivak v vznosu.

Izhodišče za vzpone po severnih stenah Dych-Tau, Mižirgi, Krumkol in za vzpone v Koštan-Tau sta na začetku ledenika Mižirgi in nad prvim ledenim slapom ledenika Kunjum-Mižirgi. Oddaljena sta komaj tri do štiri ure hoda od alplagerja, lahko dosegljivi po lepi stezici, ki se vije po levi moreni ledenika Mižirgi, deloma pa tudi po razmetanem grohu. Odhod kmalu po kosilu je najbolj primeren. Podobno velja za vzpone v področju Ull-Aus, Ural, Dumala-Tau, Ukju in Gidah-Tau. Vzponov »na horuk« zapadnega tipa tu ni. Tisti, ki jih poskuša v teh gorah, bo verjetno potegnil »ta kratko« ob prvem vremenskem preobratu ali ko bo izčrpan ugotovil, da tu ni priložnosti za hitrostne rekorde. Sploh je rekorderstvo bolje pustiti doma in za druge razmere, če naj ture in odprava v Bezingi uče prilagajanja na ekspedicijске okoliščine in na

ture v še višjih gorstvih. Odlika vzponov v Bezingih je prav v tem, da so »odpravarskega« tipa, le da trdo življenje po opravljenih vzponih v primeri z odpravami v popolni divjini omili razmeroma veliko udobje v alplagerju. Prav je, da so vsi naši alpanisti, ki jih mika odhod v kavkaške gore, zavedajo te značilnosti in ji ustrezno prilagode tudi svoj pogled na vrednost alpinistov, s katerimi se srečujejo v teh gorah. Naglica in rekorderstvo nista vselej dokaz sposobnosti a kaj šele pameti tistega, ki se z njim ponaša.

Prikaz naše letošnje odprave v Kavkaz gre s s tem h kraju. Globlja doživetja dobo prikazali prispevki posameznih udeležencev. V odpravi so poleg vodje sodelovali Dušan Kukovec in Janez Golob, PD Celje, Zlatko Smerke in Nedeljko Jakič iz Zagreba, PSH, Boris Kambič, Janez Rupar ter zakonca Peter in Barbka Ščetinin in Polde Potočnik, APD Ljubljana.

Odnosi med člani odprave so bili vzorni, ves čas izredno tvorni in prijateljski. Vse pomembne odločitve smo sprejeli kot celota, vodstvo obeh skupin sta požrtvovalno prevezela Boris Kambič in Peter Ščetinin.

Stroški odprave, v katerih so zajeti vsi naši izdatki za pot v SSSR in nazaj ter izdatki za

14 alpinistov iz Krasnojarska, ki so pri nas preživeli tri tedne v gorah, na morju in v Beogradu, znašajo 2 478 005 din. Člani odprave so prispevali v gotovini 184 000 din ter se sami oskrbeli z osebno in plezalno opremo. Ko zaključujem pregled o delu tretje alpinistične odprave v Kavkaz, se v svojem imenu in v imenu vseh udeležencev zahvaljujem za zaupanje ter za moralno in materialno pomoč, ki nam jo je nudil UO PZS s predsednikom dr. M. Potočnikom na čelu, ter Radu Lavriču za nešteče velike in drobne opravke, ki jih je imel z nami pred odhodom. Enaka zahvala gre Izvršnemu svetu IS SR Slovenije, PD Celje in APD ter za hrvatske udeležence UO PSH. Tudi kolektivu Poliklinike in športne ambulante, ki sta s sodelovanjem dr. E. Sraškarja opravila zdravniške preglede udeležencev odprave, ter kolektivom Prehrane, Vedroga in Slovenija vino, ki so nam nudili ceneno hrano, brezplačno kremo in pijačo.

Končno gre naša zahvala še tovarišem iz alplagerja Bezengi, zlasti V. Žirnovu, A. Maleinovu, I. Martinovu, načelniku Rahajevu, zastopnikom gostitelja Volodji, Valeriju ter vsem ostalim, ki so nam vselej brez omahanja stali ob strani in nam omogočili, da je bila odprava uspešna.

Ludvik Zorlut

Gore so odkrile

(Spomenik Zorku Jelinčiču)

Prej ko z belim plaščem se ogrnete goré,
ve, dostenjanstvene goré, ki vam oblikovalec sneg
obličeje in reljefe spremeni
v fantastične prikazni — zabriše vam stezé,
ojstrice in previse, špike, skudnike zgladi,
o, prej ko prehodávce, vrata, vse škrbine, krne
vam zagrne —
izpričajte goré njegovo viteško povest,
njegovega duhá upornega, nepomirljivega
hoteč vam priti vse do dná, do živega
in spiti vašo vso prelest,
potem po borbi, zlomu zlá — viharja
pri vas še najti varstvo revolucionarja.
Kje hod mu je po strmcih, pródih, v stenah plal,
stopinja, kje
mu v skali neizbrisno je udólbila imé?
Izpričajte goré!

Nam v groznom molku govorijo priče neme
o posinovljencu njihovem,
ki za krivice v svetu se je njim potožil
in trudno glavo njim v naravoje je položil
bezéč le k njim, le k luči ven iz teme.
Si je v njih sam sklesál svoj lik.
Zdaj po usodi kruti
v višavah njihov sókol — je razprostrl peruti.

Naša prva skupna pot na Misses-Tau

Inž. Pavle Šegula

Sedeli smo na zasneženem vrhu naše prve gore v Bezengih, na 4427 m visokem Misses-Tau in se razgledovali po gorskem prostranstvu. Raztezalo se je do daljnih obzorij vse povsod, do kamor je segel pogled; vsepovsod vrh ob vrhu, ledene konice ob redkih skalnatih čokih, tu in tam ples oblakov in megelj, ki so jih gnali komaj zaznavni topli tokovi in poldanske sape. Vročina zrelega dne je vsepovsod omehčala snegove, v stenah so se lomili seraki in se s truščem podirali v dolino. Nad njihovo potjo se je dvigal beli prah in kot nežen puh sedal na ledeno podrtijo.

Bila je nedelja, 18. julija 1965, in Misses-Tau je imel dober dan. Kar deset nas je bilo na tem samotnem vrhu, vazalu višjih in imenitnejših gora. Toda bili smo kljub temu srečni in zadovoljni, užitek je kalila le misel, da se dvema od nas ni dalo sem gor, preveč ju je pestila gorska bolezen.

Gledal sem svoje mlajše tovariše, kako s pravim in neskaljenim navdušenjem uživajo občutek prostosti v mogočni naravi in kako neuchakano že iščejo najbolj primerne cilje za prihodnje dni. Vmes so pridno škrtali fotografiski aparati. Da ne bo manjkalo posnetkov za spomin in pa zato, da bodo vsaj drobeca naše sreče deležni tudi mnogi drugi v domovini; ne manj vredni, pač pa za kanček manj srečni od nas...

Vrh ni preveč prostoren, krasi ga ostra snežena rez. Na njej in okoli nje se gnetemo vsak po svoje in se bratimo z dragocenimi trenutki sreče.

Posebno posrečena sta čnolasi Dušan in dolgi Nedžo, geolog iz Zagreba. Prvi na ves glas prepeva vedno isti refren narodne pesmi, ki ga je prikrojil za svojo rabo: »...boš vedno vesela, k'boš Dušana vzela...« Nedžo pa nam tovariško ponuja svojo žepno čutarico z vinja-

kom. Da ne bo zamere, jo kot pristaši »svete vojske« poduhamo le narahlo. Le nekaj junakov pripomore bolj izdatno, da se v njen trebuh nasli praznina.

Dan, vreme in priložnost so kot nalač za razmišljjanje in razgledovanje. Poiščem si ugoden koticek in se nastavim soncu. Misli in oči si sedaj lahko prosto volijo svoja pota.

Naši kavkaški predhodniki so nam vedeli marsikaj povedati o strogem redu, ki da velja v sovjetskih alplagerjih. Zato je prenekatera misel veljala aklimatizaciji, še predno smo odrinili od doma. »Le kam nas bo neslo?« smo se pomenkovali, ko smo preganjali čas na dolgi poti z vlakom. Trije polni dnevi vožnje utegnejo biti sitna in naporna stvar, toda nam so minevali hitro in prijetno in prav ugibanju o naši prvi turi se imamo zahvaliti, da poimenki nikdar niso bili pusti.

Na dan je prišlo nekaj fotografij, ki nam jih je tik pred odhodom oskrbel naš dični duhovni mecen, predsednik Miha. Druga zanimivost je bil grebenski zemljevid avstrijskega izvora z mnogimi napakami in končno so bile tu nekatere številke češkega planinskega glasila »Horolezec«, v katerih so številni uspešni češki alpinisti popisovali svoja doživetja v skupini Bezengi. Naš spremmljevalec iz Krasnojarska, Volodja Ražkov, ki se nam je pridružil že v Čopu, nam je pomagal, kolikor je vedel in znal. Tako se je pokazalo, da utegne biti za razvedovanje in privajanje na višino še najboljši Misses-Tau. Res, med slikami je bila tudi podoba venca gora med vrhovi Ullauz in Koštan-Tau, ki se pno nad ledenik Kundžum Mižirgi. Višina vrhov in ledenik s svojimi odlomi sta idealna za prilagajanje na svet pettisočakov. Toda vzpodobdo nas je pišanje v »Horolezcu«, kjer je nek češki inženir v dokaj črni luči orisal Misses-Tau. Odstopiti od tega cilja bi se nam zdelo pod častjo in večina je menila: »Le kaj bi, kamor pridejo drugi, bomo zlezli tudi mi! Gremo!«

V petek dopoldne smo o tem razpravljali v sobi načelnika za vzgojo Viktorja Žirnova. Navzoča sta bila še zastopnik oddelka za alpinizem VSDSOP iz Moskve Andrej Maleinov ter načelnik tabora Rahajev. V kratkem pomenu smo se predstavili drug drugemu in si povedali, kar je bilo važno za obe strani. Viktor je rad sprejel naš predlog, da gremo na Misses-Tau, imel pa je pomisleke glede tega, da bi bil to najboljši cilj. »Kdor ni šel čez ledene slapove ledenika Kundžum Mi-

žirgi, ta ni bil v skupini Bezengi,« je bilo njegovo mnenje. Toda pustil nam je proste roke in tako smo danes tu gori. Časa za obisk ledenika, ki nam ga vsi tako priporočajo, bo v prihodnjih tednih še dovolj.

Oskrbeli smo se še z doktorjevim zagotovilom, da smo zdravi in se lotili priprav za pot. Vodinja in Valerij, prijetna in ljubezniha Krasnojarea, sta nam pomagala pri zapletenem izbiranju brašna. Bila sta res prizadetna, pa tudi mi smo se trudili, da bi bila naša slovensko-srbohrvatsko-ruska latovščina kar najbolj razumljiva. Govorica nam je delala še posebne preglavice, ko smo se lotili opisa vzpona, ki nam ga je velikodušno oskrbel načelnik reševalne službe Ilija Martinov. Po vseh teh mukah smo v soboto okrog poldne krenili na pot.

Stezica iz tabora takoj zavije navzgor na desno (orografsko) moreno ledenika Bezengi. Svetla in mehka se vije skozi sočne trave, v katerih je obilica cvetja. Pomlad in poletje nastopata hrati, vse je pisano in bujno, oku uživa nad pisano cvetlano. Česa vsega ni videti: jegliči vseh vrst in barv, rododendron, svišči in še marsikaj takega, kar nihče od nas ne pozna. Pri srcu nam je to in noge pomikamo kar se da oprezno, da bi ne gazili po nepotrebnem po cvetovih. Tudi težki tovori nas silijo, da nismo prehitri in da so pogledi uprti večjidel v tla. Slišimo le Janeza Ruparja. Nosi strahovit nahrabtnik rdeče barve in benti že naprej nad vsakim, ki bi se skušal podviziati. Nikamor se ne mudri, počasi se da-leč pride.

Je že tako, da se živemu človeku vse primeri. Že v mladih letih sem rad pogledal v gore, čeprav je oče rad pogodrnjal tisto znano: »Gora ni nora...« Lažje je bilo pregovoriti mamo in tako sem se, sam ne vem kdaj, navezel na skalnati svet strmih in skopih trat, prelepih razgledov, naporov, divjadi in zimskih snegov. Ta mi je od nekdaj pomenil svet dobrih tovarišev, sproščenosti pa naštetih ne-pozabnih doživetij. To je bil svet, v katerem sem kasneje prebil kot partizan in ki mi je kljub vojnim tegobam ostal v lepem spominu tudi kot gorski svet. Navadil sem se nanj tako, da mi niso bili pri srcu samo visoki vrhovi, da sem se razveselil tudi takrat, ko je pot nanesla samo na Šmarjetno, na Jošta, Lovrenca, Katarino in druge vsakdanje vrhove. Seveda, ljubši so mi bili skalnati lepotci, ki sem jim v želji po lepem dodal še nekaj

višjih snežakov v Visokih in Nizkih Turah. Bile so še želje, a varno zaprte in zaklenjene, nikomur na vpogled. Bil sem iznenaden, ko so mi tovariši predlagali, naj sodelujem v letošnji kavkaški odpravi.

Mladim zanesenjakom se zdi nerazumljivo, da bi bilo moč o taki ponudbi sploh kaj razmišljati. A kaj, ko je toliko tistega, kar terja pomislek!

Med prvimi zahtevami je vsekakor zdravje in telesna zmogljivost. Treba je znati prenatisati razdalje, dolgotrajne napore in višino. Kako rado se primeri, da zdrav in močan alpinist doma prenese velike napore brez posebnega naprezanja in brez posledic. Za zgled bi lahko bil drugim, ko pa pride v višino, jo ne prenese in je podoben nebogljenuemu otroku, ki se prvič skobaca na noge.

Treba je znati izbirati cilje, ubirati pota, ki jih bomo lahko zmogli. Človek ne sme riniti tja, kjer bo tovarišem v breme in sebi v nadlego. Mnogo zavisi od tega in marsikatera naveza se že ni vrnila prav zato, ker so bile želje močnejše od telesnih in duševnih sil. In še mnogo je stvari, ki v gorah ne dopuščajo lahkomiselnosti.

Pravzaprav je pri vsaki odpravi še najlažje odriniti na pot. Zanos, veselje, slepo navdušenje premagajo nešteto ovir. Se že nekako dobi dopust, organizacija priomore s sredstvi, domači se navsezadnje omehčajo in privolijo v nevarno pot. Vse je videti preprosto, lahko in v sreih se gnetejo vsakovrstna junaska čustva. Človek bi gore premikal.

Kako vse drugače je potem, ko si zopet doma. Nešteto dolžnosti in vsakovrstnih stvari čaka na nas. Zamujeno delo, obveznosti do organizacije, do svojcev, do družbe nasploh. Zdajci ni več časa, zahtev pa vsak dan več. Doživetja terjajo članke, posneti filmi zahtevajo fotografa in potem urejanje slikovnega građiva. Ne govorimo o pripravi diapositivov, saj vsak ve, koliko časa jim je treba posvetiti, še preden se rodi predavanje. Tovariš iz AO in širša planinska srenja čaka na opise novih poti, na novice o tistem, kar bi se še dalo zlesti. Zanimajo se naravoslovcii pa oni, ki bi radi v odprave, in ne vedo, kako je treba izbirati hrano. Peklenska obilica, od kod se jemlješ? Pravzaprav je vse skupaj eno samo bojišče z neštetimi frontami in povsod je najhujši in najbolj neizprosen sovražnik predvsem naš lastni nemočni, leni, nesposobni in sebični JAZ. Njega se je batiti bolj kot petic in

Misses-Tau s Pik Brno (IV)

Foto P. Segula

najtežjih vzponov, bolj kot nevihte in praznega želodca. In seveda se vse to v odpravi še pomnoži prav tolikokrat, kolikor je v njej udeležencev. Gorje njim in vodji!

Nič čudnega torej, če mi pomislekov ni manjalo in če sem jih le s težavo premagal. Vendar, tako je bilo in sedaj sem tu, na dehtetih travah pri Misses-Košu. Pred nami v meglicah izginja in se spet poraja ostenje Bezengijske stene med Katyn-Tau in Gestolo. Kadar se razprše megle pod Salinan-Tau, vidimo temno rjava pobočja škriljevčevega drobirja nad Baran-Košem, že daleč na koncu ledenika Bezengi. Tik pod nami, toda kakih sto metrov niže se vije široka, srebrna cesta ledenika, stisnjena med visoki, razbrazdani moroni. V gorski mir udarja tresk plazov z Bezengijske stene, čeprav smo daleč od nje. Tu ni šale, poletne idile domačih gora so ostale v Julijcih in Kamniških Alpah.

Po dobrri uri hoda smo pri pločevinasti bivakšatli na Misses-Košu. To je edini bivak v vsem prostranstvu in za nekaj hipov se pomudimo ob njem. Radovedno pokukamo v čedno

notranjost, ki jo vzdržujejo alpinisti sami v najlepšem redu in snagi. Žalostni se spomnimo naših zimskih sob. Kakšni svinjaki in legla umazanje so to v primeri s to rusko škatlo. Vedno se štejemo za nekaj boljšega, pa ne znamo pospraviti za seboj niti lastne umazanje. Pohod v tuje gore nas je lahko naučil marsičesa.

Za lučaj od bivaka je ogromna skala z navpično steno, na kateri so pritrjene spominske plošče padlim alpinistom. Spominjajo se Bolgarov, Čehov, Rusov, Latvijcev in Poljakov. Na bližnji zelenici so gomile nekaterih, ki so tudi po smrti ostali za vedno med svojimi gorami. Zimski in poletni piši divjajo prek njih, milo sonce jih ogreva poleti in pisano cvetje klije na njihovih revnih ostankih. Bogate trave se nemo ziblejo, ko se tudi mi molče zamislimo nad usodo bornega človeškega bitja. Kako blizu sta si smrt in alpinizem. K uvelim šopkom cvetja tudi naše roke primaknejo nekaj rožic.

Potem nadaljujemo pot, ki se vije spet izzema navzgor in navzdol. Medtem pa se nad

nami pode oblaki in megle ter kot umazane bele cunje ovijajo razdrapane grebene, ki drže na Pik Brno ter na naš Misses-Tau.

Prekobalimo se prek umazanih voda razpenjenega gorskega potoka, nato pa smo kmalu ob samotnem bolvanu na robu morene. Na njem je bleda puščica, ki kaže navzgor v levo. Naši pogledi ji sledijo v ogromna granitna mališča, kjer so posejani veliki granitni boki in vsakovrstna kamnita navlaka v velikih dimenzijah. Nekje na sredi prehajajo meli v sistem visečih plošč in nehajo na rami pod strmim grebenskim skokom. Nevednež sodi po izkušnjah iz domačih gora ter sam pri sebi uganem, da bo do tja kvečemu pol drugo uro. Seveda se motim.

Brez posebnega modrovanja udarimo navzgor in se zagrizemo v strmino. Tiho se pehamo navzgor in glavno besedo imajo težka bremena ter znoj, ki neutrudno curlja po licih, curlja vse povsod. Počasi se naveličamo, da bi ga otirali. Nekje se ustavimo in se nekoliko okrepičamo. V posebno slast gredo paradižniki in zelene kumarice. Niti lupini ne prizanašamo. Žeja je hud gospodar. Spomnim se Čeha, ki je opisoval vzpon na Misses-Tau in nekje v uvodnih stavkih zapisal: »Šoder, šoder, ne usmiljeno se vleče šoder... Sedaj ga razumem in vidim, da ni pretiraval. Pol druga ura je mimo, mi pa smo opravili manj od polovice vzpona. Zadegamo si na ramo težka bremena in se melem umaknemo v plošče. Na robch nudijo prijetno plezo in vajo za prste. Težav ni, razen kadar prečimo v levo, da obdržimo smer in da se preveč ne oddaljimo od najpridnejših, ki pa so vedno dlje od nas. Končno smo na ramih, od koder je nekaj metrov spusta do široke police. Levo in desno na njej stope naši šotori. V enem izmed njih sta si uredila domovanje Volodja in Valerij; vabita me v goste. Rad jima ustrežem, saj je pri ostalih gneča.

Zgoden večer je še, ko se razgledujemo po okolici.

Zmaguje nas podoba Dych-Tau, čigar snežno in skalno obilje se je na našo stran ujelo med severnim in jugozahodnim grebenom, po katerem se je vzpel na vrh Mummery. Ledeno prostranstvo se v neštetih odloilih ponuja dolini, široko zijajo razpokе razbrzdanega lednika, ki kot greben orjaške predpotopne pošasti izginja v temičnih tesneh v dolino.

Proti zahodu iznad rame vrh Salinan-Tau s strmimi ozebniki — poglavar Kargašilskega

grebena. Iznad črnobele gmotе Kjel-Baši Cannier, Ljalver in še bolj levo Bezimennaja. Nad vsem tem težko nebo v neprijaznih černih oblakih. Ne obeta dobrega, nad Gestolo je vse črno.

Pripravljeni smo kuhalnike, si ogledovali južni smer in dočakali, da je zaropotalo. Z gromom in bliskom je naznani svoj prihod Elija, da je odjeknilo na široko in na daleč v tihi svet. Po šotoru je zapraskala sodra, da smo z veseljem izginili v vabeče zavetje.

Pod krovom in ob tovariših je lepo in domačno, ni nam kaj prida mar nevihte, saj si je za svoj cilj izbrala oddaljene vrhove. V mislih spet prebiram »Prezidij Kavkaza« v PV, kjer pravi Miha: »...megla, oblaki in dež so tam vsakdanji pojav, nihče se zaradi tega ne razburja in ostaja doma...« Videti je, da ima prav, a nas to ne moti. Naš klepet je pravzaprav ura ruskega jezika. Spet se tepejo različne slovnice, pomanjkanje besedišča nadomeščajo izposojenke iz bratske srbohrvaščine; prljubljeno sredstvo je tudi »ruski« naglas na slovenski besedi. V srcu se vzbujajo dobri sklepi, da bo v prihodnje treba pogledati kak učbenik ruskega jezika. Včasih se položaj tako zaplete, da ni videti izhoda in takrat si pomagam kar s slovenskim jezikom, oba sobesednika pa trdita, da me razumeta. Morda je res tako, saj naše modrovanje ne seže dosti preč od klinov, vrvi in drugih pojmov iz prakse alpinizma. Tu pa se da za silo pomagati že tudi z obrazom in rokami ter raznimi priomočki, ki so kar pri roki.

Noč je bolj nemirna. Nekajkrat še zarožlja sodra, sunek vetra nam dvakrat podre šotor in to na tisti strani, ki gleda naravnost v stometrsko globino. Dremavi spet zvezemo cepine in dremuhamo dalje. Dogovorjeno uro družno prespimo, čeprav so nekateri budni. Potuhnili so sc, saj loputanje šotorskih kril, sodra, dež in posamezni bliksi ne kažejo, da bi se obetal kaj prida dan. Toda glej — kmalu po šesti zjutraj se naredi lepo jutro in visoko na sedlu na grebenu se pojavijo štiri pike. Ruski alpinisti gredo na Dych-Tau.

Ob sedmih smo že na poti. Krasnojarc pa Bači in Ruparjev Janez spredaj, potem pa mi in za nami nekaj takih, ki so slabo prebili noč in jih je bolela glava. Z gredi, na kateri so stali šotori, se dvignemo na nizko stopnjo lednika z zapihanimi razpokami, od tam pa strmo navzgor v široki ozebnik.

Dolga je strmina in ponekod razorana od plazov, iz nizkega snega gleda pogosto zelenkasti požled. Sprva mchki sneg, ki se je udiral za kako ped, postane trd, da je treba navezati dereze. Ledišče za kratek čas prekinemo, ko nekaj raztežajev zlezemo po skalovju. Nato je ozebnik še bolj strm in na vrhu zavije na levo. Še nekaj raztežajev prehodimo in smo v vznožju nekake grape, ki se skoro navpično požene navzgor. Volodja pravi, da bomo kmalu na cilju. Plezamo po ledu in snegu in ko smo na vrhu, nam v obraze posveti sonce. Prečimo izredno strmo pobočje in se umirjeno dvigamo do škrbine v grebenu. Suh sneg se iskri v igri svetlobe.

S prevala se oziramo na vzhod, kjer se vrhovi začenjajo pri Gidanu in Ukju, ter nato nadaljujejo do Dumale, ki menda skriva še presenečenja za prvopristopnike. Osupne nas ledena severozahodna stena Ullu-Auz. Sledi mu koničasti Kundžum Mižirgi in nato široki Koštan-Tau. Severni greben Dych-Tau se vratolomno strmo dviga nad nami. Četvorica russkih alpinistov je že visoko, njihova pikčasta sled se vleče za njimi kot neskončno nežen okrasek v beli vezenini.

Od Dych-Tau proti vzhodu se vleče dolgi in visoki greben: Plik Puškina — neobiskana konicica v snežnem prostranstvu, Zahodni in Vzhodni Mižirgi, še dalje Krumkol in nato že Plik Tihonova kot predstraža v masivu Koštan-Tau. Megle vsak hip spreminja podobo in razgled.

Pot do vrha Misses-Tau sedaj res že ni več dolga. Prekrasno speljan greben, ki nudi prijetno plezo, se poigrava nad vzhodno steno, ki vsaj tisoč metrov globoko pada v enem samem zamahu, na drugi strani pa se sruščata niz dol po ledenih visinah. Že blizu vrha moramo v škrbino, Janez in Bači pa sta takrat že na vrhu.

Tako sem v mislih spet prešel pot zadnjih dni, sedaj me iz sanjarjenja zbuja hlad. Meglica je zakrila sonce, za kratek čas so njegovi žarki zgrešili moje telo in prijetnega lenarjenja je bilo konec. Neusmiljeno beži čas, ni ga moč zaustaviti. Naj se nam še tako krči srce, ničesar ni moč zadržati. Ko se iz sedanosti tke preteklost, izginja v minulost lepo in težko. Ni izjem, v peklenko pravičnem ritmu nam čas odmerja dogajanja vse življenje. Ne ustreže nam in ne ustavi se, ko želimo zaustaviti trenutke veselja. Ne ustreže nam v stiski, ko bi radi, da bi čim hitreje

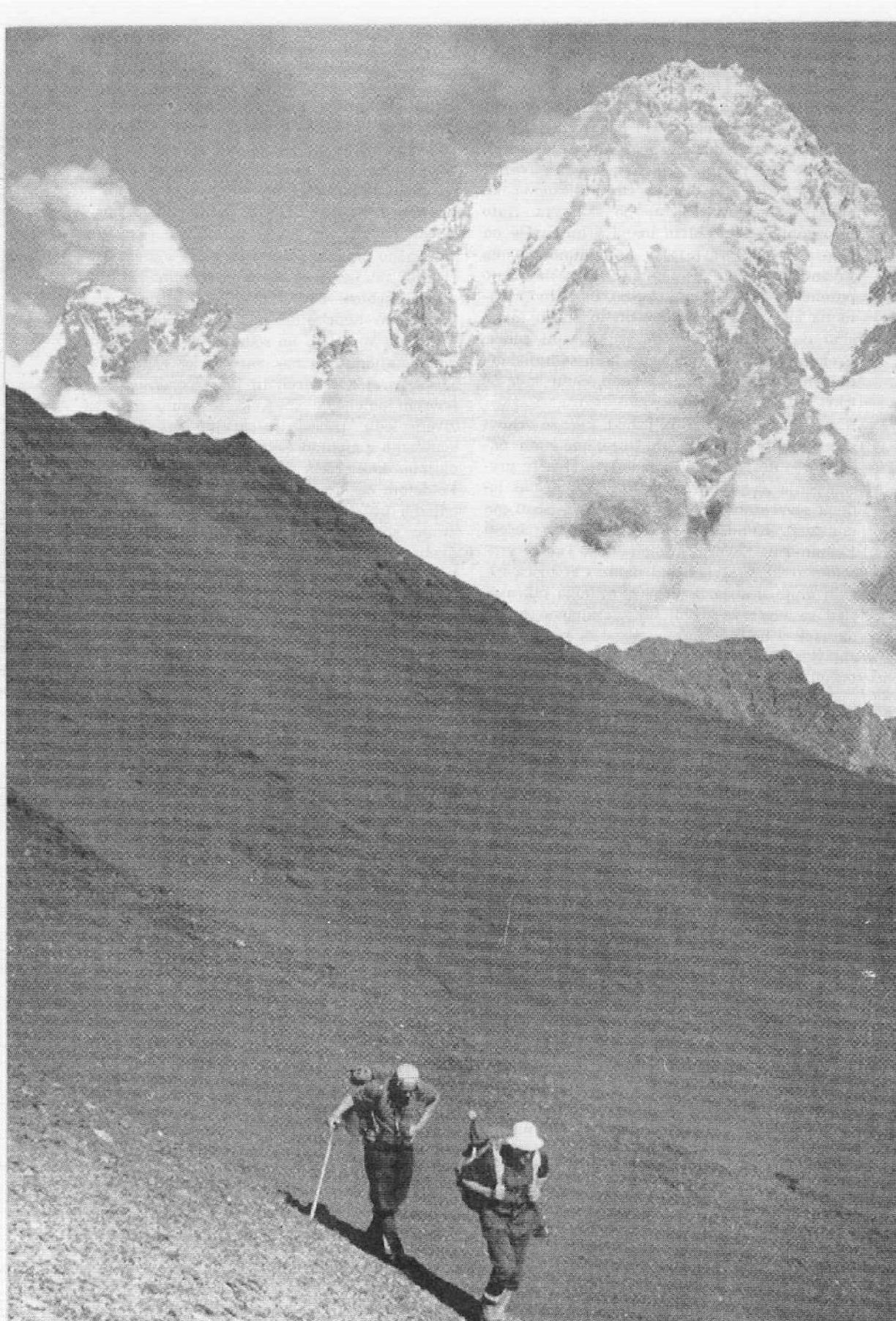
preše stiske in tegobe. Beži, beži v ritmu, ki se je spočel v zakonih vesolja, beži enakomerno, vztrajno in za vse enako in vse, kar odnese s seboj, nam lahko врачи samo domišljija na mchkih perotih spominov, če nam jih o pravem trenutku in razpoloženju uspe priklicati nazaj...

Dokončno prekine sanje nov tresk v steni Mižirgia, vstanemo in drug za drugim izginjam v škrbino. Dušan mi pomaga, da varno preplezam neprijetno mesto tik pod vrhom in kmalu smo spet na sedelcu. Janez razmota dolgo najlonko in nas varuje pri sestopu, ki je vse prej kot varen in privlačen. Sonce je povsem omehčalo sneg, ki le rahlo sedi na živem ledu, počasi in skrajno previdno se sruščamo v globino. Šele sedaj, ko se vračamo, čutimo, kako zelo je strma naša pot. Pod Poldetom se sproži plaz, vendar se v dolino odpelje brez žrtev. Prvič si oddahnemo vrh grape, kjer sta nam Peter in Barbka pustila dvobarvno vrv za sestop, ki ga tako opravimo naglo in varno. Poceni smo prišli na gornji konec ozebnika, ki se kopljje v morju svetlobe in puhti od vročine. Kar je snega, čofata pod nogami, dereze pa grabijo dokaj nezanesljivo v zopri požled, po katerem tečejo potoki snežnice. Vrvi, na katerih smo navezani, se prepletajo med seboj, ko se zdržema sruščamo. Za prvim vogalom počivamo. Tu smo na varnem in beseda varno tu tudi nekaj pomeni. Stopinje, po katerih smo pravkar prispeli, pomete plaz snega, vode in skal. Poskočno drvi navzdol in skoro smo mu nevoščljivi za njegovo brzino. Mimogrede je daleč spodaj, kjer se mu pridruži drugi iz desne grape. Skupaj drvita dalje in se umirita še blizu razpok pod našim bivakom.

Nazadnje smo tamkaj tudi mi. Prehitelo nas je še nekaj plazov. Na levi in na desni so se nazadnje premikali že utrujeno in brez zanosa, ki se plazu spodobi.

Lepi dan so prikrale megle in ko smo prišotorih, ne vidimo ničesar razen najbližje okolice. Preostal nam je sestop do samotnega bolvana vrh morene.

Dvignili smo se na ramo in v puhati megli bili videti bolj sencam podobni kot ljudem. Pričeli smo s sestopom po neprijaznih, gladkih in krhkikh ploščah. Zdaj tu zdaj tam so ponikovali posamezniki iz gluhe sivine, štiriindvajset nog je prožilo rahlo nastavljeni skalovje. Oči so iskale zavetje, ki ga ni bilo nikjer. Pošasten in skoro brezupen je sestop z

Dych-Tau (5204 m) — sestop
s Cannerja (3920 m)

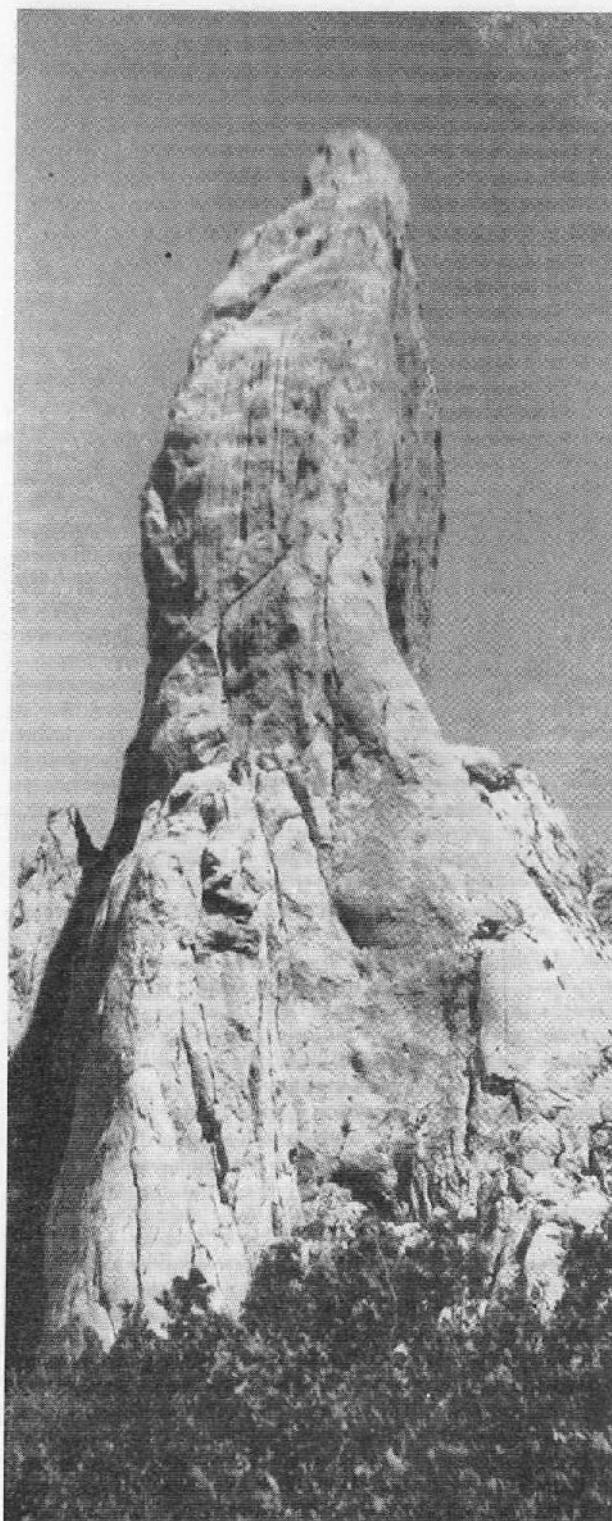
Ruskega bivaka, kadar po teh ploščah šari skupina alpinistov. Celo previdnim rokam ni zaupati; ni pomoči in tudi njim se zdaj pa zdaj izmuzne granit, da topo in gluho udarja, ko drvi niz dol in da ozračje smrdi po žveplju. Imeli smo srečo. Nihče je ni skupil in počasi smo se izmotali iz objema plošč. Dolgi sneženi jeziki so nam pomagali nadomestiti izgubljeno. Kmalu smo bili v granitnih melch, kjer so nas počasi pozdravile že tudi prve rožice.

Velebitski kuk Strogir

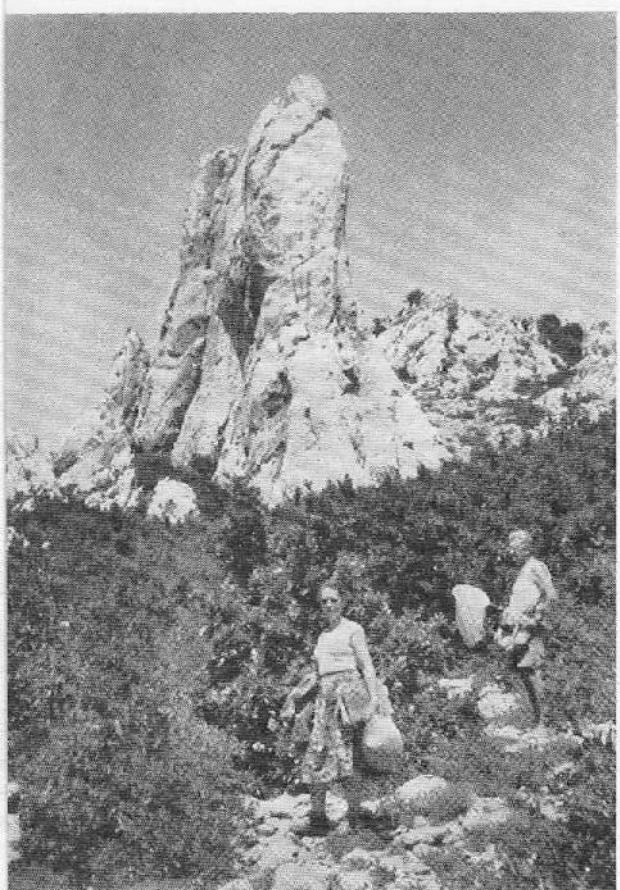
Dr. Mirko Marković,

Med velikim bogastvom velebitske kraške morfologije so najbolj vidne kamenite grmadde s svojimi specifičnimi oblikami, ki jih domače prebivalstvo okoli Velebita imenuje kuke¹ (sl. kuk, kukla. Op. ur.) Pod imenom kuk razumejo Ličani grmadaste in ogoljene velebitske vrhove po vsem glavnem grebenu tega pogorja (n. pr. Hajdučki kukovi, Rožanski kukovi, Bačića kuk, Babin kuk in drugo). Prebivalci primorske strani Velebita razumejo pod pojmom kuk osamljene kamenite stolpe, ki se pojavljajo na vsej primorski strani pogorja in to v višinskem pasu med 700 in 1 000 m absolutne višine. Ta pas Velebita se odlikuje s svojo goloto in intenzivnim kraškim reliefom. Temelj takega pejsaža tvorijo grmadasti svetli apnenci ali dolomiti, ki se zaradi svoje grmadaste strukture ne trošijo tako kakor slojasta pečina. Prav zato so kuki tega velebitskega pasu tako osamljeni in v

¹ Beseda kuk je po poretku praslovanska in ima zelo širok pomen. Glej Rječnik Hrv. ili srp. jeziku JAZU, knj. 5, sv. 22, Zagreb 1902, str. 753.

Strogir z vzhodne strani Foto dr. Mirko Marković

Strogir z jugozahodne strani Foto dr. M. Markovič

svoji okolici tako bodejo v oči. Med kuki tega velebitskega pasu se zaradi svojega nenavadnega videza najbolj odlikuje kuk po imenu Strogir. Dviga se na velebitskih podih v predelu Timora. To je prostrana kraška ravan na primorski strani Velebita nad Jablancem, na absolutni višini okoli 700 m. Iz te visoke ravni molé nekoliko manjših kamenitih skupin, kot so Dundoviča kosa, Velika gora ali kuk Turških vrat. Nad vsemi pa raste prikazen Strogira. Najbližji dostop do Strogira je iz Jablanca. Iz mesta drži pot na ravnico Njivica, od koder krene v vzhodni smeri pod Bilensko glavico. Naprej se pot strmo vzdiguje vse do Turških vrat v neposredni bližini Strogira. Od Jablanca je to kaki dve uri hoje. Za avtomobiliste je najlagodnejši dostop z jadranske magistrale. Nad Jablancem je treba zaviti na cesto, ki preko Alana drži v Liko. S te ceste je najbolje zaviti v vasi Dragičeviča

Pod ali Bilen, od tod pa teče dobra steza vse prav do bližine Strogira. Ta dostop je tudi najlepši. Čim bolj se približujemo Strogiru, dela njegova kontura mogočnejši vtis. Posebno je s te strani Strogir lep v jutranjih urah, ko sonce obsije njegovo vzhodno steno. Ta čas se Strogir pokaže kot velikanski okoli 60 m visok bel obelisk. Strani so mu skoraj povsem gladke in razorane s škrapastimi žlebovi. Podoba dela tem silnejši vtis, ker v najbližji okolici Strogira ni izrazitih kukov, prostor okoli njega pa je porastel z nizkim rastjem jesena in črnega gabra. Ta okolnost še veča kontrast bele apnenške stene nasproti modrini neba. Če Strogir obidemo z raznih strani, se kaže v povsem različnih oblikah. Če ga gledamo z južne strani, ga gledamo v njegovo najširšo gmoto z globoko vsekanimi žlebovi. Gledan s severa je Strogir spet drugačen. Ta stran Strogira je imenitna zaradi svoje plastičnosti. Svoj čas jo je prof. Poljak posnel tako uspešno, da slika predstavlja najlepši okras njegovega »Planinskega vodnika po Velebitu«. Teme Strogira je na topografski karti označeno z absolutno višino 791 m (list Senj). Vzpon na to koto brez ustrezne alpinistične opreme si ne moremo zamisliti. Vzpon na vrh Strogira, kolikor mi je znano, še ni nikjer registriran. Med ljudstvom krožijo o Strogirju razne legende. Domačini iz Bilena so mi povedovali, kako so jim stari ljudje govorili, da je bil Strogir vedno bivališče vil in hudočnih duhov. Mnogo otrok se je tu ponesrečilo, posebno ponoči, če so naleteli ni bajna bitja. Vendar kljub temu bogatemu ljudskemu izročilu o Strogiru danes nobeden ne more pojasniti pomen njegovega imena. Podobnost s Trogijom dopušča misel, da gre za zelo star toponim, še iz antičnih časov, ko so prvi grški kolonisti dajali svoja imena vzdolž jadranske obale.²

Danes je okolica Strogira skoro povsem pusta. Prazne so tudi tiste redke bajte, v katerih so še do nedavnega bivali velebitski čredniki. Moderno življenje današnjih dni je pustilo sled tudi tu, ljudje se izseljujejo in iščejo okolisci za ugodnejši način življenga.

² Trogir, grš. Tragurion spravlja v zvezo z grško besedo trax, tragos = kosa, od katere naj bi poteklo ime Kozjske planine v zaledju Trogira. Morebiti je tudi okolica Strogira nekoč bila planšarski kraj, pa je zaradi tega tudi kuk dobil svoje znacilno ime.

BUTAN IN PROPAN sta zaradi svoje uporabnosti in lahkega transporta dobrotnika tudi prebivalcem šotorov v gorah, da ne govorimo o siceršnji široki uporabi obeh plinov v industriji, obrti in gospodinjstvu, saj z njima kuhamo, grejemo, skrbimo za toplo vodo in razsvetljavo. Posebno vlogo igrata v turizmu, saj prideta prav v weekendih, počitniških hišicah, planinskih kočah, karavanih in šotorih. Nekatera počitniška naselja imajo že centralne naprave za oskrbovanje s temo plinoma.

Zadnje čase so aparati za propan in butan povzročili po svetu več smrtnih nesreč. Smolo z njim je imela tudi naša ekspedicija na Kavkaz 1965. V čem je njihova skrita nevarnost? Plina ne vsebujejo ogljikovega monoksida in izgorevata na čistem zraku praktično v ogljikovo kislino in paro. Praktično veljata torej za nestrupena. Tako govorí o njih tudi reklama. Zato ljudje mislijo, da je ravnanje s plinom in njihovimi aparati popolnoma nenevarno. V resnici pa ni tako. Za popolno izgorevanje potrebujeta zelo veliko kisika. Če slabo izgorevata, se tudi pri njima pri večji koncentraciji tvori ogljikov monoksid, ki lahko povzroči nesrečo in smrt. Zato si je treba zapomniti, da pri nezadostnem izgorevanju obstoji nevarnost: če izgorevata v izrabljjenem sobnem zraku, ki je reven s kisikom; če aparat ni brezhiben; če gorilnik ni dobro nameščen ali je zarjavel; če se pri aparatu kaj prenaredi, kar izgorevanju ne ustreza. Če opazimo, da plina ne izgorevata zadovoljivo, moramo poskrbeti za čist zrak, to je prostor, kjer gorita, je treba večkrat prezračiti. V prostorih, kjer spite, v času spanja ne uporabljajte aparator; če si s plinom grejete spalnico, skrbite za dobro zračenje prostora, aparat pa izklopite, preden zaspite. Nikar na aparatu ničesar sami ne prenarejajte. V nobenem primeru ne gre razsvetljevati s plinom zaprte prostore. Vedno se je treba ravnati po navodilih dobaviteljev in po predpisih od časa do časa pregledati aparate. Če nesreča ne bodo ponehale, bo treba vsem aparatom vgraditi »varovalke zoper slab zrak«, ki bi onemogočile koncentracijo CO. S tako opremljenim aparatom bodo lahko ravnale tudi osebe, ki ne poznajo navodil. Vendar doslej še niso našli ustrezne tehnične rešitve za take varovalke.

ZENEVSKA SEKCija CAS je aprila letos slavila stoletnico svojega obstanka. Storila je to nadvse slovesno. Najprej z »vin d'accueil« v svojem znanem lokalnu »Résident de France«, nekdanjem hotelu s častiljivo in očarljivo fasado; gostje so si ogledali znameniti relief Mt. Blanca iz 18. stoletja. Predsednik Pachoud je nato odkril

bronasto plaketo ženevskega znanstvenika, enega velikih pionirjev planinstva in duhovnega prednika sekcije, ki je bil Horace — Bénédict de Saussure, dr. Raymond de Saussure pa se je sekciji za spomenik Horaceu zahvalil. V univerzitetni biblioteki je sekcijska priredila razstavo »Knjiga in gora«, ki je kazala literarne in grafične prikaze gora vse od 16. st. dalje, litografije, bakroreze, fotografije itd. Nato je govoril dr. Augustin Lombard, profesor na univerzi v Ženevi in v Bruxellesu o temi »Gore nas vabijo«. Človek, je dejal Lombard, se ne more upreti spoznavanju sveta, ki ga obdaja, posebej pa gora. Kaj je v tem spoznavanju gora veljavnega, splošnega in neminaljivega? Višine človeka mikajo. V tem je nek cilj, hrepnenje po višjem, odpor zoper povprečnost, prizadevanje, da bi človek dvignil nivo svojega duševnega življenja, svojih moralnih, čustvenih in estetskih nazorov. Za znanstvenika so Alpe laboratorij, ne razvedrilo: flora, favna, erozija, sneg, petrografia, vse polno je neraziskanih stvari, vsak odgovor sproži deset novih vprašanj. Najprej so v gore prišli opazovalci, opisovalci in zbiratelji, prirodoslovci. Sledila je doba specialistov, prišli so raziskovalci z instrumenti, nato je sledila doba tehničnega osvajanja, eksploracije. Ženeva je zaradi svoje lege odigrala ugledno vlogo v vseh treh dobah, dala je slavne geologe, geografe, kartografe, botanike in paleontologe, med njimi so imena des Saussurov, dinastija Delucov, general Dufour, Rousseau.

Ce je gora velika in lepa, ker je čista, je treba vpreči vrsto znanosti, da bi človeku služila, bodisi da gre za dolinsko pregrado, za predor, za obrambne naprave zoper plazove ali karkoli. Znanstveniki morajo spregovoriti, preden se v gorah nekaj gradi, treba je imeti pred njimi »rešpekt«. Tu ima svojo vlogo tudi planinska organizacija, ki mora obvladati invazijo množic v gore. Množice gora ne poznajo, ne vedo, da gore niso za vsakogar, da se je treba nekaj naučiti in o njih znati, preden lahko nastopiš pot do njih.

Za dr. Lombardom je govoril dr. Georges Finch, profesor na londonski konferenci o temi »Človeški duh in gore«. Mnogo dolgujem goram, je dejal londonski profesor, odprle so mi nove horizonte. Ohranjajo mi mladostnost duha in utrjujejo solidna prijateljstva. Terjajo pozornost, telesno zdržljivost in duhovni napor. Tudi če je telo utrujeno, terjajo duha k dejavnosti. Počitek na vrhu človeku obnovi vse telesne in duhovne kvalitete. Kaj pomeni za človeka bivak v gorah! Gora nas uči, kako je treba živeti. Vzbuja v človeku vse, kar je borbeno. Vrača nas nazaj v prvobitni stik

z naravo, terja od nas, da hodimo, da se opiramo na roke.

Nato je govoril profesor in vodnik Daniel Krummenacher o »Razmišljajih sodobnega alpinista« ob diafotivih. Alpe, je dejal, mikajo sodobnega človeka kot svet, v katerem lahko do skrajnih meja razvije svojo potrebo po gibanju in dejanju. Ko alpinist tej prvojni potrebi zadosti, skuša v gorah dosegči višje cilje, spoznati svoj pravi obraz v preizkušnjah, doživeti tisto, kar je za človeka največ vredno, zmago nad samim seboj, spoznati sladkost neznanih obzorij. Proslavile so se udeležili predsednik parlementa, predsednik CAS Eggler, dr. E. Wyss-Dunant, Egmond d'Arcis, častni člani CAS, predstavnica CSFA (ženske planinske organizacije), CAF, vsi živeči dosedanji predsedniki sekcijs, oskrbniki in predstavniki tiska.

Naslednji dan je sekacija priredila svoj tabor v Carrouzu (Jura), na katerega je povabila vse svoje člane z družinami in jih pogostila s pijačo in kavo.

HORACE BÉNÉDICT DE SAUSSURE se je rodil l. 1740 v Conchesu ob Arvi očetu agronomu Nikolaju de Saussure, čigar predniki so prišli iz Lorraine. Horace je bil z 22 leti že profesor matematike, botanik, fizik, geolog veliko željo, da raziskče Alpe, pojasni njihov nastanek in formacije. Posebno ga je mikal Mt. Blanc, ki tvori veličastno ozadje mili ženevski pokrajini. Ko mu je bilo 20 let, je prišel prvič v Chamonix. Nato je še večkrat prepešačil 80 km od Ženeve do Chamonixa. To takrat ni bila lahka pot. Hotel je priti na vrh Mt. Blanca. Tej želji je posvetil 25 let svojega življenja, največji del svojih naporov. Pisal je: »Glava mi je polna tega načrta, to ni samo napor, to je že skoro bolezni.« Obljubil je nagrado tistim, ki bi odkrili pot na vrh, iskalcem kristalov in lovec, ki so dobili naziv vodnika. Prišli so do Grands-Mulets in v naglici sestopili, nato pa plasili prebivalce Chamonixa, kaj vse so prestali in da je vzpon na vrh Mt. Blanca neumnost. Leta so pretekla in dobili so se ljudje, ki so de Saussure razumeli. Med temi je bil Michel-Gabriel Paccard, chamoniski zdravnik, mlad, podjeten, razumen mož; dalje Jacques Balmat, iskalec kristalov, lovec in vodnik, ki je že stikal za pristopom. Zveza med Paccardom in Balmatom je bila odlična. L. 1786 sta prvič poskusila. Neke noči sta s Côte prišla na Grand Plateau in Petit Plateau. Pomagala sta si z dolgima, okovanima palicama. Nato sta verjetno uvela smer med obema rebroma Rochers-Rouges. Izčrpana sta dosegla vrh Europe ob pol sedmih zvečer, 8. 8. 1786. Oči so se jima vnele, prsti ozebli.

Horace Bénédict de Saussure je bil duševni oče tega vzpona. Hotel ga je ponoviti, toda vreme ga je zadržalo.

Drugi vzpon je spet opravil Jacques Balmat z vodnikoma Cachatom in Tournierom. De Saussure mu je dal na pot tančico, s katero naj bi si varoval oči in obraz. 5. julija 1787 so prišli na vrh. Pihal je ledeni veter, tako da so naravnost zbežali v dolino.

Tretji vzpon je bil de Saussurov. Odrinil je z 18 vodniki 1. avg. 1787. Poleg znanstvenih instrumentov, opreme in hrane so vzeli s seboj posteljo z žimnicami, rjuhe, pregrinjalo in zeleno zaveso, dva zelena plašča, dve nočni srajci in tri pare čevljev, velik šotor, lestev in sončnik. Prvi bivak so uredili na Côte, vsi so bili zadovoljni z njim. 2. avgusta je težka karavana krenila preko razpok in ob pol dveh popoldne prisla v vročo Grands-Mulets in tu počivala. Nato je prečila Petit Plateau in se prebila pri tem preko dveh plazov samih serakov, ki so se zrušili z Dôme du Goûter. Sto metrov pod Dôme so spet postavili šotor, nekaj vodnikov pa je nadaljevalo pot za naslednji dan. »Toda ta je bila grozna noč,« piše de Saussure, »bodlo me je pri srcu, trgalo me je, okoli mene pa se je gnetlo 20 oseb.« Zgodaj zjutraj je nov plaz pobral prejšnji dan nadelano pot. In tako se je 3. avgusta mukoma zganila težka karavana ob šestih zjutraj. Pod velikimi bremenimi je zaradi pomanjkanja kisika komaj prihajala do sape in se potila v snegu, ki se jim je prožil pod nogami. Gorska bolezen je vedno bolj pritiskala, edino združilo je bil vrh, ki so ga videli pred seboj. 3. avgusta malo pred enajstimi je prišel de Saussure na vrh napol slep, čeprav si je glavo ovil z dvojno tančico. Medtem ko je užival širni razgled, so vodniki postavili šotor in poskusno mizo, na kateri je de Saussure potem zavrel vodo, nato pa meril temperaturo, tlak, opazoval barve neba, in učinek višine na zvok (zato je ustrelil s pištolo). Na vrhu so bili štiri ure, nato pa so sestopili dva dni. Vreme jim je bilo naklonjeno.

Zaradi de Saussurove ugledne osebnosti in zaradi obsežnosti in znanstvene pomembnosti vzpona je bil velik dogodek, ki je odmeval po vsej Evropi.

Ura rojstva alpinizma je bila tu.

Naslednjega leta se je de Saussure še posvečal Alpam in napisal knjigo »Voyages dans les Alpes«. Njegov slog je prijeten, živahan, barvit. Zato se ga je prijelo ime »slikar Alp«. 59 let star je umrl v Ženevi l. 1799. Jacques Balmat ga je preživel, umrl je l. 1834, 72 let star. Revež je iskal zlato na Buetu nad Sixtom in se ponesrečil.

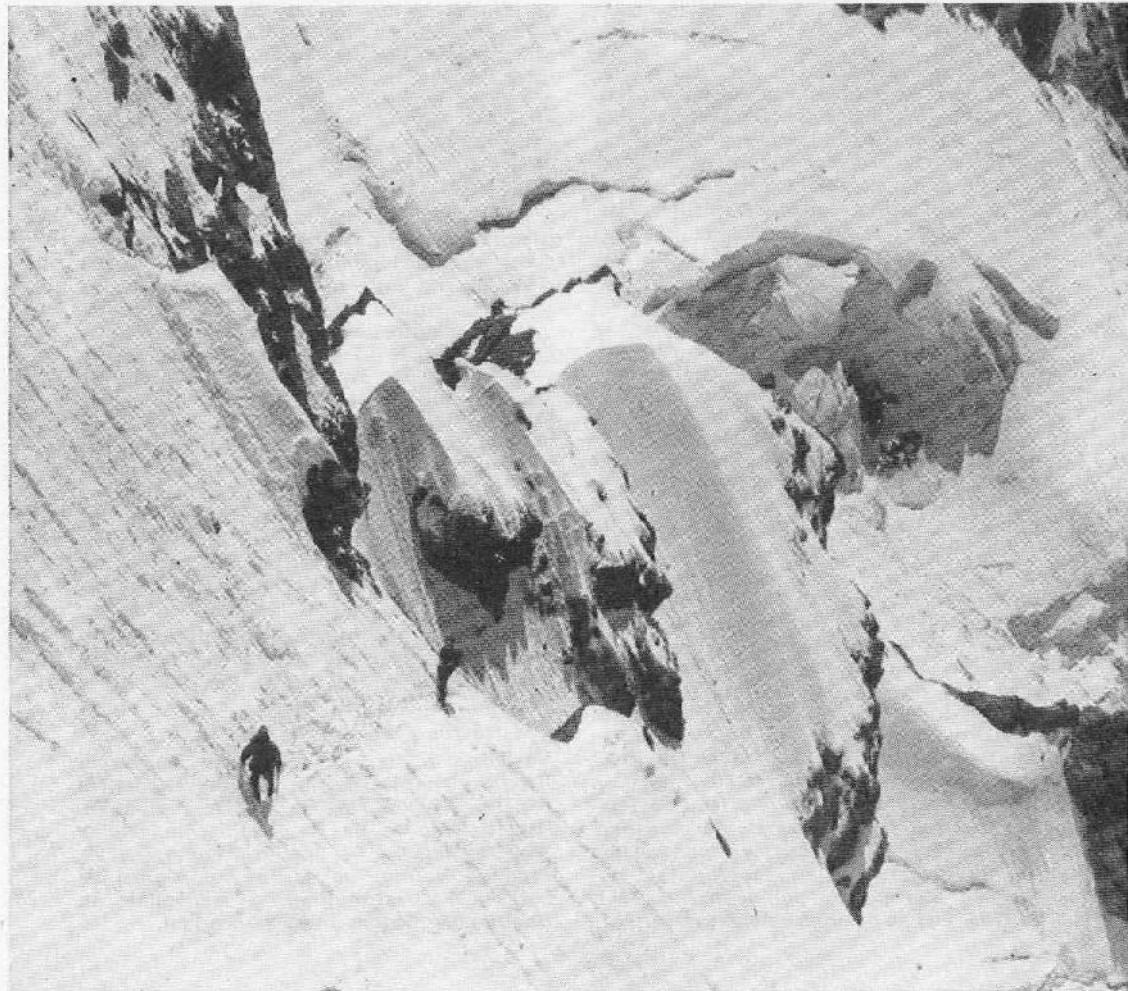
Po gruzinskem stebru na Dych-Tau

Janez Golob

Prva ledena strmina je za nami, dereze škrtajo že nekaj sto metrov nad moreno, ko zazari nebo nad Ullu-Ausom. Iz gmot nad nami se porajajo ostri robovi stolpičev in serakov, vrhovi pa se odevajo v škrlnaten jutranji plašč. Debeli dve uri so peli cepini in ledna kladiva po strmih snežnih vesinah in ledenih odlomih. Dan je že, ko vtaknemo ledeno orodje za nahrbtnike in snameno dereze. Stojimo na majhni skalni glavi in si ogledujemo steno nad nami. Kot mogočni granitni zid se vzdiguje in visoko gori v previsih bode v sinje nebo. Na desni za robom slutim grapo, nad njo pa v soncu žari veličasten skalnat steber. Nämamo obslanka, preblizu smo, da bi počivali. Nenavezani hitimo dalje po lahkem svetu teža-

Na M!sses-Tau (4427 m), III. b

Foto Zlatko Smerke

vam nasproti, vrvi pa opletajo po nahrbtnikih. Po opisu bi morali tu nekje splezati preko strme in gladke plošče, a nam je kljub iskanju ušla. »Če bo šlo tako naprej, bomo prišli z rokami v žepu na vrh,« sem zlobno pripomnil. Tedaj pa mi je zabrenčalo okoli ušes in takih misli je bilo konec. Plitvi žleb in požleb na skalah sta nas ustavila. Vrvi so zapustile nahrbtnike, železje je pritrkaval za pasom. Peter je previdno potipal led. Medtem ko on čisti oprimke in stope, stojimo spodaj kamenuju za tarčo. Spominim se, da piše v opisu nekaj o zapadnem kamenju in zgodnji uri in da je treba ta kraj čimprej zapustiti. Zdi se se mi, da vem zakaj. Peter se še vedno daje z ledom, Barbka ga varuje, midva z Dušanom pa si privoščiva tolažbo v pesmi »Celjani trde glave in zmešane narave...«

Poznecje smo zvedeli, da sta nekaj dni za nami poskušali srečo v tej steni dve avstrijski navezi. Zaradi padajočega kamenja sta uspeli šele pri drugem poskusu.

Nad žlebom je skala nekoliko lažja in tako plezamo kar vsi hkrati kakih sto metrov, dokler nam ne zapre pot raztežaj visoka in navpična stena. Barbka odloži nahrbtnik, potipa kline za pasom in načne poč. Že v prvih metrih stena pokaže zobe, da jo mora krotiti s klinom. Konice čevljev iščejo opore, prsti tipajo za oprimki, meter za metrom počasi teče vrv. Pod previsom obtiči še en klin v razpoki, Barbka pa izgine nad njim. Ko prilezemo še mi do nje, se lotiva z Dušanom zasneženega ozebnika. Sneg se le slabo drži ledu, pod njim curlja voda, žleb pa je neusmiljeno strm. Po nekaj raztežajih napornega dela s cepini stopimo zopet pod skalno zaporu. Ta je v spodnjem delu previsna in neverjetno gladka. V opisu beremo, da je to eno ključnih mest in da so za plezanje tod preko porabili pravopristopniki precej klinov in stremen. Oborožen z vsem, kar priporoča opis, in po Petrovi zaslugi še s težkim nahrbtnikom po vrhu poskušam vstopiti, pa se ne morem odlepiti od poličke. Peter opazi za robom zajedo, ki je videti lažja. Poskusim se v njej kljub navpičnosti mi gre dobro izpod rok. Brez uporabe tehnikе prideam na stojišče in potegnem vrv za sabo. Varujem prav na razu in gledam proti vstopu na lednik. Tam, kjer smo ponoči še po trdi temi kopali stopinje v strmino pod velikim lednim odlomkom, je bila razlita zdaj robata reka ledu. »Srečo smo imeli,« sem pomisliš. Globoko spodaj, na ze-

leni krpi pod rdečo steno Pika Brno smo prespali zadnjo noč. Pod bivakom se ledeno more je zaganja v vznožja sten in kipi ob njem. Kot da bi razbesnela voda v svojem najhujšem zaletu onemela ob veličini gora. Nad ledeno arenou se dviga navpični zid veličastnega ostenja Koštan-Tau, Krumkola, Mižirgija in Dych-Taua. Na desni se poganjajo v nebo granitna stena Misses-Tau, na drugi strani doline pa se Ullu-Aus v grozeči ledeni strmini poganja visoko nad Pik Ural.

Pred nekaj dnevi smo bili na Misses-Tauu, odkoder smo prvič občudovali obstenja vrhov nad ledenkoma Mižirgi. Vrh Dych-Taua se je lesketal v vročem popoldanskem soncu tisoč metrov nad nami. V vrtoglavih strmini izginja njegova stena za stebrom, ki podpira na desni vso gmoto ledu in granita in se steka pod glavo v ostro zasneženo rez vršnega grebena. Drzne snežne vesine in preteči odlomi serakov nas navdajajo s tesnobo, kljub temu pa nas je gora zvabila. Želja po doživetju je premagala strah.

Ob drugi uri popoldne smo našli prvi bivak. Megle, ki so se pripodile od nekod z juga, so zakrile očem najprej vrhove, potem pa se je vse naokrog pogreznilo v belo temo. Hitimo dalje, pozabljamo na utrujenost in mraz, vidimo le ostro sneženo tvorbo, ki se izgublja v sivem metežu. Iznad zasneženega kot nož ostrega grebena zraste skozi meglo in metež navpična stena, odeta v sneg in led. Občutek za razdaljo je izginil. Ocenjujemo oddaljenost in višino, pa se ne moremo zediniti. Vreme se se je poslabšalo, naprej ni bilo več mogoče. Nad nami tuli v vetrju moreča prikazen, na obeh straneh pa izginjajo v tisočmetrski praznini skale in led.

Cepini rijejo globoko v pršič in prožijo plaziče. Čez dobro uro razpnemo nad skromno ploščadjo dve vreči za bivak in zlczemmo pod streho. Žalostno ogledujem počeno ratišče svojega lednega kladiva. Med zabijanjem marvovcev (specialni klini, imenovani po Wastlu Ma-rinerju) v led me sprečljavajo še vedno nespoštljive misli, puh pršiča me ohladi. Pozornost pritegneta nase gorilnika. Čakamo, da opravi butan svoje, medtem pa si krajšamo čas z uničevanjem keksov in masla in zabavljam na račun tistega, ki je pozabil čaj v dolini. Kuhalnika utihneta in mrak prčene prijetno toploto izpod nylonskih streh. Zlezimo v slonove noge in zadrgnemo vestone.

Prebudi me mraz in drget. Rad bi se ogrel. Vsa obleka je na meni že od sinoči, gibati se pa ne smem, saj ležim na robu snežne vesine. zunaj je še noč, nebo je jasno in polno zvezd, vse naokoli pa tema in mir. Tu in tam se podre serak. V tisočih odmevih ječe pozdravlja vrhove in stene. Mogočna ledena gmota se drobi v prah, njen grom zamira v temi tisoč metrov niže. Na vzhodu zažari nebo v jutranji zarji — rodi se dan.

S soncem se dramati življenje v nas, spet zabitva kuhalnika. Pod skalnim previsom zabitjem klin in varujem Dušana, ogledujem steno in ugotavljam možnost prehoda. Naravnost ne bo šlo. Skala je previsna in še krušljiva povrhu; tam na desni je videti nekoliko prijaznjive, čeprav je led strahovito strm in so skale na novo poprhane s snegom. Dušan pusti nahrbtnik pri meni in spleza v desno, se vzpne navzgor in izgine v žlebičku prav nad mano. Raztežaj je težaven. Skala in led se naglo menjata, oprimkov je malo, nahrbtnik pa se zdi vsako uro težji.

Naslednji raztežaji niso bili dosti lažji. Sneg postaja vedno slabši, udira se do kolen, tako da se le s težavo prikopljam do skalnega pomolčka, kjer se je garanje pravzaprav šele začelo. Nad nami je zaobljen strm zasnežen greben, ki se izteka zgoraj v navpičnem ledem žlebu med pobeljenimi skalami. Za dobrih tri sto metrov tega grebena smo potrebovali skoraj pet ur. Do pasu se je vdiralo v sveži pršič, prekrit s tanko opoko, nahrbtniki so postajali vedno bolj neusmiljeni sonce prav tako. Varovali smo na cepinah — Blažev žegen, in čakali, kje se bo utrgalo. Iz doline sta takrat, ko nam je šlo najbolj za nohte, gledala Pavle in Volodja z daljnogledom in ugotavljal, da menda počivamo in kuhamo čaj ali kaj podobnega, češ saj se tiste pike v snegu nikamor ne premaknejo.

V zadnjo strmino pod skalami se je pogurala Barbka brez nahrbtnika, navezana na osemdesetmetrsko vrv. Zdaj, ko je bila lažja za kakih dvajset kilogramov, je šlo hitreje in čez čas je zapelo kladivo.

Sonce se je bilo že krepko nagnilo proti zahodu in pritisnil je peklenski mraz. K sreči smo se med plezanjem po Petrovih sledeh vsaj malo ogreli. Šli smo mimo tretjega bivaka v steni in že je vsak zase upal, da bomo dosegli rob stene kljub pozni uri in še pred nočjo. Megle so se leno valile čez greben in

nam zastirale pogled navzgor, toda zaslutili smo bližino vršnega grebena. Čez čas se je nad nami pokazalo jasno nebo in ogromna snežna opast, ob njej skalni stebriček in nad njim vrh gore. Spustil se je mrak in zdirjali smo še po zadnji snežni ostrini navzgor proti robu stene.

Bezengijsko steno in dolino je prekrivalo megleno morje, veter je dvigal sneg v vrtincih. Ob luninem svitu smo utrujeni zaspali v izkopani snožni luknji.

Že tretjič gledamo vzhajajoče sonce nad Ull-Ausom. Nenavezani sopihamo proti vrhu. Pogosto počivam, na korak napravim po dva vdihja in le s težavo vlačim za samo svinčeno težke noge. Z neprijetnim občutkom zasajam nalomljeno ratišče lednega kladiva v sneg. Bojim se, da ne bo vzdržalo. Vzpenjam se in spuščamo z roglja na rogelj, iz enega vršička na drugega in končno stojimo na vrhu, kjer je komaj prostora za vse. Izmučen in zadovoljen nad opravljenim delom sedim na vrvi in počivam. Povsod se leskeče belina gora, vse tja do Elbrusa in še naprej kipi zemlja v nebo. Nepregledno morje belih vrhov se spušča na jug v živo pisano, zeleno azijsko gorovje, na drugi strani pa zložno pada in se v severnokavkaškem gričevju staplja v rahlo valovito pokrajino in nebom nad njo. Prvič gledamo Bezengijsko steno in vrhove nad njo, lednik Bezengi in kristalno Ailamo nad azijskim zelenjem na drugi strani. Nismo se še dobro oddahnili, pred nami je še težaven sesstop v tri tisoč metrov nižjo dolino, in že se željno oziramo po kraljici Bezengijske stene Šari. Polasti se me nemir pričakovanja, ki ga začutim vselej pred neznanim. Drzne oblike njenih stebrov in grozeče opasti na gremnih so nas prevzele.

Zapuščamo vrh. Zapuščamo goro, ki je zahtevala od nas mnogo volje in moči. Za nami ostajajo sledi v snegu, v njih je delček našega življenja, v sričih odnašamo odmev pretresajočih lednih strmin in mir prostranstva nad vrhovi.

Plezamo navzdol, varujemo, se spuščamo ob vrvi, gazimo sneg in se spet spuščamo. Zagrne nas meglja, vsipa se sodra in dež. Počasi se je priplazil mrak in postajal vedno gostejši. Gluha noč se je ulegla nad lednik.

Pozno ponoči, ko so se pod nami zasvetile luči iz tabora, smo si segli v roke.

Koštan-Tau

Boris Kambič

Dolgo monotono potovanje z vlakom in vratolomna vožnja s kamionom po brezpotju bezengijske doline nas je precej utrudila. Le naše oči so še vedno živo iskale visoko hribovje z zasneženimi vrhovi, zaradi katerih smo se podali tako daleč na pot.

Naši zvedavi pogledi so se otajali ob prelejem pogledu na zaledeno 800 metrsko strmino Ullu-Auza, ki je rasla nad lagerjem in razrito moreno mižirgijskega lednika. Za kamnitum vrhom Ullu Auza (4700 m) pa se je skrivala kupola pettisočaka Koštan-Tau, vsa odeta v belo, skrivnostno daljavo.

Hipno navdušenje nad temi vrhovi se je še stopnjevalo po ogledu aklimatizacijske ture na Misses-Tau, ko smo odkrivali še druge čare teh markantnih vrhov s pristopom čez tisočmetrske ledene kaskade Kundžum-mižirgijskega lednika.

Moja tiha želja, da bi za naslednji vzpon izbrali Koštan-Tau, je postala glasnejša, ko je Janči odkril v društvenih prostorih lepe panoramske posnetke stene tega vrha. Na fotografijah so bile s tušem vrisane plezalne smeri. Bile so štiri, v centralnem delu stene pa je samevala deviško bela strmina. Samo spogledala sva se in že skovala načrt, da bi prav tukaj poskusili z novim prehodom.

Za idejo sta se navdušila tudi Nedžo in Polde. Tako je bila četvorica hitro zbrana in ni našega odhoda ničesar več oviral. Eden se je spravil na zbiranje potrebne hrane v skladnišču lagerja in odprave, drugi je raziskoval dokumentacijo stene in prerišoval glavne značilnosti prehodov čez ledene slapove ter karakteristike stene. Ostala dva pa je čakala najbolj mučna naloga — ukvarjati se z ruščino in cirilico pri izpolnjevanju maršrutnih listov. Zapisati je bilo treba imena sodelujočih plezalcev v turi na Koštan-Tau — 5151 m, opisati mesta petih bivakov, natanko čas od-

hoda in prihoda z rezervo dveh dni v primeru slabega vremena, nakar bi bila sprožena akcija za reševanje. Podpisu vodje odprave za odobritev ture so sledili še podpisi vodje lagerja, zdravnika in vseh udeležencev.

V popoldanski vročini smo bili nared za odhod. Kolena so se nam šibila pod težo nahrbtnikov, samo Janči je lahkotno prenašal svojo himalajsko omaro. Zdela se nam je sumljiva lahka, o čemer smo se tudi prepričali pri prvem počitku. Janči nam je pomilovalno razlagal, da je pač treba znati izbrati lažjo opremo. Če tega ne znamo, naj se hranimo z ribjimi glavicami, pa nam bo prihodnjič prav gotovo jasno.

Po petih urah utrudljive hoje po razritem ledenuku smo bili prav vzradoščeni, ko smo zagledali šotore treh ruskih skupin, ki so bile namenjene na ture v okolici.

Hitro smo še sami postavili »pamirke«, čudovite šotore, ki so se na naših turah izkazali kot nenadomestljivi za to pogorje. Zabrneli so kuhalniki, pokazale pa so se težave, ko smo hoteli na njih tudi kaj skuhati. Jančijev nahrbtnik je bil lahek iz utemeljenega razloga, ker je večino zanj odmerjene hrane pustil v lagerju. Tokrat smo mi že imeli izkušnje z ribjimi glavicami in so konserve iz naših nahrtnikov hitro romale tudi v njegevega.

Večerno sonce je oranžno rdeče obarvalo vrhove, mi pa smo hiteli s fotografskimi posnetki. Za bivak smo že vse pripravili, zato smo šli še malo na klepet k sosdom — russkim plezalcem. Posebno zanimiv je bil pogovor s starejšo navezo Leningrajčanov, starih alpinističnih gadov, ki sta poznala vse ruske sedemtisočake v Pamiru in Tien-Šanu. Tudi okoliške vrhove sta dobro poznala.

Na Mižirgi sta speljani po dveh stebrih dve težki smeri z oceno 5 b. Na jugu od Mižirgia se je nadaljeval greben proti Pik Puškinu in Dych Tau do zahoda, ko se spusti do našega znanca Misses Tau in Pik Brno.

V področju Dych Tau smo zaradi naraščajoče teme zaman iskali šotore naših prijateljev, ki so se namenili v težavno gruzinsko smer Dych Tau.

Kot kaže, se hribovci vedno sporazumejo, zato nam jezik v pogovoru z novimi russkimi prijatelji ni delal težav. Če ni šlo drugače, smo pa zapeli hribovske pesmi. Te bi se zavlekle še dolgo v noč, toda čakal nas je naporen dan.

Zjutraj nismo bili ravno zgodnji. To pa je imelo tudi določeno prednost, da smo čez razpoke in serake lahko izkoristili sledove ruske naveze. Tako smo precej hiteli in se nam je naglica skoraj maščevala. Nedžu je pri plezanju čez serake spodrsnilo, pa se je le ujel in odnesel samo praske po členkih roke.

Na drugem platoju nas je sonce že opozarjalo na svojo igro z lednikom. Zaradi večje varnosti smo tretji ledeni slap obšli po levih kamnitih steni. Na vrhu smo srečali ruske tovariše, ki so si pripravili bivak za jutrišnji naskok na Ullu Auz. Mi smo s strahom nadaljevali čez razpoke do naslednjega lednega slapa, ki smo ga srečno preplezali. Na njegovem vrhu smo tudi mi postavili šotor. Od tu smo imeli dober pregled naše smeri. Čudili smo se, da tako markantna smer še ni bila preplezana. S Poldetom sva šla na ogled do vstopa. Že vstop čez ledeno skrajno poč v ledeno strmino je bil težaven. Dereze so prijemale in menila sva, da bo naslednji dan šlo dovolj hitro, da bomo lahko še pred soncem prečili varno pod ogromnimi seraki v navpičnico smeri.

Sonce preteklega dneva in težki nahrbtniki so nas najbrž tako uspavalni, da smo se zbudili precej pozno in odrinili iz šotorja veliko pozneje, kot smo nameravali. Zaradi mraza so nam prav prišle stopinje, ki sva jih v prvih raztežajih naredila včeraj s Poldetom. Ko smo se dodobra razgreli, nam tudi naslednja hujša strmina ni delala hudih preglavic. Hvaležni smo bili skalam, da smo lahko zabili dober varovalni klin in bolj brezskrbno nadaljevali vzpon. Imel sem smolo. Moje prvorstne dereze so postale škrbaste, izgubile so prednji zob. Naprej sem moral plezati kot drugi v navezi. Strmina se je še povečala, naprej je bilo treba preiti v prečko. Tu nas je perspektiva ogromnih razsežnosti prevarala. Prečka, za katero smo menili, da jo je za tri raztežaje, se je izkazala za daljšo — od 8 do 9 raztežajev. Da bi bila smola še večja, smo namesto v trd sneg zašli v požled s pretankim snegom, da bi nas držale same dereze. Morali smo pričeti z zamudnim kopanjem stopinj. Sonce smo imeli za seboj in prvi kosi ledu z razmetanih serakov so začeli padati na nas. Živ led ni dovoljeval hitrega napredovanja. Dvomljiva dolga prečnica s strmino 60 do 70° z iluzornimi varovališči, poškodovana dereza in ne-

varnost padajočih serakov — vse to je terjalo umik. Po posvetovanju smo se zanj tudi odločili, čeprav s težkim srcem. Tokrat nam je gora pokazala svoje zobe in v teh krajinah ima zelo ostre.

Spusti ob vrvi so potekali relativno počasi, ker nismo mogli zabijati klinov. V ledne kline, ki so jih pripravili za Himalajo, pa nismo zaupali, ker so neradi šli v led, se kričili zaradi premehkega materiala ter razbijali led s svojim neprimerenim prerezom.

Sredi dneva smo bili pri vstopu na varni planoti.

Po kosilu smo začeli razmišljati. Poskusiti še enkrat ne bi bilo pametno, tudi bolj zgodaj ne, ker je še vedno obstajal problem razbitih derez, poleg tega pa nas je skrbelo, da ne bi zamudili povratka, kar bi sprožilo akcijo. Odločili smo se naposled, da uberemo pot po lažji smeri na vrh.

Po razmočenem snegu smo jo ubrali proti Ptici sedlu na greben Koštan Taua. Kar hitro smo napredovali kljub težavam s pravcatimi potoki vode, ki so se zlivali po steni.

Proti večeru smo pod Ptico našli primeren prostor za bivak.

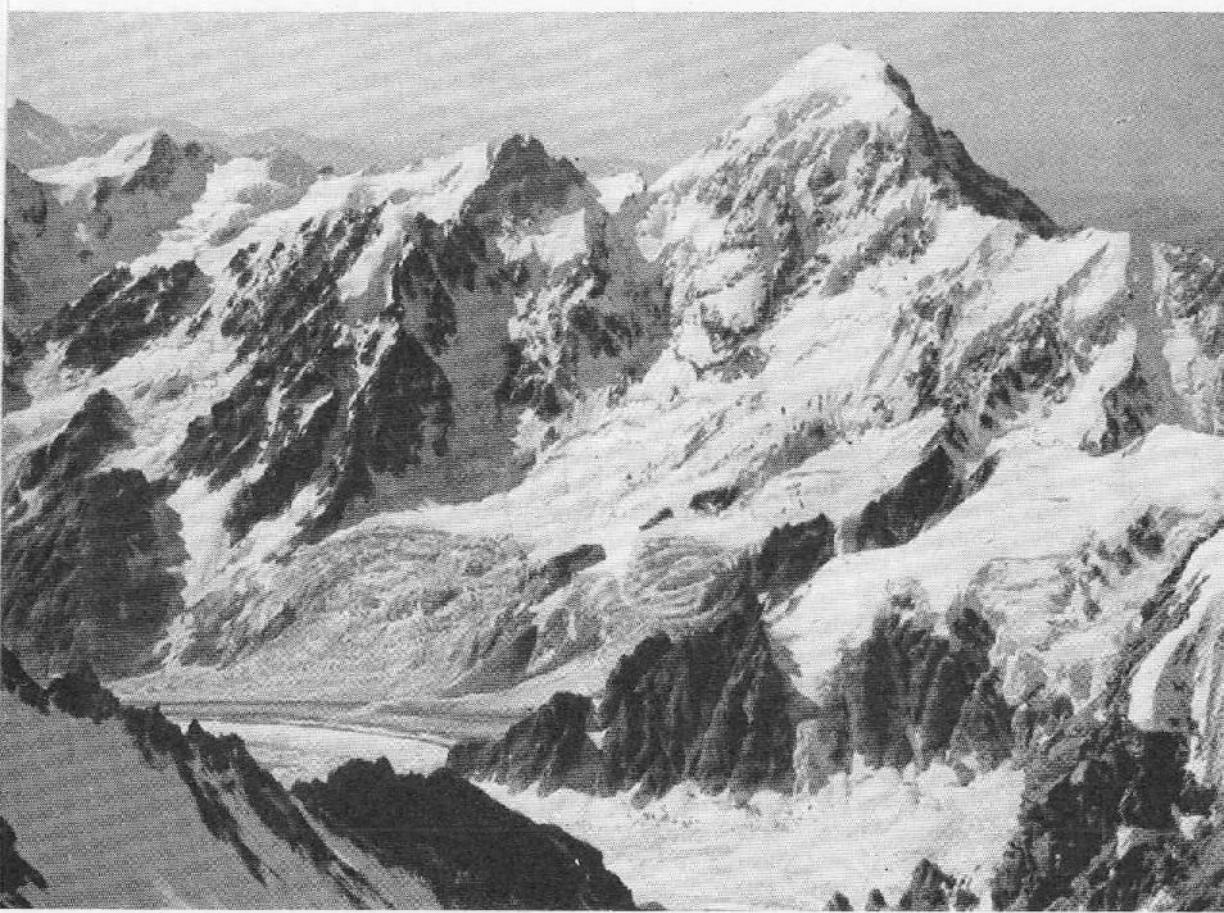
Prvi žarki sonca so nas našli na grebenu. Oprtani z lažjimi nahrbtniki, s puhom in bivak vrečo smo hitreje napredovali. Vmes se je tudi našel čas za fotografiranje narave v lepi luči vzhajajočega sonca.

Greben nam ni delal večjih težav in po naših računih bi morali priti še isti dan na vrh in nazaj do Ptice.

Vreme je kazalo stabilno lice, zato smo še ves preostali odvečni material in nahrbtnike pustili na grebenu. Do višine 4800 metrov smo še hitreje napredovali, naprej pa smo že čutili težave s sapo. Vrh se nam je vedno bolj odmikal, v vsakem kuclju na grebenu smo ga videli. Tudi to nam je jemalo moč koraka. Končno smo le stopili pravemu vrhu na teme. Z žarečimi pogledi smo zajemali ves Kavkaz od Kazbeka do Črnega morja.

Kje so naši prijatelji? Skušamo jih odkriti v steni Dych-Tau, a zaman. Verjetno tudi oni pogledujejo za nami, toda v teh ogromnih dimenzijah sten, čeprav v varljivi bližini, se zgubljajo drobne pike — ljudje.

Nimamo več časa za postopanje na vrhu, ker se bojimo, da bo sonce preveč razmočilo sneg. Navzdol nam gre kar naglo, tudi spusti ob vrvi ne zahtevajo veliko časa. Povsod so klini

Ailama (4526 m) z Daška-Aus (4500 m)

Foto Zlatko Smerke

z novimi vrvicami. Nekdo je bil pred nami na istem vrhu.

Kmalu smo pri nahrbtnikih. Tudi bivak pod Ptico brez večjih težav dosežemo še pred poldnevom. Ne obotavljam se, raztežaj za raztežajem se spuščamo. Na planoti smo. Sneg je že razmočen, postaja nevarno zaradi razpok. Kljub temu se odločimo za spust čez ledni slap v upanju, da še isti večer dosežemo lager.

Zaradi razpok smo navezani, pa kljub temu nam zastane dih, ko se komu skozi razmočeni sneg udre noge.

Sestopamo hitro čez najtežje odstavke serakov. Vse poka okrog nas, vse je živo. Polde spodbuja — hitreje, hitreje! Majhna nepazljivost in že je zgubil ravnotežje. Slišimo ga stokati približno 15 metrov niže. K sreči ni nič hujšega, samo od vrvi odrgnjen pas in še par

prask, ki jih je spotoma pobral. Nedžo ga je obdržal čez rob seraka, da ni preveč trdo pristal.

Naprej vsi hitimo, a še bolj previdno. Razpok še ni konec, dvakrat nam popolnoma prekrižajo pot. Iznajdljivi moramo biti in najti izhod med labirintom serakov. Skoraj smo že na prvem platoju ledenika, na prvem bivaku, ko hočem pospešiti sestop po vabljivih sesutinah. Skočim čez razpoko. Namesto da bi lepo podrsal po nogah, se skotalim po kamenju. Požled je bil prekrit s tanko plastjo šodra, in me je neslo. S težavo se ujamem na oklu cepina in po vseh štirih prilezem do večjih skal k prijateljem. Tudi jaz sem odnesel samo par prask.

Nato je šlo vse kakor po maslu. Morila nas je samo še negotovost, če bomo v kuhinji še staknili ostanke dobrega boršča.

Ullu-Aus

Dušan Kukovec

Ullu-Aus je eden od številnih vrhov Kavkaza. Imenuje se po balkarskem pesniku Ullu-Ausu. Najlepši pogled na njegov vrh se nudi iz alpinističnega tabora Bezengi. Višina 4679 m ne vzbuja posebne pozornosti, saj je okrog njega več vrhov, ki so visoki tudi čez 5000 m. Stena pa je ena sama nepretrgana ledena ploskev in meri od vznožja do kopnih skal pod vrhom približno 800 metrov. Ledena ploskev se pne z nagibom 45 do 65°. Oblika gore me je močno spominjala na naš Jalovec.

Že v prvih dneh bivanja v taboru Bezengi me je vsak dan bolj navduševala njegova podoba. Mikala me je stena. Že prve dni sem začel s snubljenjem naveze za ta vzpon. Ponudila sta se mi kar dva kandidata, Janez »Štajerski« in Polde »Kranjski«, oba iz istega šotorja, v katerem sem živel sam.

Po tej odločitvi za Ullu-Aus se je marsikaj spremenilo v naših odnosih. Bili smo nekaki poslednji vitezi dveh dežel Stajerske in Kranjske, ki sta si na alpinističnem polju malo za šalo malo zares skoraj vedno v laseh: skupen cilj nas je pobotal, postali smo pravi zavezniki. Šlo je tako daleč, da je Janez Štajerski že začel uslužno postiljati posteljo Poldetu Kranjskemu. Kaj takega bi še jasnovidec v sanjah ne videl! Složno sta reševala tudi največje probleme, ki so se jima nanizali na obsežni dnevni turi na Šharo, ocenjeno s 5 b, kar je pojem najtežjega v sovjetski težavnostni lestvici. Bližali so se zadnji dnevi našega bivanja na Kavkazu. Tudi ostalim tovarišem je uspelo z nekaj sreće v nesreči priti s Šharo.

Ob pogledu na postave tovarišev, ki so prišli s Šharo, me je postal malce strah. Bili so taki, kot da bi jih nekdo pravkar potegnil iz pralnega stroja. Mojega Janeza, kandidata za Ullu-Aus, skoraj spoznati nisem mogel. V celoti je precej zgubil na teži, njegov nos pa

je bil močno podoben debeli kumari, popravila mu ga je eksplozija butanske bombe. Torej eden kandidat manj za Ullu-Aus, sem si dejal sam pri sebi. Ostal mi je le še Polde, ki mu je zrastla doslej najdaljša, pa tudi najlepša brada, okras njegove imenitne postave. Štiri dni pred odhodom domov smo bili v taborišču vsi veseli in srečni. Ture, ki so bile najbolj daleč od taborišča, so bile zaključene. Ostal nam je le še Ullu-Aus.

Končno sva se s Poldetom odločila. Dobila sva opis smeri. Ocena se glasi 5 b, 14 ur čistega plezanja. Razdclila sva si delo. Jaz sem pripravil vse, kar je v zvezi z alpinistično opremo, Polde pa je priskrbel hrano in maršrutni list.

Največ dela mi je dalo brušenje derez in cepinov. Posebno me je vzpodbjal k brušenju derez naš vodja Pavle — glavni bog naše odprave — ki nama je obenem dajal še največ moralne podpore za na Ullu-Aus. Te podpore sva bila s Poldetom še posebno vesela, saj sva vedela, da nama pri tako težkem vzponu ne uide »zlata pika« v Poldetovi beležki. Ullu-Aus sta tiste dni preplezala dva sovjetska alpinista. Skozi daljnogled sva jih lahko lepo opazovala, kako sta se počasi premikala proti skalnatim odstavkom pod vrhom. Zdajci so se sovjetski opazovalci naveze vzne-mirili, kajti prav tisti hip je eden v navezi zdrsnil po ledeni strmini. Prisebnost prvega ga je rešila, obdržal ga je na vrvi.

Gotovo premalo nabrušene dereze, so se glasili prvi komentarji. Midva s Poldetom pa sva se neprizadeto pripravljala na vzpon, kot da se ni nič zgodilo. Kondicije, ki smo si jo nabrali po ledeni strminah in treningih, sva imela več kot dovolj. Imel sem občutek, da bi se počutil pri V. stopnji kot doma pri malici. Vse je bilo pripravljeno.

Tedaj pa prileti od nekod naš filmski snemalec Zlatko.

»Grem z vama do vznožja stene, da vaju še enkrat ovekovečim, preden zlezeta v ledeno steno.«

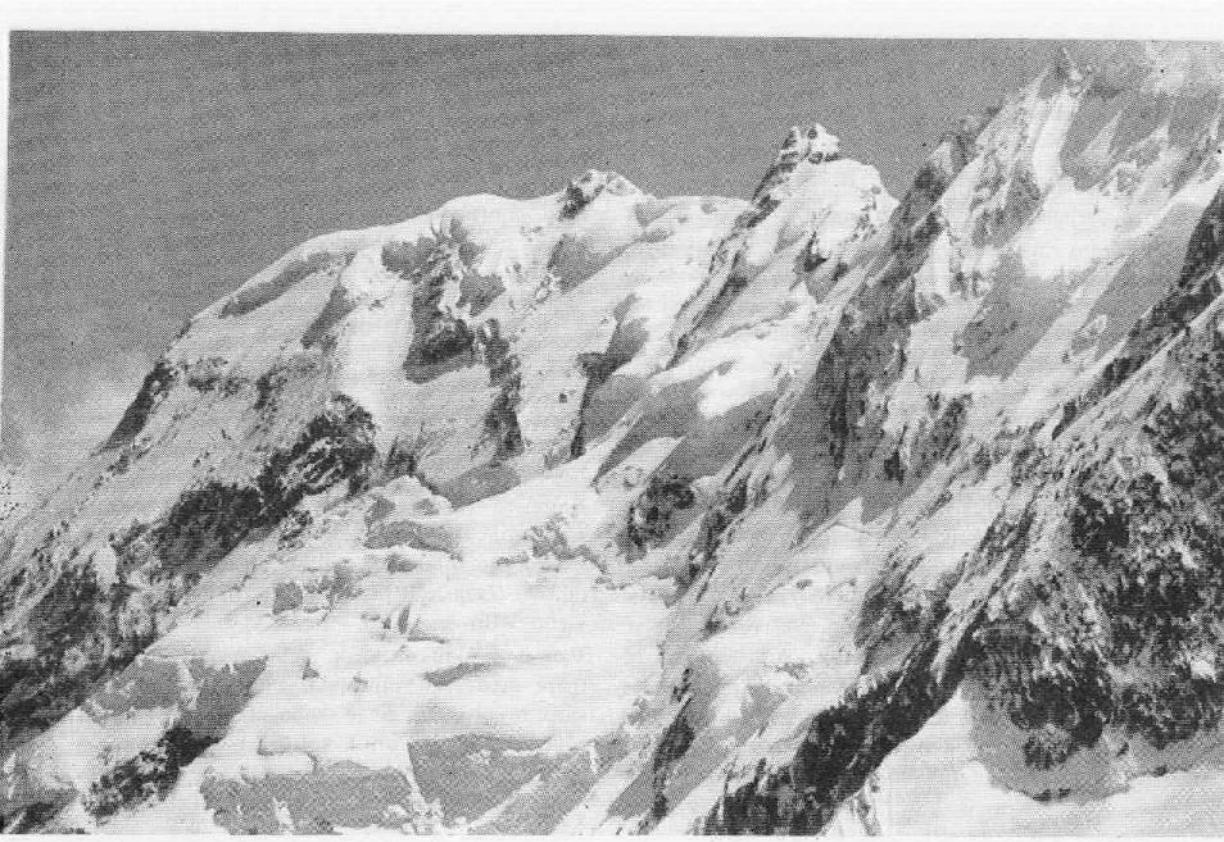
»Srečno!«

»Kaj pa maršrutne liste imate?« vpraša naš vodja.

»Jaz ga nimam. Saj ga onadva tudi nimata,« naku zatoži Zlatko.

»Brez te listine pa nikamor!« se oglesi strogi Pavletov glas. »Polomil ga je Polde, saj je bil on dolžan oskrbeti listino.«

S tem trenutkom je začelo iti vse narobe.

Severna stena Mižirgl (5025 m)

Grebен Share z Džangi-Tau

Foto Zlatko Smerke

Foto Janez Rupar

Zlatko, ki je imel v tej odpravi še največ smole pri svojih alpinističnih podvigih, je tudi naju »zasmolil« s svojo smolo.

Vodja naše odprave je pohitel, da bi čimprej dobil te papirje od samih najvišjih vodij v lagerju Bezengi. Žal so bili vodje tedaj še močno vznemirjeni zaradi tistega spodrsljaja, ki so ga pravkar videli na Ullu-Ausu, vplivalo pa je nanje tudi dejstvo, da so pred nekaj dnevi že izgubili dva alpinista. Zato so pač na kratko odsvetovali vzpon na Ullu-Aus. Ko nama je Pavle vljudno sporočil, da ne smeva na Ullu-Aus, se je za naju začela težka preizkušnja. Pričel se je najtežji del nama namenjene in zadnji hip odpovedane ture.

S polnimi nahrbtniki opreme in še bolj polnim srcem žalosti sva odtavala proti šotoru. Zmanjkovalo nama je sape. Tudi ko sva se usedla v šotoru na postelje, nama ni bilo kaj bolje. Pihala sva kot dva stara nadušljiveca. Moči nisem imel niti toliko več, da bi lahko spravil iz sebe kakšno »lepšo besedo«.

Ko sva prišla k scbi, sva začela razmišljati. Kaj če bi jo kar samovoljno, brez maršrutne liste, pobrisala v steno? Vodje pa bi zaslepila, češ da greva na nekoliko lažji vrh, ki so nama ga predlagali ob prepovedi Ullu-Ausa.

Tlak najine napetosti je pričel počasi padati. Z njegovim upadanjem pa je pričela upadati tudi najina misel na ukano. Tedaj pride vodja s tolažilnimi besedami: »Fanta, bodita pridna in lepo mirna, saj vama dam zlati piki, četudi ne gresta na Ullu-Aus. Če pa gresta,« nama zagrozi, »dobita oba črno piko.«

Namesto stene Ullu-Ausa vsa se sprijažnila s takima zlatima pikama. Res, zaslužila sva jih, saj je bila pot spod stene do šotorja prav gotovo težja, kot bi bil sam vzpon čez ledeno steno Ullu-Ausa.

Vzpon je lahko težak, zelo težak, ni pa je težje stvari za alpinista, kot je zmaga nad samim seboj, ko se je treba umakniti. Ampak to ni bil pravi umik, saj Ullu-Aus še živi v najinih srcih. Kličeva mu: »Na svidenje!« ...

Ullu-Aus-Kundžum-Mižirgi in Koštan-Tau

Foto P. Segula

Na Ural

Polde Potočnik

Dušan Kukovec je že povedal, kako je bilo z Ullu-Ausom. Oba sva ga nckako prebolela, čeprav je šlo težko.

Zlatku, ki je hotel snemati najin vzpon s teleobjektivom izpod stene, pa volja ni splahnela. Hotel naju je pripraviti, da bi šla na Ural. Dušan je ponovno odklonil, mene pa je Zlatko le pregovoril, ker mi je postalo posedanje po taboru že kar zoprno.

Preden sva naslednji dan odrinila iz tabora, je prišel k nama načelnik »spasateljske službe« in vprašal, če imava kline svedrovce in svedre. Nisva jih imela, ker nama ni nihče rekel, da so na tej turi potrebni. Sama se pa tudi nisva zmenila, ker nama ni šlo v glavo, da bi bili potrebni na turi 5 a. Rekel je, naj vzameva šest klinov in šest svedrov.

»Zakaj pa šest svedrov?«

»Zato ker se svedri lomijo in jih je bolje imeti preveč kot premalo.«

Nekaj dni pred nama je bilo na Uralu več ruskih navez. Če oni niso potrebovali svedrov, nama tudi niso potrebni. Tedaj se je načelnik nasmehnil in dejal, da je pri njih socializem in da mora vsakdo delati, zato ruske naveze zavrtane kline za seboj uničijo, tako da jim stolčajo uho. Za en zavrtan svedrovec pa potrebujejo 20 minut.

Ta način se mi ni zdel najbolj posrečen. Bil sem radozen, kakšno je videti pokopališče stolčenih svedrovev, Ural je precej obiskan vrh. Če gre na leto nanj samo deset navez, je na enem mestu deset zabitih klinov. Če se to ponavlja samo deset let, mora biti stena prav lepo okovana z neuporabnim železom.

Odrinila sva. Najprej po moreni ledenika Mižirgi in nato po moreni stranskega že dokaj skopnelega ledenika, ki naju je pripeljal pod greben Urala. Morena je posejana s cvetjem najrazličnejših vrst in barv. Za rože sem porabil že dosti barvnega filma, vendar so me raznoliki in lepo barvani cvetovi vedno zno-

va premagali, da sem jih slikal in slikal še in šč.

Z zelene morene sva stopila na ledenik, čigar desni jezik se je strmo spuščal z najnižjega dela grebena Urala. 55° naklonina tega skoraj visčega ledenika je bila preklana z razpotokami. Instruktorji so nama dejali, da za hojo po ledeniku ne bova potrebovala derez, ker je še dovolj snega, a za vsak primer naj jih eden le vzame. Vzel jih je Zlatko, jaz sem bil pa brez njih. To se mi je krepko maščevalo. Na strmem ledu je bilo samo še nekaj cm gnilega snega, tako da mi je v gumijastih podplatlih drselo, kot da bi plezal po maslu. Večkrat sem telebnil in se obdržal le s konico cepinovega okla.

Po enournih drsalnih vajah sva dosegla vrh ledenika in greben Urala obenem. Proti vrhu sva kar tekla, kajti od tam se vidi celo severna stena Ullu-Ausa, še tisti del, ki ga iz doline zaradi grebena Pik Arhimeda, ki je pred njim, ni mogoče videti.

Ob pogledu na vso 800 m dolgo gladko ledeno strmino, ki sem jo sedaj prvič videl v celoti, me je kar streslo. Iz doline je videti bolj kratka. Prevzel me je skrivnosten občutek tesnobe in obenem nepotešljiva želja, da bi se pomeril s steno.

Ko sem si steno dodobra ogledal in videl, da da je v njej res samo led, ki se pod udarci cepina drobi kot steklo, sem spoznal, da Žirnovljevi pomisleki le niso bili brez osnove.

Iz premišljanja me je zdramil Zlatko, ki me je opozoril na čudovit sončni zahod in na lepe barve, ki so oblival grebene na zahodu in beli Elbrus v ozadju.

Po dobri uri in pol zanimivega plezanja v trdni granitni skali sva dosegla vrh Urala in se nato ob vrvi spustila nazaj na ledenik, po katerem me je Zlatko varoval, da sem se varno pridrsl na moreno.

Še tisto popoldne sva prišla v tabor zadovoljna, da sva naredila kar sva največ mogla in smela. S tem namenom smo pa tudi prišli na Kavkaz.

V prihodnji številki bo o Kavkazu pisala Barbka Lipovšek-Ščetinin, sledili pa bodo še članki drugih avtorjev. — UOPD, mislite na Gregorčičev memorial v l. 1966!

Mladinska knjiga je že razprodala tudi ponatis Avčinove knjige »Kjer tišina šepeta«.

Sovjetski alpinizem

Zlatko Smerke — Franci Savenc

Organizacija alpinizma v SZ je zelo zapletena. Ker štejejo ta šport za nevaren, z mnogimi pravili in odredbami urejajo alpinistični športni pouk. Vodstvene organe in kontrolo imenuje komitet za telesno kulturo ministrstva Sovjetske zvezce, soglasje pa morajo dati komitetti zveznih republik. Komitetu je zaupana kontrola v letni sezoni v najbolj obiskovanih bazah in rajonih, kjer se vrši alpinistični športni pouk. S praktičnim delom se ukvarjajo prostovoljna športna društva zveznih republik in drugih organizacij. Največje število sovjetskih alpinistov se zbira v teh prostovoljnih društvih, ki imajo v svojih rokah tudi baze in tabore. Pri zveznih, republiških in drugih komitetih so alpinistične sekcije, v njihov sestav pa pridejo kvalificirani in ugledni alpinisti, ki so obenem tudi organizatorji. Sestav sekcij v okrožjih, republikah, oblasteh se tvori iz predstavnikov večjih republiških sekcij. Pripravi, izpopolnjevanju in pouku novih alpinistov, kakor tudi preizkušanju sposobnosti starejših alpinistov posvečajo veliko pozornost. O tem smo se prepričali sami v taboru Bezengi. Mislim, da nobena alpinistična organizacija v Evropi nima tako stroge kontrole nad posamezniki.

Značilnost ruskega alpinizma je najprej v tem, da se na poletno sezono alpinisti pripravljajo. To velja predvsem za tiste, ki so daleč od planinskih predelov. Klubi, ki so na gorskem področju, imajo stalno pripravo skozi vse leto. Alpinistične sekcije sistematično planirajo svoje delo. Tisti, ki so daleč od planin, si morajo pridobiti splošno telesno kondicijo, tako da v gore pridejo čim bolje pripravljeni. Ko bivajo v gorah, morajo pridobiti tehniko pohodov, vzponov in splošno plezalno tehniko. Šolanje alpinistov traja tri leta. Prvo leto je na sprednjem splošna fizična kondicija, izpolnjujejo se norme za značko »Alpinist SSSR«, obiskujejo se tabori v gorah. V drugem letu se nadaljuje splošna fizična kondicija in zbirajo se norme za tretji športni razred v alpinizmu.

Tretje leto se spet nadaljuje fizična kondicija, izpopolnjujejo pa se programi tretjega športnega razreda v alpinizmu.

Alpinistične sekcije izobražujejo vsa tri leta v treh etapah: pripravljalni, aktivni in pre-

hodni periodi. V pripravljalni periodi od oktobra do aprila je na vrsti fizična kondicija, vzgoja moralnih in duševnih svojstev alpinistov in izpopolnjevanje njihovih najpotrebnjejših navad. V aktivni periodi od maja do avgusta mora alpinist doseči svoje maksimalne sposobnosti na pohodih in vzponih, v prehodni periodi pa mora po težkih turah nastopiti v septembru aktivni odmor s tem, da postopno navaja organizem na običajne življenjske okoliščine.

Sprejem novih članov pride na vrsto v prvi pripravljalni etapi, od septembra do aprila, ko se začenja splošna teoretična šola. Pouk se vrši po programu, ki ga opravlja inštruktor — alpinist. Ko gredo tečajniki v gore, se teoretska izobrazba preizkusi na terenu.

Izkuseni alpinisti izpopolnjujejo norme za največje nazine v alpinizmu. Trenirajo v sestavu športnih skupin ali komand. Poleg tega pa morajo opraviti še načrtni individualni trening. Trening je obvezen za vse, za začetnike in za največje alpiniste. Obsegajo tri glavna področja: Razvoj splošnih fizičkih lastnosti in moralno-duševnih svojstev, navajanje organizma na višino in obvladovanje tehnike alpinizma.

Trening je tesno povezan s splošnim šolskim delom. Imajo izvrstno metodo, s katero ocenjujejo rezultate treningov in to predvsem s kontrolnimi normativi in s preizkušanjem tehnike in težavnosti v gorah. Alpinisti so dolžni, da trenirajo pred odhodom v gore in v gorah.

Pripravljalna perioda obsegajo skoraj sedem mesecev. Sredstva za trening so različna: jutranja gimnastika, gimnastika in smučarske vaje. Jutranja gimnastika traja 20 minut in obsegajo navadno proste vaje. Gimnastika izpopolnjuje moč, splošno kondicijo, refleks, gibčnost in spretnost ter samozavest. Trening se vrši dvakrat na teden po 2 urah v telovadnicah in obsegajo hojo, tek, skoke, vaje na telovadnih rekvizitih, vrvi, na gredi ipd. Udeleženci treninga izpopolnjujejo obenem norme III. razreda v alpinizmu.

Smučajo pozimi dvakrat na teden po 2–3 ure, ob praznikih tudi do 5 ur. Kjer ni snega, se alpinisti bavijo z atletiko, tenisom, veslanjem itd. Poleg tega gredo tudi na smučarske ture, ki trajajo 2–3 dni, pa tudi več. Normativi za zimsko dobo so naslednji: Pogoji za značko »Alpinista SSSR« 10 km v 1 urah 5 min., pogoji za značko za III. raz. v alpinizmu 15 km v 1 urah 30 min., pogoji za značko za II. raz. v alpinizmu 15 km v 1 urah 25 min., pogoji za značko za I. raz. v alpinizmu 15 km v 1 urah 20 min.

Kjer ni snega, veljajo norme za kros v istem redu: 1500 m v 5 min. 45 sek., 5000 m v 21 min. 5000 m v 20 min. in 5000 m v 19 min.

Aktivna doba traja 4 mesece. Začenja se 2 meseca pred odhodom v gore, v gorah pa traja 2 meseca. Skupine bivajo v taborih in bazah 24–30 dni. V tej dobi se izmenja 150 ljudi v treh izmenah. Naloga te periode je, da doseže fizično in alpinistično izpopolnitev. Sredstvo za to so gimnastične vaje, jutranja

gimnastika in tek. Do odhoda v planine se vključujejo še vaje za krepitev mišic in prstov s pomočjo raznih priprav. Tempo in obseg treninga se povečuje, vedno več je hoje, teka, skokov, prostih vaj, akrobatične, specialne hoje po derezah, sekanje stopenj s cepinom, zabiljanja klinov, plezanja po vrvi itd. Za dodatek so še pohodi 15—20 km, kros, alpinistična tehnik, vzponi in pohodi na lahke vrhove in prelaze itd. Poleg tega spada zraven še množični šport, če je za to priložnost: tenis, odbojka in drugo.

Tudi v taborih so na sporedu kolektivne vaje, jutranja gimnastika, vaje v plezalnem vrtcu, na ledenikih ipd.

V prehodni periodi alpinisti 15—20 minut gimnasticirajo, bavijo se s kakim množičnim športom in hodijo na lažje turistične izlete. (O alpinističnih taborih v SZ smo že dovolj pisali, prav tako v njihovi ureditvi in številu. Največ jih je na Kavkazu, manj v Tien-Šanu, Pamiru, na Altaju pa je doslej samo eden v dolini reke Aktru. Op. ur.)

Inštruktorskemu kadru posvečajo veliko pozornost. Treba je prehoditi dolgo pot do naslova mlajšega inštruktorja. Zahtevajo 7. raz. srednje šole, izpolnитеv norm za III. r. v alpinizmu, odlično oceno na 40-dnevnom tečaju za mlajše inštruktorje alpinizma, dobro opravljen vlogo pomočnika komandirja oddelka v alpinističnem taboru. Za višji naziv so pogoj seveda še težji. Posebna komisija dodeljuje in razrešuje mlajše inštruktorje in inštruktorje. Naziv starejšega inštruktorja podeli komitet za telesno kulturo in šport pri svetu ministrovstev SZ. Inštruktorji dobijo posebno knji-

žico, v katero se vpišajo vsi njegovi uspehi v alpinizmu, vsi dosežki v nazivih itd. Tudi alpinisti imajo tako knjižico.

V razvoju sovjetskega alpinizma imajo pomembno vlogo tudi športni razredi, nazivi in najvišji dosežki v alpinizmu. (Tudi o tem smo v zadnjih letih v našem listu že pisali. Op. ur.) Največji dosežek v alpinizmu je naziv »mojster športa SZ«. Ta lahko grc na vzpone vseh kategorij in lahko vodi skupino. Mojstri imajo na prsih posebne značke, ki so enake za vse vrste športov v SZ.

Sportni razredi in nazivi se potrjujejo z delom na terenu, ki je predpisano z normami za ta zvanja in razrede. Če alpinist teh norm ne izpolni, izgubi naziv. Športni delavci in alpinisti, ki so se odlikovali v organizaciji tur in vzgoji kadrov, nimajo pa kvalifikacije za določene nazive, lahko dobe začasen naziv zaslужnega mojstra športa SZ. Tudi ta naziv je treba opravičevati z delom. Naziv »mojstra športa« dodeljuje vsezvezni komitet.

Za najboljše dosežke v alpinizmu se vsako leto po sezoni razdele posebne značke. Ločijo tri vrste vzponov: traverziranje, tehnično zahtevne vzpone v stenah in v ledu in visokogorske vzpone preko 6000 m. V vsaki skupini obstoje tri mesta. Posebna komisija po predloženem materialu dodeljuje ta mesta. Za nagrado dobe alpinisti medaljo in diplomo. Za največje dosežke obstoji prehodni znak v čast največjega ruskega alpinista E. M. Abalakova. Sovjetski alpinisti dele alpinistične činitve v tri vrste: učne, športne in raziskovalne. V učne spadajo pohodi za znak »alpinista SZ III. r. v alpinizmu«. Športni se opravlja po

komandi, v skupini ali na ekspedicijah in imajo namen, da udeležence izpopolnjujejo v alpinistični tehniki. Raziskovalne ekspedicije odhajajo v neznane predele in zbirajo podatke, in jim ni namen, da bi dosegli težke vrhove. Sestavljajo jih izkušeni alpinisti. (O disciplini v taborih in bazah smo že pisali.) Za varnost alpinistov v gorah skrb reševalni odred, nekakšna naša GRS. Skrb za varnost spada v osnove sovjetskega alpinizma. Če je v eni sezoni 10 žrtev, je to zanje že velika številka in že se sprožijo najstrožji ukrepi, ki prepovedujejo odhajanje alpinistov na ture. Če upoštevamo, da ima SZ okoli 30 000 alpinistov, je ta številka 10 ljudi v razmerju z evropsko številko, 450 smrtnih ponesrečencev na leto, neznačna. Baze reševalnih odredov so v vseh taborih in v nekaterih mestih v vznožju gora. Vodstvo odreda tvorijo načelnik, radist in zdravnik. Ti nimajo nobenih drugih dolžnosti. Načelnik mora imeti visoko alpinistično kvalifikacijo in sposobnost, da vodi pohode in vzpone. Ko pride sporočilo o nesreči, se takoj sestavijo v taboru reševalne ekipe iz naj sposobnejših alpinistov, ki so pri roki. Alpinisti, ki so sodelovali pri štirih reševanjih, dobijo posebno značko za reševanje. Da bi bili vsi alpinisti sposobni za reševanje, se obenem z drugim treningom uče tudi reševanja in ravnanja z reševalsko opremo. Občasno se vrše tudi reševalne vaje. Osnovna rezervita sta akia in mariner. (O ocenjevanju težavnosti smo pisali že nekajkrat. Op. ur.)

Material, ki ga mora predložiti po vzponu naveza, ki v SZ znaša najmanj 4 osebe, je naslednji: splošni opis vrha, podroben opis vzpona, shematska karta okolice, sestav skupine in njena kvalifikacija, čas za vzpon in časi za posamezne karakteristične detajle na vzponu, opis alpinistične tehnike, fotografski material z včrtano smerjo, skica smeri in vrha, fotografije in skice težkih detajlov, označba mesta za bivak.

Klasifikacijo tur in vzponov opravlja posebna komisija vsevezne alpinistične sekcije. Vpisuje se v specialno tabelo vrhov SZ, podatki se periodično objavljajo.

(O opremi sovjetskih alpinistov smo že večkrat pisali, zato ni treba ponavljati. Op. ur.) (K temu gradivu objavljamo še nekatera izpopolnila, ki jih je nabolj tov. Franci Savenc v sovjetskem glasilu »Fizkultura — sport« in v razgovorih s sovjetskimi alpinisti. Op. ur.)

Začetek sovjetskega alpinizma štejejo od leta 1923, ko je na Kazbek stopila skupina študentov-alpinistov pod vodstvom prof. Nikoladzeja.

Od tedaj se je mnogo spremenilo. Skozi alpinistične tabore (aplager) gre vsako leto več tisoč alpinistov (l. 1964 — 13 000).

Zivljenje v taboru je zelo pestro. Udeleženci so razdeljeni na tri oddelke:

1. oddelek »novičkov« (novincev, začetnikov), tj. takih, ki so prišli v tabor prvič;
2. oddelek »značkistov«, tj. tistih, ki so prišli že drugič in so nosilci značke »Alpinist

ZSSR«, za kar je potrebno uspešno zaključiti prvi tečaj;

3. oddelek »razrjadnikov« (razporejenih), tj. alpinistov III., II. in I. razreda ter kandidatov, mojstrov, mojstrov športa in mojstrov športa mednarodnega razreda.

Oddelke vodijo »starejši inštruktorji«, razdeljeni pa so alpinisti na posamezne skupine. V oddelku pod 1 štejejo po 7 ljudi, pod 2 po 5, pod 3 pa 4—6 (kolikor jih je pač v eni plezalni skupini, ki bi odgovarjala naši navezi). Vsako skupino vodijo »inštruktorji« ali tudi »mlajši inštruktorji«. Seveda je teh več kot skupin, da se lahko menjajo (v primeru obolelosti itd.), v prostem času pa tudi oni opravljajo plezalne vzpone.

Plezalne vzpone si samostojno izbirajo le skupine športnega oddelka, tj. razrjadniki (razporejeni), pa še ti le tisti, za katere imajo vsa spričevala. Prva dva oddelka tvorita učno skupino, katere vsa dejavnost poteka po enotnem in natančno določenem učnem načrtu. Vodstvo tabora tvorita — načelnik tabora, ki vodi administrativne posle in navadno ni alpinist, ter »načelnik učnega dela«. Slednji mora biti »starejši inštruktor«.

Zanimiva je izbira tečajnikov. Vsako društvo — krajsovjet dobi po jesenskem posvetovanju v Moskvi na razpolago določeno število »putevk« (putovka = pot), kar pomeni 20 dni celotne oskrbe in šolanja v taboru za enega udeležence — izjema je le aplager Bezengi, kjer traja šolanje 30 dni, ker je tam le športni oddelek za posamezne tabore. Vrednost ene take nakaznice je 108 rubljev (Bezengi 168 rubljev). Te »putovke« potem razdeljejo med svoje sekcije in te med člane, ki plačajo le 30 % te vsote in prevoz, ki pa je izredno poten.

V primeru, da društvo organizira svojo odpravo, se ravnajo po finančni zmogljivosti organizacije, ostalo zborejo udeleženci. Tako je npr. skupina, ki je bila letos v SFRJ, takoj odpotovala v Tien-Šan z odpravo, ki je štela 24 ljudi. Za stroške so dobili kot prispevek organizacije 3000 rubljev, skoraj dovolj za daljno pot in oskrbo.

Natančno je razporen tudi razvoj inštruktorskega kadra. Začno s šolo »mlajših inštruktorjev«. Vanjo so sprejeti le tisti, ki dovrše II. kvalitetni razred, traja pa dva tečaja po 40 dni. Po zaključku tega šolanja dobi tečajnik ocene, od teh pa je odvisno število vadbenih dni. Če je končal z odličnim uspehom, potem stažira le eno izmeno (20 dni), tak s slabšimi ocenami pa 2—3 krat več. Vadbo opravi v učnem oddelku enega od taborov kot pomočnik inštruktorja in sicer v eni ali več sezona, kakor pač razpolaga s časom. Šele ko vse to konča, dobi naziv »mlajši inštruktor«. Po šestih praktičnih tečajih ga posebna komisija lahko potrdi za »inštruktorja«, po šestih nadaljnjih pa za »starejšega inštruktorja«. S pridobitvijo tega naziva pa razvojna pot še ni končana. Ker starejši inštruktorji opravljajo najzahtevnejše delo, vodstvo oddelkov, se vsako leto sestajajo na 20-dnevnih seminarjih (obvezno jih morajo opraviti vsaj

Tabela pogojev za doseg posameznih nazivov

	1 b		2 a		2 b		3 a		3 b		4 a		4 b		5 a		5 b		6	Vsega	
	u.	v.		udel.	voda.																
m/s med. r.	3	1	2	1	2	2	2	3	3	3	2	1	2	1	2	1	2	1	3	23	14
m/s M. Z.	3	1	2	1	2	2	2	3	3	3	2	1	2	1	2	1	2	1	—	20	14
Kand. M. m/s Z.	3	1	2	1	2	2	2	2	3	3	2	2	1	2	1	2	1	1	—	19	7
I. Z.	3	1	2	1	2	2	2	2	3	1	2	—	2	—	1	—	—	—	—	17	7
II.	3	1	2	1	2	2	2	2	3	1	2	1	2	1	2	—	—	—	—	18	9
III.	3	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16	7
Alpin. ZSSR	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—

vsake 2—3 leta za ponovno potrditev naziva), kjer izmenjajo svoje izkušnje in se seznanjajo z novostmi in spremembami.

Pri tem se nam nehote vsiljuje vprašanje, kako je z njihovim časom, kako prilagode svojo alpinistično dejavnost poklicni zaposlitvi. Po njihovih izjavah to precej zavisi od podjetja, kjer so zaposleni, in njegovega vodstva. Povsem normalno se jim zdi, če aktivni športniki — med njimi tudi alpinisti — manjkajo tudi po tri meseca na leto in več, vse se jim šteje v izredni dopust. Aktivni športniki pomenijo za razširjanje ljudske rekreacije in s tem za rast storilnosti toliko, da je vredno počakati, dokler ne prenehajo z aktivnim delovanjem in postanijo »normalni proizvajalci«. Zato tudi ni čudno, če so nekaj časa dobivali mojstri športa celo poseben dodatek na plačo.

Klasifikacija se vsake štiri leta spreminja. Letos — tj. 1965 je obveljala nova.

Seveda pa je to le minimum in idealno razmerje, ki pa ima še dodatne pogoje:

Razen gornjih pogojev mora imeti mojster športa (moški) eno od smeri 5 a v višini nad 5000 m ali 4 a v višini nad 6000 m, na prvenstvih (ki potekajo drugače kot nekoč) ZSSR ali republiških oz. društvenih, pa mora dosegči najmanj 10 točk, če pa je inštruktor oz. starejši inštruktor, pa le 5.

I. raz. (moški) — eno od smeri 2 b mora imeti v zimskih razmerah;

II. raz. (moš. in žen.) — polovico vseh smeri morajo imeti v kombiniranih razmerah (sneg — kopna skala);

III. raz. (moš. in žen.) — izpolnitev posebnih tehničnih in teoretskih pogojev — nekakšni izpit.

Za potrjevanje razredov je treba opraviti vsaj dve leti vpon, ki je največ za kategorijo lažji od najtežjega med pogoji za tisti razred.

Toda ti pogoji niso le potrebni za naziv, ampak tudi za vpon višje kategorije in sicer:

a) za prehod na smeri 4 stopnje in nato še 5 je treba opraviti poseben izpit tehnične priprave.

b) za prehod na smeri višje kategorije je treba opraviti vzpon nižje kategorije najprej kot udeleženec in nato še kot vodja naveze (izjema so ženske pri nad 3 b). Šele ko ta vzpon opravi, lahko v smeri te stopnje tudi vodi.

Po vseh tako natančno izdelanih tabelah in pravilih seveda ni nič čudnega, če imajo tudi natančno kontrolo nad izvršenimi vzponi. Najprej je kontrola v smeri sami. Vsaka naveza pusti v možicu (imenujejo ga »tur«) na vrhu, pri težjih smereh, pa tudi v smeri sami, listek s podpisi in odnese tistega, ki so ga puстиli predhodniki, v tabor. Dalje potrdi vodja grupe v posebni knjižici vzponov, da je alpinist vzpon resnično opravil.

Zakaj vse to, kako to, da imajo — številčno tako »lahke« pogoje?

Večina njihovih alpinistov živi, kot je po vsem svetu, v mestih, ki so oddaljeni neredko tudi po več tisoč kilometrov od gora in večinoma leže v ravnini. Ker razen ture pri njih na ture ni možno iti posamič, zahteva vsak odhod v gore organizacijo »male ekspedicije«. Tudi najbolj zagnani na leto opravijo redko več kot po 5—8 vzponov, tudi če prežive vse poletje in še del zime v gorah. Mnogo časa izgube kot inštruktorji in z drugimi dolžnostmi, končno trajajo ture neredko po tri, pet pa tudi po več dni in celo več kot mesec (nekatera prečenja, ki so jih izvršili v Kavkazu). Vreme pa tudi ni vedno naročeno.

Dejstvo je, da kljub vsemu opravijo celo najtežje ture že kmalu po prihodu v tabor, čeprav pridejo neposredno iz mesta. Kako to? Zaradi treninga! O njem so mi alpinisti iz Krasnojarska, ki so bili letos naši gostje, veliko pripovedovali. Blizu mesta imajo plezalni vrtec (dalj, kot ima Ljubljana Turne ali Kamnik Stari Grad), kjer pa tega nimajo, si pomagajo z zidovi, zidanimi iz skal (v Ljubljani imamo tudi to — Sance na Gradu). V njem je

trening 1–2 krat tedensko, 2–3 krat pa v telovadnici. O njem imajo posebno knjigo »Trenirovka alpinista«, ki je izšla v že omenjeni založbi leta 1961.

Trening na splošno ni obvezen in ga ne obiskujejo vsi. Ker pa je konkurenca velika, prihajajo vsi, ki kandidirajo za posamezne odprave, saj drugače ne bi mogli opraviti preizkušen tlesne vzdržljivosti.

Rajon Bezengi

Rajon Bezengi leži v Centralnem Kavkazu na področju Kabardinsko-Balkarske avtonomne pokrajine — ASSR, ki zavzema najvišje kavkaške predele, t.j. njegovo severno stran. Čez polovico teritorija je na planinskem področju, ostali del republike pa v predkavkaški ravni. Južna meja Kabardinsko-Balkarske ASSR

Balkarec Anatol Kozi, 82 let Foto Zlatko Smerke

teče po glavnem grebenu Kavkaza (del Bezengijske stene), za njim se razprostira Gružinska SSR, severna meja pa jo deli od Stavropolske pokrajine. Na jugovzhodu meji na Severno-Osetinsko ASSR, na zapadu pa Karachajevo-Cerkesko ASSR. Skupna površina republike znaša 12,5 tisoč km². To je pokrajina pettišočakov: Elbrus, Dych-Tau, Koštan-Tau, Džangi-Tau, Šara in drugih. Če gledamo iz Nalčika in Pjatigorska, gospoduje nad vsemi temi vrhovi veličastni Elbrus. Ko sem ga gledal iz Pjatigorska, se mi je zdelo, kakor da ostali vrhovi ne obstoje. Njegova snežna dvoglava kupola se je dvigala v jutranji megleci privlačno in mamljivo.

Glavni del prebivalstva republike tvorijo Kabardinci in Balkarci. Že izdavna žive Kabardinci v nižjih predelih Centralnega Kavkaza in v ravninah, oziroma v nižjih predelih rek Baksan, Malke, Čegema, Urvani, Čereka in Tereka.

Balkarsko prebivalstvo se je naselilo v višjih predelih, v glavnem po številnih dolinah Centralnega Kavkaza. V nedavni preteklosti so Balkarci razscenili po mnogih krajih SZ, v zadnjem času pa so jih poslali spet nazaj. Njihova prebivališča na pobočjih dolin so bila iz kamena, neudobna, ozka. Sovjetska oblast je mnoga takra naselja preselila na ugodnejše kraje in jim tam zgradila nove močerne hiše. Imeli smo priložnost videti takšno novo vas Bezengi. S tem se je seveda izgubila avtohtona arhitektura, ki jo danes le redko še lahko vidiš. V glavnem ti gorjanci žive od ovčarstva.

Zgodovina kavkaških ljudstev pripoveduje, da so Kabardinci začeli zavzemati ta področja v začetku naše ere in to v več razdobjih. Grki in Rimljani so jih potiskali z azovske in černomorske obale, kjer so živelji njihovi predniki Sindi, Kerketi, Zibi, Meati, Kasagi, plemena, ki so se združevala pod imenom Adigi. Kabardinci sami sebe v svojem jeziku še danes imenujejo Adige.

Balkarci so prav tako potomci starih plemen Severnega Kavkaza — Bolgarov in Kipčakov. Leta 1918 so vzpostavili v Kabardino — Balkari sovjetsko oblast, leta 1921 pa je pokrajina dobila avtonomijo.

Mesto Nalčik je administrativni center te avtonomije na severni strani Kavkaza. V kratkem času, kolikor smo ga imeli na razpolago, smo videli, da je to razsežno mesto širokih ulic, z mnogimi zelenimi nasadi. Zdaj šteje kakih 90 000 prebivalcev. Za alpiniste predstavlja Nalčik glavni štab za pripravo in ustanavljanje taborov v Centralnem Kavkazu, ki je tudi glavna baza za rajon Baksan, Bezengi, Cej in ostale.

Bezengijski rajon se razprostira na jug do Nalčika. V širšem smislu se to področje imenuje Hulamo — Bezengijsko področje. Dolžina področja znaša 136 km. S svojim najjužnejšim delom se naslanja na najvišji del kavkaškega grebena, na Bezengijsko steno. Pokrajina je dobila ime po reki Hulam in ledenecku Bezengi.

tete. Mnoge znane smeri v Alpah zaostajajo za nekaterimi smermi v Centralnem Kavkazu. Severna stena Dych-Tau ima dve smeri 5b, ki ima izključno ledni žnacaj. Prav tako severna stena Mižirgi in Krumkola, obo 5b, spadata med najtežje v tem predelu. Za slednjo so ruski alpinisti ob prvenstvenem vzponu dobili zlato značko. V severni steni Katyn-Tau je najzanimivejša 5b preko Pik Tihonova.

Južna stena Dych-Tau je popolnoma drugačna od severne, je suha, ima pa dve smeri 5b in eno 5a. Tako za njo je južna stena Mižirgi s smerjo 5a in 5b.

V tem delu omenimo severno steno Ullu-aуз 4789 m, ki jo ponavljajo šele v zadnjem času. V neposredni bližini je vrh Ural, ki ima v severni steni 5a.

V Bezengijski steni so najkvalitetnejši vzponi v Šari po 5b in 4b, Djangi-Tau pa ima 5b v smeri na zapadni vrh. V severni steni Gestole je prav tako zelo težka smer 5b.

Poleg teh skrajno težkih vzponov pa je še vrsta smeri od 2a do 4b, ki omogočajo navadno pripravo in aklimatizacijo za najtežje preizkuse.

Posebno skupino vzponov tvorijo prečenja, ki spadajo med najtežje storitve. Prvo mesto po težavah in po komplikiranosti zavzema greben Dych-Tau, Pik Puškina, Mižirgi, Krumkol, Pik Tihonova, Koštan-Tau, v glavnem vsi preko 5000 m. Za njimi je na vrsti Bezengijska stena od Šare do Ljalvera preko Djangi-Tau in Gestole. Oba prečenja sta ocenjeni s 5b. Ostala pomembna prečenja so: Pik Panorama 4181 m, Ullu-Aus 4789 m, Dumala-Tau 4557 m in Kargašilski greben od sedla Caner preko Orta-Kara 4250 m, Salinan 4348 m. Sa-urto 4300 m do sedla Džorasti 4000 m.

Bezengi je privabil mnoge alpiniste že v 80 letih prejšnjega stoletja. Prvi so sem prodrli

Angleži l. 1886. Leta 1888 je A. F. Mummery prišel po jugozapadnem grebenu na Dych-Tau. Člani iste ekspedicije so prišli na vrh po severnem grebenu (4b) in na Šaro po severovzhodnem grebenu (4b).

Italijanski alpinist in fotograf Vitorio Sella je leta 1889 in leta 1890 prišel na nekatere kavkaške vrhove. Leta 1903 so stopili Angleži na zapadno Šaro 5157 m z južne strani. Leta 1931 so avstrijski alpinisti prečeli Bezengijsko steno. Od tega leta dalje so se dogodki na Kavkazu razvijali z viharno naglico. Severne in južne stene so preplezali inozemski in domači alpinisti v velikem številu.

Po drugi svetovni vojni je inozemskih alpinistov in ekspedicij vedno več. Največje uspehe so imeli v letih 1957, 1962, 1963, 1964 in leta 1965 alpinisti ČSSR. Imajo več prvenstvenih vzponov v Šari, Koštan-Tau in Brnu. Poleg Čehov so lepe uspehe dosegli še Poljaki, do neke mere Bolgari in vzhodni Nemci ter Avstrijci.

Leta 1958 so prišle spet Angleži z Johnom Huntom. Stopili so na teme Share, Djangi-Tau in Dych-Tau.

Sovjetski alpinisti so dosegli izredne uspehe s prečenji na Dych-Tau in Koštan-Tau leta 1960.

To je samo kratek povzetek alpinistične zgodovine Bezengija, ki šteje v resnici še mnogo drugih pomembnih dogodkov. Bilo je tudi več neuspehov. Smrtno so se ponesrečili nekateri češki, poljski, bolgarski in sovjetski alpinisti. Leta 1962 sta se smrtno ponesrečila češka plezalca Studnička in Černik v severni steni Šare pri poskuši prvenstvenega vzpona. Plezala sta jo na rojstni dan Černikove matere v njeni čast. Velikanski ledeni serak jih je pokopal na dno lednika Bezengi.

Zlatko Smerke

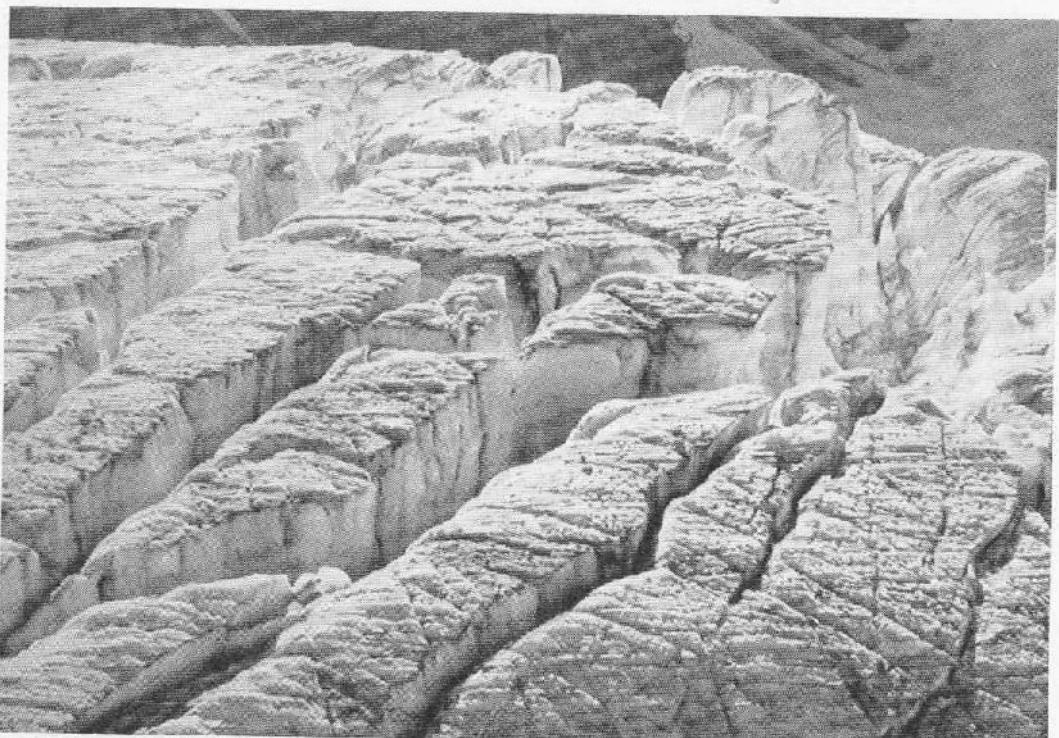
Plezalne smeri v področju Bezengi

Kakorkoli že suhoparen, tako bo poučen pregled, ki ga navajamo v nadaljevanju in ki za naše bodoče obiskovalce Alplagerja Bezengi predstavlja izbor možnih, znanih podvigov. Ceprav bo le malo bralcev deležnih možnosti, da si skupino Bezengi ogledajo pobliže, so na ta način podatki na voljo vsakomur in ob vsakem času. Z zemljevidom, z opisi smeri, diapositivimi in fotografijami si bo vsak resen kandidat, alpinist lahko ustvaril zelo dobro podobo

gorstva, ki ga namerava obiskati in kjer bi rad odkril tudi kak svoj prvi pristop. Brez znanja, brez podatkov o že doseženem kaj takega ni moč doseči. Kulturna in družbena dolžnost nas, ki smo v teh gorah plezali, je torej vsekakor, dati zanamcem na voljo vse, kar sami vemo o stvari.

In končno bo pregled morda bolje kot marsikaj drugega predčil prostranstvo skupine, ki pravzaprav zemljepisno niti ni zelo velika.

1. Ailama	4525 m	5 b	komb	S stena
2. Ailama		5 b	komb	J stena
3. Ailama		4 a	snež.	z ledenička Ailama
4. Ailama-Curungal		5 b	komb	prečenje čez »pile«
5. Bašha-Aus	4467 m	2 b	komb	ledenik Krumkol
6. Bašha-Aus		2 a	komb	sedlo Sella
7. Bezengijska stena		5 b	komb	prečenje
8. Džaparidze	4100 m	4 b	komb	od JZ
9. Džorašti Kurgušan	4286 m	1 b	komb	z ledenička Bulungu

Motiv z ledenika Bezengi

Foto Zlatko Smerke

10. Džorašti Kurgušan		2 a	komb	Z greben z leden. Koru
11. Džangi-Tau glavni vrh	5051 m	5 a	komb	S rebro
12. Džangi-Tau glavni vrh		5 b	komb	J stena
13. Džangi-Tau vzhod. vrh	5045 m	4 b	komb	S rebro z leden. Bezengi
14. Džangi-Tau zahod. vrh	5034 m	5 b	komb	J stena
15. Dumala	4557 m	4 b	komb	rebro J stena
16. Dych-Tau glavni vrh	5203 m	4 a	komb	S greben
17. Dych-Tau glavni vrh		4 b	komb	JZ greben
18. Dych-Tau glavni vrh		5 a	komb	J rebro 1. smer
19. Dych-Tau glavni vrh		5 a	komb	J rebro 2. smer
20. Dych-Tau glavni vrh		5 b	komb	SV stena, Abalakova
21. Dych-Tau glavni vrh		5 b	komb	SV stena, Gruzinsko reb.
22. Dych-Tau vzhodni vrh	5204 m	5 b	komb	J rebro
23. Dych-Tau		5 a	komb	prečenje gl. v. vrh, od N grebena
24. Dych-Tau Mižirgi Koštan-Tau		5 b	komb	prečenje v obch smereh
25. Katin-Tau	4974 m	4 a	komb	sneg/led z ledenika Bezengi
26. Katin-Tau		5 b	komb	S stena
27. Kargašili-Tau	3809 m	1 b	komb	JZ greben
28. Kitlog		4 b	komb	S greben
29. Koštan-Tau	5151 m	4 b	komb	S rebro
30. Koštan-Tau		5 b	komb	diretissima — češki prvi vzpon 65
31. Koštan-Tau		5 a	komb	J greben z ledenika
32. Koštan-Tau		5 a	komb	SZ rebro, Koliševskega rebro
33. Koštan-Tau		5 a	komb	SV stena
34. Koštan-Tau		5 a	komb	pristop preko Pik Tihonova
35. Koštan-Tau		5 b	komb	JV rebro
36. Koštan-Tau		5 b	komb	V rebro
37. Koštan-Tau		5 b	komb	S stena — Simonik
38. Koštan-Tau		4 a	komb	SV greben z ledenika Kund. Miž.
39. Koštan-Tau Krest		5 b	komb	prečenje
40. Koštan-Tau Krest		5 a	komb	prelaz Koštantau — prelaz Trud

41. Koštan-Tau Krest		4 b	komb	prelaz Trud — prelaz Ullu-Auz
42. Gestola	4980 m	3 a	komb	preko Ljalerova
43. Gestola		3 b	komb	S rebro
44. Gestola		5 b	komb	S stena
45. Gert-Baši	3998 m	1 b	sneg/led	z ledenika Ullu-Aus
46. Gert-Baši		3 b	komb	SZ rebro
47. Gidan-Tau	4167 m	2 b	komb	Z greben
48. Krumkol	4676 m	3 b	komb	J greben
49. Krumkol		4 b	komb	SV greben
50. Krumkol		4 b	komb	z juga
51. Krumkol		5 b	komb	SZ stena
52. Krumkol		5 b	komb	SV rebro, Čulovkin
53. Kundjum Mižirgi	4500 m	2 b	komb	Z ozebnik S greben
54. Kundjum Mižirgi		3 b	komb	Z greben
55. Mižirgi zah. vrh	5025 m	4 b	komb	J ozebnik Z greben
56. Mižirgi zah. vrh		5 a	komb	sedlo Sella, J greben
57. Mižirgi zah. vrh		5 b	komb	S stena Jegorov
58. Mižirgi vzh. vrh	4927 m	4 b	komb	V greben
59. Mižirgi vzh. vrh		5 a	komb	J stena
60. Mižirgi vzh. vrh		5 b	komb	S rebro — Peljevina
61. Mižirgi		5 b	komb	prečenje Z do V, izstop na SZ rebro
62. Mižirgi-Dych-Tau		5 b	komb	prečenje, obe smeri
63. Misses-Tau	4427 m	3 a	komb	ozebnik od ruskega bivaka JZ po-boče
64. Misses-Tau		4 a	komb	SZ rebro
65. Misses-Tau		4 b	komb	greben od Misses-Koša
66. Orta Kara	4210 m	2 b	komb	SV greben
67. Pil Brno	4100 m	1 a	komb	J greben
68. Pil Brno		4 a	komb	SZ stena
69. Pil Arhimeda	4100 m	3 b	komb	V greben
70. Pil Arhimeda	4100 m	2 b	skal	Z greben
71. Pil Arhimeda		3 a	komb	SZ stena — Z greben
72. Pil Pamjatit Druzja	4167 m	2 b	komb	Z greben
73. Pil Panoramnij	4176 m	2 b	komb	ozebnik z juga
74. Pil Panoramnij		4 b	komb	SV stena
75. Pil Skalni	4350 m	2 b	komb	s sedla Kundžum Mižirgi
76. Pil Semenovskogo	4100 m	1 b	komb	Z, J greben
77. Pil Tihonova	4670 m	4 a	komb	S rebro, ali S stena
78. Salynan-Baši	4348 m	2 b	skalna	JZ greben z leden. Bezengi
79. Salynan-Baši		3 b	komb	JZ greben iz Čiginske doline
80. Salynan-Baši		3 b	komb	JZ greben
81. Pil Mvtu	4200 m	2 b	komb	JV ozebnik
82. Pil Mvtu		2 b	komb	SV greben
83. Tichtingen juž. vrh	4611 m	4 a	skal	s sedla Semi
84. Tichtingen juž. vrh		4 b	komb	Z, ali V greben
85. Tichtingen sev. vrh	4500 m	4 a	skal	SV po ozebniku, S greben
86. Tichtingen sev. vrh		4 b	komb	SZ rebro, S greben
87. Tichtingen sev. vrh		5 a	komb	SZ stena
88. Tichtingen sev. vrh		5 b	komb	SV stena
89. Tichingen		4 b	komb	prečenje S do J vrha
90. Tjutjun-Tau	4550 m	2 a	sneg	s sedla Ullu-Aus
91. Tjutjun-Tau		5 a	skal	JZ stena
92. Tjutjurgu-Baši	4300 m	1 b	skal	z ledenika Šaurtu
93. Tjutjurgu-Baši		1 b	skal	z ledenika Tjutjurgu
94. Tjutjurgu-Baši		2 b	komb	od V po ozebniku
95. Ukju	4346 m	2 a	komb	z ledenika Ukju
96. Ukju		3 b	komb	SZ greben
97. Ukju		4 b	skal	J rebro
98. Ullu-Aus	4789 m	3 a	komb	s sedla Kundjum Miž.
99. Ullu-Aus		4 a	komb	JZ greben
100. Ullu-Aus		5 b	komb	S stena
101. Ural vzhodni vrh	4300 m	4 a	komb	JZ rebro
102. Ural vzhodni vrh		4 a	komb	S stena
103. Ural zahodni vrh	4270 m	4 a	komb	S stena
104. Ural		5 a	komb	prečenje Z do V vrha
105. Canner	4100 m	3 a	komb	SV rebro z led. Šaurtu
106. Čurungal	4222 m	3 b	komb	z ledenika Ailama

STEZE Z GORA

PRILOGA MLADIH PLANINCEV

V Zapadnih Julijcih

Od 1.—14. avgusta je bila skupina mladih deklet in fantov na alpinističnih ogledih v Zapadnih Julijcih. Bilo nas je 17 z vseh koncev, različnih starosti in poklicev — delavci, študentje, inženirji, a bili smo teh štirinajst dni kot ena družina. Vlogo očeta pa je uspešno odigral Uroš Župančič z Jesenic. Seznanil nas je s tremi gorskimi predeli. Najprej smo se teden dni mudili pod Poliškim Špikom, nato pod Višem in za konec še pod Mangrtom. Ena izmed značilnosti Zapadnih Julijcev je, da imajo geografski pojmi po dve, tri ali celo štiri imena: furlansko, slovensko, nemško in italijansko.

Začelo se je slabo — z dežjem. Dva dni ni hotel prenehati. Stene okrog nas, kolikor so se videle iz oblakov, so se kar penile od hudo-urnikov in slapov. Večina naših šotorov je kapitulirala že prvo noč. Zato smo se zatekli pod gostoljubno streho zajferskega pastirja Gina, ki nam je poleg podstrešja odstopil tudi kuhinjo. Tu smo sušili mokre obleke, kuhalni, proučevali opise smeri, kvartali, poli in čakali, da »vremena Kranjcem bodo se zjasnile«. Končno je tretji dan sonce obsijalo sveže zasnežene vrhove — znamenje, da bo vreme dalj časa držalo.

Za začetek nas je Uroš popeljal na travnat greben levo od sedla Somdogne. Njegova najvišja točka Poldnašnja špica — Mittagskogel-Mezzanotte doseže višino 2089 m. Ta greben je zelo podoben našim Karavankam. Severno pobočje ima strmo odsekano, južno pa je polojnejše in poraslo s travo. Nasproti nas je vabil Poliški Špik (2753 m) z zasneženimi policami. Drzni Zmajev greben je takoj osvojil misli naših nestrnih alpinistov in Uroš je

moral še in še razlagati, kje in kako bi ga plezali. Postal je najbolj priljubljena smer, saj ga je preplezalo kar pet navez.

Naslednji dan smo si ogledali okrešlj Špranjo. Ime je dobil po ozkem, visokem kanjonu, v katerem sumi hudournik izpod Viševih in Nabojsovih snežišč. Na vrhu praga je Rifugio Mazzeni (1630 m), neoskrbovana, odprta hišica, od katere je lep razgled na Zajzero in Poliški Špik. Ce se nisi namenil utreti si pot s pomočjo spletalca, vrvi in klinov čez steno, lahko nadaljuješ pot preko ene izmed treh škrbin, ki ločijo med seboj Naboj, Viš, Koštrunove špice in Montaževu skupino. Preko škrbine Naboj (1962 m) smo prišli na Žabniško krnico, čudovit okrešlj pod Viševim skupino. Spotoma smo se povzpeli na Naboj (2307 m). Naleteli smo še na velika snežišča in včasih je bil prehod preko krajnih poči kaj težaven. Mojzesova škrbina (2271 m), ki loči Viš in Koštrunove špice, je strma in zasnežena kot Jalovčev ozebnik. Nad njo pa sameva zanimiv grebenški stolp, po katerem je dobila ime. Najlepši od teh prehodov pa se mi je zdel Medvedja škrbina (2138 m). Od koče Mazzeni je najlažje dostopna. Preko nje je speljana stara vojaška steza. Ko prideš iz strmega mračnega korita na rob, te presenečijo sončne planinske trate, zlate stene Viša, gozdovi in naši hribi — Jalovec, Mangrt, Triglav. Usedeš se med zelenje in ničesar na svetu ti več ne manjka.

Tudi Koštrunove špice (2506 m) so zelo zanimive. Tu je včasih potekala meja med Avstroogrsko in Italijo. Ves greben je en sam okop, kaverne luknjajo živo skalno, vscopovsod najdeš bodečo žico in stare naboje. Vojaki, ki so morali živeti tu, so gotovo tisočkrat prekleli skale, na katerih zdaj sedimo mi, vsi prevzeti nad razgledom. Druga posebnost Zapadnih Julijcev so vojaške utrdbe iz časov I. svetovne vojne. Greš po ljubki gorski stezi, se čudiš, kako je narava tu radodarna z lepoto, nenadoma pa se znajdeš pred mrakobno vojaško luknjo. Veliko preveč je teh razpadajočih spomenikov vojni. Zelim, da jih nikoli več ne bo treba obnavljati. Naj jih čas čimprej uniči.

Naslednje dni smo porabili za plezanje. Na vrsto so prišli Zmajev greben, direktna, Kugy-

Zahvaljujemo se tudi kolektivu Poliklinike in Športne ambulante za izčrpni pregled vseh udeležencev odprave, dr. F. Srakarju pa za organizacijo pregleda ter tolmačenje rezultatov.

Vsem, ki so darovali karkoli in drugače doprinesli k uspešnemu delu odprave, pa jih tu posebej ne navajamo, še enkrat iskrena hvala.

jeva in Gilbertijeva smer v Poliškem Špiku. Za vse je sestop po Via Cacciatori Italiani — poti lovcev. Kljub temu, da je markirana in deloma zavarovana, je v italijanskem alpinističnem vodniku ocenjena s III. Fantje so skušali preplezati tudi znameniti ozebnik Škrbino nad plazom. To je zanimiva spomladanska tura, prvi jo je plezal Comici. Morali so se vrniti, ker je bilo premalo snega in so naleteli na nepreplezljiv skok.

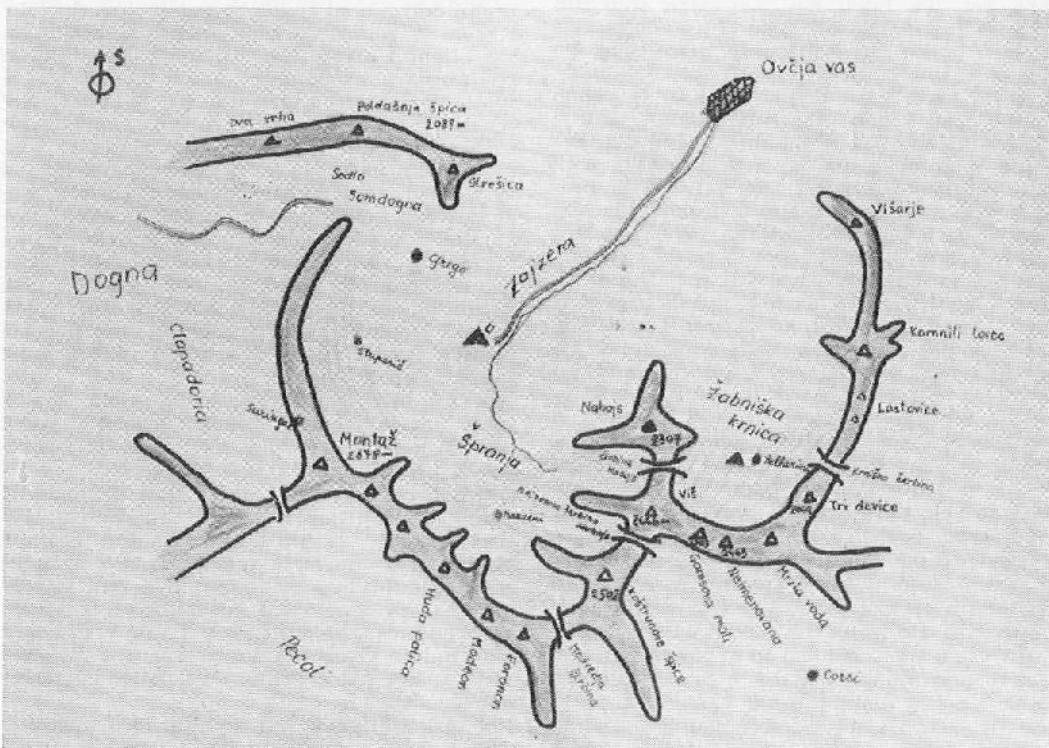
Presenetili so me italijanski bivaki. Obiskali smo tri — Stuparič (1578 m) pod severno steno Montaža, Suringar (2400 m) v zapadni steni Montaža in Fratelli Nogara (1850 m) pod Mangrtom. Taki so kot jeseniški — samo odklenjeni. Kaže, da Italijani zaupajo poštenosti planincev. Sicer pa pride v Zapadne Julijce bolj malo obiskovalcev. Italijanov manj kot Avstrijev, ki ne morejo pozabiti, da je bil ta konec včasih pod njihovo vladavino. Tudi Slovenci bi se morali zavedati, da tu še prebiva slovenski rod. Če so pred vojno skalaši z alpinističnimi uspehi dvigali narodni ponos doma, zakaj ga ne bi tudi današnji alpinisti? Večkrat smo naleteli na domačina Slovencev in vsak nas je bil vesel.

Dnevi, namenjeni za Montažovo skupino, so nam hitro minili. Postali smo prijatelji, težave s kondicijo so bile za nami. Znanci v Ljubljani so nam svetovali, naj Urošu natresemo peska v čevlje, sicer ga ne bomo dohajali.

Pa ni bilo tako hudo. Na pohodih smo se držali pravila, da se počasi daleč pride. Po turah nam je še vedno ostalo dovolj energije za kozo-klamf ali nogomet. Tržaškim skavtom, ki so nas hodili gledat, ni bilo treba razlagati, od kod smo. Zvečer pa smo zakurili kres, posedli okrog njega in zapeli.

Pod Viš nismo nesli vse prtljage. Kar nismo potrebovali, nam je dr. Dolhar zapeljal do Trbiža. Od pastirske bajte do koče Pellarini je okrog tri ure hoda. Šotorov nismo rabili, postlali smo si kar na rušju. Te noči so bile najlepše. Prijetno utrujen se zaviješ v spalno vrčo in gledaš zvezdnato nebo in obrise vrhov. Mir te prepaja, gore so tako blizu. Rad bi še počakal, da vzide mesec, pa se ti oči zapro, da sam ne veš kdaj. Zjutraj spet čarovnije barv in svetlobe. Ozarjene stene vsejejo nov nemir v kri, s tovaršem iščeta novih doživetij v steni, vrv je spet žila od srca do srca, spet se prepletajo trenutki zaupanja, napetosti, strahu, odločnosti, sreče, dokler ti zvečer spanec ne odgovori na vsa vprašanja. Žabniška krnica je eden najlepših kotičkov Julijskih Alp. Viš, Gamsova mati, Neimenovana, Mrzla voda in Tri device se kot zid divljajo iz melišča. V podnožju so med rušje in travo posejane skale in sleč, oj, koliko sleča. Stene so visoke, navpične in kar izzivajo. Pod vrhom jih prečijo proslavljenе Božje police. Plezalci gredo navadno po njih v grapo med

Skica gorskega sveta okoli Zajzera

Višem in Gamsovo materjo, po kateri se sestopa. Tudi ta pot je ocenjena s II in III, označena pa je s svetlomodrimi pikami. Smeri je dosti, od dvojk do šestic, zanimive so, naravne. Tu alpinistom ne bi zmanjkalo dela najmanj dva tedna, mi pa smo imeli na razpolago le dva dni. Vsak se je potrudil, kolikor se je najbolj mogel. Preplezali smo kamine v Treh devicah, raz in kamnine Mrzle vode, raz Neimenovane, raz Gamsove matere, SV raz in Crobathovo v Višu.

Vreme se je pričelo spet kisati in ko smo odhajali, nas je napralo. Do Trbiža smo kapljali vsak po svoje — eni poš preko Višarji drugi z avtostopom, Lado z motorjem, jaz pa s kolesom. Sele v Trbižu smo začutili, da smo zares v Italiji. Pri nas ni tako bučnega turizma in reklam in žvečilnih gumijev in kavbojk. Za nakupovanje nam je ostalo malo časa, naložili smo kramo na redni avtobus Trbiž in se odpeljali do Belopeških jezer. Utaborili smo se na Rateški planini ob drugem jezeru. Tretji del tabora je res bil tabor, pod šotori in s tabornim ognjem na sredi. Lonci za čaj so na njem počrneli za štirinajst dni nazaj. Fantje so bili že pošteno kosmati, posebno Viki je bil ponosen na svoje kocene (pravi, da bo pustil rasti brado). Kuhali smo si na plinskih kuhalnikih. Tudi to je poseben čar.

Zadnja skupna tura je bila na Mangrt (2678 m). Čeprav smo slišali za izpostavljenost Vie della morte, smo bili presenečeni.

Ne vem, če je pri nas kakša tako divja zavarovana pot. Na Robu nad Zagačami smo bili spet na jugoslovenskih tleh. Naše markacije so dosti boljše kot italijanske rdeče pike. Po novi stezi smo prišli na vrh Mangrta. Kako to, da je ta gora tako mrzla? Na njej je vedno nadlje sneg, vedno piha mrzel veter. Uroš v kratkih hlačah nas je kmalu napodil dol. Sestopili smo do sedla po jugoslovenski poti, nato po novi italijanski Ferrari. Ta je presegla vsa naša najdrznejša pričakovanja. Od začetka do konca je napeljana žična vrv, stropati moraš na kline, le sem in tje je vklesana stopinja v skalo. Zračno kot npr. Herletova prečka v Ojstrici. Le da imaš tu občutek varnosti, ker se lahko primeš za žico. Brez klinov bi bila to poštena petica. Nedvomno so pot delali od zgoraj navzdol. Vprašanje pa je, zakaj ravno po najtežjem, ko je speljana pod Travnikom krotka turistična stezica, ki se na Mangrtskem sedlu priključi jugoslovenski poti. Naslednji dan so naveze obiskale še Strug, Ponce in Mali Mangrt. Lado in Marjan sta splezala celo prvenstveno smer levo od Strugove grape. Zadnji večer smo zaključili ob tabornem ognju in narodni pesmi. Drugo jutro je sledilo pospravljanje, podiranje šotorov in uživanje poslednjih skritih rezerv (da bo lažji nahrbtnik). Do Rateč je bilo treba poš prevoriti vso kramo, kolikor je ni prepeljal Lado z motorjem. Kako prav mi je prišlo kolo! Za konec smo jo mahnili še v Tamar, škoda bi bilo iti ob tako lepem vremenu že v petek domov.

Minilo je teh štirinajst dni in ostalo je mnogo lepih spominov na gore in ljudi, s katerimi smo zahajali v stene in na vrhove. Naša skupna želja je, da bi se še vrnili v ta lepi gorski svet, ki zapuščen sameva onkraj meje.

Udeleženci tabora: Uroš Župančič, AO Jesenice; Ludvik Rožič, Jože Rožič, Marjan Srečnik, AO Tržič; Janez Brojan, Franci Salberger, AO Mojstrana; Majda Marinko, Janez Novak, Matjaž Žaucer, Viki Uhan, Matija Mihelčič, AO Ljubljana Matica; Vesna Mihelič, Bistra Ivanič, Riki Ballon, AO Velebit Zagreb; Marička Horvat, Lado Eleršek, Jože Povše, Akademski AO.

Marička Horvat

DRUŠTVENE NOVICE

PLANINSKI MEMORIAL SIMONA GREGORČIČA

(Ob šestdesetletnici pesnikove smrti)

Prihodnje leto bo 27. novembra poteklo 60 let, odkar je umrl Simon Gregorčič. Doma iz Vrsnega nad Kobaridom je večji del življenja prebil odtrgan od rodne domačije pod visokim Krnom. V mnogih svojih pesniških tožbah za izgubljenim planinskim rajem je izrazil svoje življenjsko razočaranje in razdvojenost, s svojo navdušuječo pesmijo pa je dajal slovenstvu zanos, ga združeval in povzdigoval s človečanskimi idejami, spodbudami in domovinskim čustvom ter s tem odgovarjal na krivice, ki jih je slovenski narod v svoji zgodovini na zapadni meji utрpel. S svojo romantično bolečino in svobodoljubjem je izpovedoval vero v svoj narod, tako potreben primorskemu in vsemu našemu ljudstvu, da se ohrani za prihodnost. Socialne in nacionalne vrednote njegove pesni so postale ljudska last in eden od temeljev našega boja za narodne pravice.

Ena od brigad v NOB je po njem dobila svoje ime. Slovenski narodnoosvobodilni svet (SNOS) je leta 1944 izdal izbor njegovih pesmi, »zlatu knjigo« slovenske poezije.

Upravni odbor PZS je na predlog primorskih planinskih društev na svoji seji dne 21. 10. 1965 sklenil, da proslavi pesnikov spomin predvsem s čim širšo popularizacijo primorskega planinskega področja in s tem okrepi občutek za dragocene pridobitve narodnoosvobodilnega boja in vseh tistih vrednot, s katerimi je Gregorčičeva pesem osvojila slovenstvo kot poleg Prešernove dotlej in poslej nobena druga.

Planinska društva naj v letu 1966 poskrbe, da bo

planinski memorial Simona Gregorčiča

praznik našega planinskega članstva in ljubiteljev gora. Prihodnje leto bo preteklo tudi 100 let, ko je Simon Gregorčič ob dogodkih na naši zapadni meji zatrepetal za usodo našega naroda in to izpovedal v pesmi »Soči« (100 let Beneške Slovenije). Spominjali pa se bomo tudi 70-letnice ustanovitve Soške podružnice Slovenskega planinskega društva, ki je imela kakor druge predvsem narodno obrambni značaj in je seveda živila iz domovinskoga čustva Gregorčičeve pesmi ter slonela na ramah pesnikovih osebnih znancev in prijateljev.

Okvirni program memoriale je naslednji:

1. Organizacija šolskih izletov na Primorsko, predvsem v kraje, kjer je živel Simon Gregorčič: Vrsno, Kobarid, Nova Gorica, Rihemberk-Branič, Gradišče pri Prvačini, Sv. Lovrenc pod Libušnjem (grob). *Maja in junija 1966*, v lastni režiji ali s pomočjo turističnih agencij.
2. Pot Gregorčičeve brigade po Primorskem, junija 1966.
3. Organizacija mladinskih in članskih izletov na Primorsko s planinskim cilji: Slavnik, Trstelj, Vremščica, Trnovski gozd, Krm, Kanin, Mangart, Jerebica, Bavški Grintavec, Cerkljansko-idrijsko višavje itd., primorski del transverzale.
4. Planinski tabor na Vrsnem zadnjo nedeljo v avgustu 1966. Za program poskrbe posoška planinska društva s primorskimi prosvetnimi društvami in propagandno komisijo PZS.
5. Primorska številka Planinskega Vestnika sredi leta 1966.

Podroben program naj si izdela vsako društvo zase s posebnim ozirom na delovni program odseka.

Prosimo, da nam svoje programe pošljete v vednost na naslov: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana Dvorakova 9.

POSVET PRIMORSKIH PLANINCEV PODBRDOM

10. oktobra 1965. leta je bil Podbrdom v osnovni šoli delovni sestanek zastopnikov planinskih društev Primorske. Sestanek je pripravilo PD Podbrdo, ki se je vestno potrudilo, da bi udeleženci čim bolje mogli opraviti svoje delo.

Udeleženci posveta so izmenjali izkušnje pretekle sezone ter se domenili za delo v zimskem času, ko se je treba pripraviti na občne zbore, urediti pregled članstva, pripraviti delovni program za prihodnje leto in proračun ter podobno.

Razveseljivo je, da so prizadevanja za izgradnjo novih planinskih postojank uspešna. PD Podbrdo je letos zgradilo planinski dom na Crni prsti. Postojanko bodo prihodnje leto no-

Planinski dom Zorka Jelinčiča na Crni prsti

tranje opremili in bo otvoritev verjetno v mesecu avgustu.

Udeleženci posveta so se izrekli za to, da dobijo postojanka ime po znanem domačinu, revolucionarju in zglednem družbenem delavcu tovarišu Zorku Jelinčiču: DOM ZORKA JELINČIČA NA CRNI PRSTI. Tako bo zasluzni planinski delavec dobil trajen spomenik nad svojo rodbo Baško grapo.

Zastopniki PD Nova Gorica so obvestili navzoče, da so letos pri Krnskem jezeru posekali 30 m³ smrek, ker se pripravljajo na postavitev veče brunarice pri Krnskem jezeru. S tem bo vzpostavljena zveza s Komno, ki dosegla občutno manjka.

Nadvse je razveseljivo, da število članov stalno raste in to predvsem z mlajšimi člani. Mladinski odseki na ta način vendarle dobivajo množično osnovo, kar jim bo podlaga za uspešno delo. Že mladinski tabor, ki je bil avgusta letos v Lepeni, je dal priznanje dclu mladinskih odsekov PD Primorske. Izkušnje z organizacijo tega tabora misijo porabiti že 1966. leta z organizacijo masovnejše udeležbe, predvsem mladine, na večjem zletu. Ideja, naj bi se PD Primorske kar najstevilnejše udeležila splošnih proslav ob 60-letnici Gregorčičeve smrti, je bila v navdušenjem sprejeta. Tačkoj je bilo dogovorjeno, da se bo še letos sestal akcijski odbor planincev, ki bo delal za planinski zlet za omenjeni jubilej.

Vsi navzoči so se izrekli proti povišanju članarine. To so utemeljevali s tem, da bi povodenje članarine znatno zmanjšalo število članstva, predvsem mladine, kar bi ne bilo v prid vsem dosedanjim prizadevanjem za množičnost PD. 2000 din naročnine za Planinski vestnik se, zdi, da bi ne vplivalo na zmanjšanje naročnikov.

Zastopniki PD Sežana, Cerkno, Podbrdo in Ajdovščina so poročali o obnavljanju markacij in urejanju poti na svojem območju. Predvsem so obnovili markacije na transverzali. Žal niso bili navzoči zastopniki PD Idri-

ja in Postojna, ki bi kaj povedali o stanju na svojem območju.

Glede sodelovanja s komisijo za pota pri planin. zvezji je obveljal dogovor, da bodo društva do 15. novembra opravila točen popis poti, ki bo služil komisiji za izdelavo katastra in kartotek.

Društvo so se razdelila na severno in južno skupino ter za vsako od teh skupin določila svojega predstavnika v komisijo za planin. pota. Severno skupino sestavljajo PD Bovec, Kobarid, Tolmin, Podbrdo in Cerkno. Južno skupino pa PD Nova Gorica, Idrija, Ajdovščina, Vipava, Postojna, Sežana, Koper in Il. Bistrica.

Na tem posvetovanju je bilo morda pre malo povedano o propagandni aktivnosti društev, medtem ko so bila ostala področja društvene aktivnosti kar dobro osvetljena.

Prihodnje tako posvetovanje bo spomladi 1. 1966 in ga bodo organizirali člani PD v Sežani.

C. Zupan

ZIGARTOV STOLP NA POHORJU

L. 1903, v trejem letu svojega poslovanja, je Podravska podružnica Slovenskega planinskega društva Ruše postavila razgledni stolp na Zigartovem vrhu (1345 m) na Pohorju. »Zigartov stolp« je bil 36 m visok. Konec prejšnjega stoletja je dunajski geografski zavod postavil na tem mestu »Zigartov turn« za vojaško zemljepisno merjenje. Slavnostno otvoritev razglednega stolpa so povezali s prvim planinskim taborom na Pohorju. Dne 8. septembra 1903. leta, na »ruško nedeljo«, se je zbrala okrog »Zigartovega stolpa« tisočglava množica navdušenih slovenskih planincev in priateljev prirode vseh stanov. Prihitali so na Pohorje iz Ruš in Maribora, Slovenjgradca in Ptuja, Slovenske Bistrike in Ljutomerja, Prevalj in Varaždina. Tu vrh Pohorja so si ob grmenju topičev in zvokih narodnih pesmi navdušeno stiskali roke in se pozdravljali vse- učilični profesorji in pohorski oglarji, drvarji, in kmetje z meščani, delavci z gospodarstveniki. Razvilo se je prisrčno narodno slavje, nenavadno za tiste čase za naše slovenske razmere, na severni meji slovenskega življa. Navdušeni govorniki iz Ruš, Maribora, Celja, Ljubljane in Graza so dali prvi planinski slavnosti na Pohorju poseben narodno-obrambni značaj.

Rodoljubna zavest in ljubezen do slovenske grude, gibanje za enakopravnost slovenskega delovnega človeka na slovenski zemlji se je manifestirala na prvem planinskem taboru na Pohorju.

Prvi razgledni stolp na Pohorju so domačini imenovali »prst na vrhu Pohorja«. Stolp je bil višji od okolnih smrek in bukvc. Od daleč je bil videti kot »kazalec pravljičnega po harskega velikana«. Kazalec SPD je bil viden daleč na sever. Bodel je v oči pripadnike nemške narodnosti v Mariboru in člane nemškega planinskega društva s sedežem v Grazu. Ti

šovinistični krogi so imeli Žigartov stolp za slovensko demonstracijo. Stal je samo dva meseca. Neznana roka je porezala sidra stolpa in »vihar« ga je podrl. Prostovoljen prispevek 3616 kron, kolikor so znašali stroški za postavitev stolpa, je veter odpihnil iz planinske blagajne.

Po štiridesetih letih se je zgodovina ponovila. Tokrat na drugem pohorskem vrhu. Dne 8. januarja 1943 je okupatorska premoč podrla legendarni pohorski bataljon. »Neznana roka« je pokazala pot k zimskemu taborišču Pohorskega bataljona pri Treh žeblih. Nemci pa niso mogli zatreći slovenske misli na tem delu slovenske zemlje.

Vzemimo iz prispolobe še osebno, dveh planincev v razdobju tridesetih let, učitelja in učenca, zvestih sinov domovine, Tineta Lesjaka in Alfonza Šarha, naravnega heroja.

Na Vidov dan 1914. leta je predsednik SPD Ruše predsedoval narodnemu taboru v Rušah pri sokolskem telovadnem nastopu in razvijitju praporja mariborske sokolske župe. Za to častno opravilo je, skupno z ostalimi odborniki, dva meseca odsedel v graških zaporih. Zverjad denuncantska je opļuvala in pomazala njegovo častitljivo brado. Pri »Treh žeblih« je hitlerjanska zverjad oskrnila častitljivo brado Alfonza Šarha, ubitega ob truplih njegovih dveh sinov v herojski borbi Pohorskega bataljona. Trupla je okupator odpeljal v Graz in jih zažgal.

Oba, učitelj in učenec, oba z dolgo častitljivo brado, sta vzbujala strah in spoštovanje. Ljubila sta domovino. Njuno delo je živa priča, da sta bila moža časti in ponosa, dve visoki vitički jelki na pohorskem granitu.

Veliko mož in žena PD Ruše je vneto in vztrajno branilo v težkih časih planinsko čast Podravske podružnice slovenskega planinskega društva v Rušah, ki je pred petinštidesetimi leti pomenilo napredno slovensko miselnost. Naš rod jim je dolžan zahvalo. Mlajšim rodovom naj bodo v bodrilo.

Ing. Josip Teržan

OTVORITEV LJUBLJANSKE MLADINSKE KROŽNE POTI

V nedeljo 17. oktobra je bila pri stolpu na Rašici otvoritev mladinske krožne poti okoli Ljubljane. Iniciator in realizator, mladinski odred PD Ljubljana-matica, je po dveletnih prizadevanjih omogočil mladini srednjih in strokovnih šol že v neposredni bližini Ljubljane izlete ob športnih dnevih in majskih izletih ter teren za pripravo na slovensko planinsko transveržalo. Ob udeležbi 70 mladincev in pionirjev iz planinskih aktivov mladinskega odseka so otvoritev pozdravili Stanko Kos v imenu PD Ljubljana-matica, Jože Boščič za PD Rašica, Peter Soklič za mladinsko komisijo PZS in predstavniki ostalih mladinskih odsekov. Po krajšem govoru načelnice MO Ljubljana-matica tov. Slavi Lesice, ki je orisala pomen in delo mladinske krožne poti, je planinski pevski zbor MO pod vodstvom ing.

Lumbarja odpel Oj Triglav moj dom, N'mau čez izaro in Na oknu, glej, obrazek bled. Recitacijski pionirja je sledil venček narodnih na harmoniki. Po kulturnem programu so udeleženci slavlja krenili iz Rašice na Šmarno goro po delu mladinske poti, ki so jo imenovali po pokojnem načelniku MO PD matica — Marjanu Stuparju, ki je pri tej poti sam sodeloval, delegacija pa je odnesla venec na njegov grob.

Mladinska krožna pot okoli Ljubljane je speljana tako, da zajema vse prirodne in zgodovinske znamenitosti okolice Ljubljane ter najblžje izletne točke. Pomeni posnemanja vredenih prispevki planinske mladine.

Tehnične podatke in kratek opis poti bomo posredovali v eni od prihodnjih številk.

Tonček Strojin

SREČANJE ODBOROV
PD LJUBLJANA-MATICA
IN PD ZAGREB

Srečanje obeh najmočnejših planinskih društev sosednjih republik je preraslo okvir običajnih delovnih sestankov PD in se razrastlo v prisrčno manifestacijo prijateljstva slovenskih in hrvatskih planincev. Letošnje srečanje v domu na Gorah je potrdilo iskrenost doseganjih srečanj in prineslo nove sklepe za delo z mladino in seniorji, izboljšano propagando informativne službe, izmenjavo izkušenj in kvalitetnih predavanj, pripombe na izvedbo orientacijskih tekmovanj, koledar skupnih izletov hrvatskih in slovenskih planincev in določilo organizatorja in datum prihodnjega srečanja.

Referenta Strojin (PD Matica) o delu z mladino in dr. Ivo Lipovčak (PD Zagreb) o delu s seniorji sta podala poročilo o dosedjanjem delu in ugotovila, da se delo z mladino in seniorji v končnem smotru marsikje prepletata, kar je razumljivo. Poudarek je v družabni povzročnosti znotraj društva in na pozornosti do planinskih seniorjev. Glede na upadanje zimskega obiska planincev iz sosednjih republik je sprejet sklep za redno poročanje o snežnih razmerah na Komni in dostavo propagandnega materiala. Pripombe so bile izrečene k orientacijskim tekmovanjem, ki dobivajo vedno bolj zgolj športni karakter in nič planinski. Poudarja se hitrost in oprema ter spoznavanje terena, po katerem se hoditi. Oba mladinska odseka bosta pripravila skupen pravilnik o orientacijskih pohodih in prihodnje leto že organizirala pohod po novih pravilih. Zaradi medsebojnega spoznavanja mladine obeh društev bo organizirano srečanje na Jančah. Za slovenske planince bo PD Zagreb organiziralo izlet na Velebit, slovenski planinci pa bodo za hrvatske planince izvedli turni smuk čez Julijce.

Prihodnji meddruštveni sestanek bo 1. maja 1966 na Učki oz. v Nerezinah v organizaciji PD Zagreb.

Tonček Strojin

PISMO UREDNIŠTVU

Tovariš urednik!

Med množico dobrih planinskih poti v naših gorah se najdejo tudi take, ki ne zaslužijo tega imena. Taka pota so lahko zelo nevarna, včasih tudi usodna, zato ne bi bilo napak, če bi v našem glasilu nanje opozarjali. Opozorila naj bi veljala planincem in planinskim društvom, zadnjim predvsem zato, da bi jih skušali urediti. Morda ne bi škodilo, če bi pod zgornjim naslovom odpri stalo ali občasno rubriko, v kateri bi na taka pota opozarjali. Ena takih poti v Savinjskih Alpah naj opišejo spodnje vrstice.

Na Rjavčkem vrhu, na poti s Škarij v Logarsko dolino, je razkrizje: desno, to je proti vzhodu, pelje pot na Klemenško planino ali Klemenče Jane, kot pravijo planini domačini, na levo, proti zahodu, pa na Okrešelj skozi Grlo. Na tem mestu bo govor o zadnji.

Na pot proti Okrešlju skozi Grlo opozarja planinice kažipot na skali, skupaj z onimi, ki usmerja na Klemenče Jane. Je sicer obledel, a tak, kot vsi prijetni rdeči usmerjevalci planincev v gorah. Zakaj mu torej ne bi zupal? A verjemite mi, da ne zasluži zaupanja. Zakaj?

Pot skozi Grlo je bila menda, tako pravijo domačini, zadnjič očiščena in markirana leta 1922. Do danes je torej preteklo že blizu pol stoletja, a barva markacij še vedno ni popolnoma zbledela. In škoda je, da ni. Vsaj ne bi zavajala tistih redkih planincev, ki se podajo na to tvegano pot, na kateri lahko zaidejo v velike nevarnosti, a ne po lastni krivdi. Vsaj meni se je tako godilo.

V zgornjem delu se pôti še nekako sledi, a imeti moraš srečo, lepo vreme in »karlmajevski« stezosledski čut. Tam je namreč pokrajina še skalovita, brez ruševja in predvsem brez burja. Drugače je v srednjem delu poti, kjer se oboje začenja, zato je pot večidel zaraščena in jo slej ko prej izgubiš. Če imas srečo, spet prideš nanjo, drugače pa — kot veš in znaš. Lahko te, kot je mene, zavede gamsa pot na levo v skalni prag nad Grhom, iz katerega splezaš le z veliko srečo, če si brez znanja, in kje naj bi tega imeli navadni »šodrovci«. Če zaideš v tisto pečevje, pa postaneš nehote in nevede plezalec, zdi se mi celo, da kar soliden plezalec, če nočes postati padalec. Kje pelje prava pot, se ti odkrije šele v pečeh, ko trepeče prilepljen na skalo, tipaš z okončinami za oprimki in s strahom gledaš v globine pod seboj. Takrat si še kako želiš burja, da bi se oprijel zanj, se odpočil in nadaljeval po njem varno spuščanje k prečnim policam, ki te srečno pripeljejo na desno, nazač na pot.

Zadnji del poti skozi Grlo ni prijeten, a je varen. Sem in tja opaziš celo obledelo markacijo, ostanek vrvi in zarjavele kline. A tu v izlizanih skalah vsaj ni burja, ki bi zastiral pogled navzdol.

Pot na Okrešelj z Rjavčkega vrha skozi Grlo ni več pot, vsaj za tiste ne, ki je dobro ne poznajo. To so pa le domačini in tisti planinci,

ki so po njej že večkrat šli. Tem markacije niso potrebne. Zato svetujem PD Solčava, na skrbi katerega je pot, da jo na novo markira in utrdi, ali pa, če tega ne zmore, odstrani kažipot, ki zavaja v sicer lepi, divji in osamljeni planinski svet na severni strani Planjave. Ne bi se čudil, če bi slišal, da je tu kdo žalostno končal ali da so bili potrebni reševalci. In če bi bilo tako, kdo bi bil kriv? Planinec gotovo ne.

Pred leti sem šel po tej poti navzgor. Takrat mi ni delala težav. Navzgor jo je laže slediti. Je pa iz doline pot do Grla nepoznanemu težko najti, ker markacij in kažipotov ni. Zato je — če že na pot, potem od spodaj navzgor, če imaš seveda srečo, da prav zastaviš, nikakor pa ne po nji navzdol, če je dobro ne poznaš.

Pot je zaznamovana na vseh planinskih kartah.

dr. Drago Meze

ALPINIŠTICKE NOVICE

KARTOTEKA KANDIDATOV ZA ODPRAVE

V začetku letosnjega leta je komisija za odprave v tuja gorstva PZS in komisije za alpinizem ostalih republiških zvez razposlala vsem alpinističnim odsekom okrožnico, da prijavijo svoje člane, ki izpolnjujejo pogoje in ki kandidirajo za udeležbo v prihodnjih odpravah v tuja gorstva. Vsem prijavljenim so bili nato poslati formulariji, ki vsebujejo rubrike za najnujnejše podatke, ki jih komisije potrebujejo pri svojem delu.

Letosnjie uvrščanje je sedaj zaključeno. Daje nam nekaj zanimivih podatkov. Kandidatov za odprave, ki izpolnjujejo potrebne pogoje, še zdaleč ni toliko, kot bi želeli. Če se alpinistična dejavnost ne bo razmahnila, se nam kaj kmalu lahko zgodi, da homo brez potrebnega kadra za odprave. Res je sicer, da se doba aktivnosti alpinista pomika navzgor in istočasno raste tudi starostna meja kandidatov, toda vse prepočasi. Še vedno čutimo, da vse preveč naših plezalcev preneha s plezanjem že po 3 ali 4 letih, ko naj bi šele prav začeli. Še bolj značilno je, da se prepogosto ponavljajo že znane plezalne smeri. Ob pregledu vzponov skoro ne opazimo izjem. Nekatere naše najbolj znane smeri vsak alpinist ponovi vsaj dvakrat-trikrat. Posamezniki so se pokazali zelo neresni, saj niso odgovarjali na

pismo niti tedaj, ko je šlo za njihove osebne interese, to je za udeležbo na odpravi! Potrebna so bila nešteta pisma in tudi osebne intervencije, da smo uspeli zbrati vsaj glavne podatke od večine naših vidnejših alpinistov. Nekateri niso odgovorili do zadnjega dne. Če pa so, so postali pomanjkljive podatke, največkrat brez seznama vzponov. Kaže, da nekateri še vedno ne vodijo evidence o lastnih vzponih.

Kako potrebna je bila uvedba kartoteke, se pokazalo, ko je urednik revije »Alpinismus« (zdaj najvidnejše alpinistične revije na svetu) — Toni Hieberer, od naše organizacije zaprosil podatke o dvajsetih naših najvidnejših alpinistih, (10 najtežjih tur in udeležba na odpravah), zaradi posebne številke posvečene našemu alpinizmu (izšla bo verjetno prihodnje leto).

Po podatkih iz kartoteke so bili izbrani:

Akademsko planinsko društvo: Sandi Blažina, Boris Kambič, Franc Savenc, Barbka Ščetinin-Lipovšček in Peter Ščetinin. PD Celje: Ciril Debeljak, Lojze Golob. PD Jesenice: Marko Butinar, Pavle Dimitrov, Tine Mihelič, Milan Valant. PD Kamnik: Metod Humar, Pavle Šimenc, Tone Škarja. PD Lj. matica: Nadja Fajdiga, Ljubo Juvan, Aleš Kunaver, Ante Mahkota, Tone Sazonov. PD Zagreb: Zlatko Smerke.

V kartoteko pa so bili uvrščeni iz Slovenije za vse odprave:

Akademsko planinsko društvo: A. Blažina, B. Kambič, F. Savenc, Barbka in Peter Ščetinin. Celje: C. Debeljak, L. Golob, Jesenice: M. Butinar, P. Dimitrov, T. Mihelič, M. Valant. Kamnik: M. Humar, P. Šimenc, T. Škarja. Lj. matica: N. Fajdina, L. Juvan, A. Kunaver, A. Mahkota, A. Sazonov. Maribor-Kozjak: Danilo Škerbinšek. Medvode: J. Duhovnik, R. Robas. Trbovlje: J. Bizjak.

za Kavkaz in podobne odprave:

Akademsko planinsko društvo: P. Potočnik, J. Rupar, F. Urh. Celje: J. Golob, D. Kukovec. Lj. Matica: B. Pretnar.

za ostale odprave:

Akademsko planinsko društvo: M. Križaj, J. Razinger, V. Schlamberger. Jesenice: M. Kosir, V. Zupančič. Lj. Matica: S. Belak, M. Gričar, P. Janežič, B. Komac, B. Krivec. Tržič: L. Rožič, R. Salberger.

Iz ostalih republik — za vse odprave PD Zagreb: Zlatko Smerke.

za Kavkaz in podobna gorstva

PD Velebit Zgb.: Nedeljko Jakić, PD Radnički Bgd.: Milan Matić

za ostale odprave

PD Velebit Zgb.: Jerko Kirigin, PD Javor Bgd.: Srbobran Petrović, PD Radnički Bgd.: Zvonimir Blažina.

V prihodnjem letu pripravlja komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS, poleg že tra-

dicionalne odprave na Kavkaz (to pot so na vrsti ponovno Bezengi, 10 alpinistov, zamenjava), še odprave v Tien-Šan in sicer na vrh Pik Pobeda (7439 m), drugi najvišji vrh SZ. Odhod odprave sicer še ni določen, sklenjeno pa je bilo, da se bodo priprave (okvirna izbira kandidatov, trening in študij) kljub temu začele.

Franci Savenc

IZ
MLADINSKIH
ODSEKOV

MO PD VRHNIKA je letos prvič taboril v Tamarju s 46 mladincem, od tega je bilo 14 deklet in 32 fantov v starosti od 13—19 let. Na tabor se je UO MO pripravljal že od maja, mu določil prostor, izdal razmnožene programe, sprejemal prijave itd. Datum za izvedbo je bil določen na sredo avgusta od 11.—18. 8. Taborjenje je bilo samo osem dnevno, to pa zato, ker nismo vedeli, kako bodo z njim zadovoljni. Na koncu so bili vsi zadovoljni, tako da je upati, da bo iz njih zrasel nov vodniški kader.

V taboru smo hoteli združiti prijetno družabno življenje s hojo na okoliške gore, kar nam je tudi uspelo. Če bi preje vedeli, da bomo imeli toliko časa, bi organizirali več planinskih predavanj. Nekaj nam je pri tem pomagal zastopnik MK tov. Peter Vodeb, ki pa je bil pri nas žal samo dva dni. K sreči je bila cena tabora zelo nizka — 500 din na dan, krili smo vse stroške, to pa zaradi pomoci raznih organizacij — MK in treh podjetij iz Vrhnik.

Tabor je stal 200 m pod domom v Tamarju, na jasi pod izvirom Nadiže. Postavljen je bil v obliki kroga, v katerem je bilo 21 šotorov, od tega so bile v enem smuči, v drugem hranila, v ostalih pa udeleženci. V smeri proti domu je bil vhod z napisom, na nasprotni strani pa prehod do kuhinje, 5 m zunaj tabora ob vodi. Na sredini je bil prostor za taborni ogenj in mlaj z lastavo. Udeleženci so se zbrali 2-krat dnevno v zboru, kjer je bil prečitan dnevni red; obvezno je bilo dnevno in nočno dežurstvo, neobvezno je bilo smučanje.

Izleti so se vršili vsak drugi dan in je bila povprečna udeležba nekaj preko 30.

Nedelja, ki je bila sredi taborjenja, je bila določena za obiske — za stare, ki so bili vsi zadovoljni. Problem kuhinje smo rešili z dvema kuharicama, pomagali so jima dežurni mladinci.

IZ
PLANINSKE
LITERATURE

PIERO ROSSI: LA SCIARA DE ORO, MONTI DI VAL BELLUNA, 28,5 × 22, 168 strani, 162 fotografij, od teh ena v barvah, zemljevidne skice, založba Tamari, Bologna, 4000 Iir. Kaj čedna knjiga — ne knjiga, ampak krasen album odličnih slik iz še malo znanega, nekoliko odmaknjenega, vendar izredno lepega gorskega sveta. Deto je izdal Piero Rossi, doktor prava iz Belluna, star 35 let, toda že danes vidna osebnost ne samo v italijanskem, temveč v vseevropskem alpinizmu. Že kmalu 20 let Zahaja v gore, odpril je doslej kakih deset novih smeri v Dolomitih, opravil onod in v drugih gorstvih več ko pol drugi sto pomembnih vzponov vsake težavnostne stopnje, ali s posebno vnemo in strogo sistematično obdelava svoj bližnji dolomitski okoliš, Bellunske gore, i Monti di Val Belluna, ki jim je srce in jedro veličastna S'ciara, ali kakor jo zdaj italianizirano pišejo: La Schiara. V teh gorah je on doma, zanje velja za prvega, brezprimernega poznavavca. (O njih je že pisal tudi Planinski Vestnik 1964, str. 14—21.) La S'ciara de oro pomeni v domaćem narečju zlat prstan, zlati poročni prstan. Vgori je okno, tako kakor ga ima naš Prestrelenik, po njihova balkon (balkon). Pripovedujejo, da je v tisto skalno odprtino sv. Martin, ko je kolovratil po gorah, privezoval svojega šarca. Tako je tistemu balkonu izreklo ljudstvo sciara de oro, zlati prstan, zlati klep.

Dr. Rossi pa ni samo izvršujoč, plezajoč alpinist, ampak je splošno znan tudi po svojem organizacijskem in pridnem literarnem delovanju. Je iznajdljiv delavec in ima vodilne funkcije v centralnih in v perifernih organizacijah CAI, je pripravil in sodeloval ter se pripravljal in sodeluje v številnih gorskih akcijah, domačih in tujih, in štejejo ga za plodnega sotrudnika razne alpinistične publikacije, italijanske in druge. Je član uredniškega odbora »Rivista Mensile«, mesečnega glasila CAI, in ugledne alpinistične revije »Le Alpi Venete«. Je za Italijo redni dopisnik velike, v Münchenu izhajajoče odlične revije »Alpinismus«, ki objavlja izpod peres prvovrstnih strokovnjakov, kot ima natiskano na prvi strani, mednarodne informacije za alpiniste, popotnike in smučarje. Dr. Rossi je napisal tudi nekoliko večjih stvari, predvsem je omemba vredna njegova knjiga »I Monti di Belluno« iz leta 1958, »Vodnik za turista, smučarja in alpinista«. V pripravi je njena druga izdaja in v kratkem bodo izšle še tri druge njegove knjige.

Novi knjigi je uvodne besede napisal Dino Buzzati, avtorjev tovariš v navezi, v visokem slogu, s toplim srcem in z velikim alpinističnim znanjem. V naslednjem pisanju se obujajo spomini na Gianangela Sperti, ognjevitega pionirja v Bellunskih gorah, ki je zlasti v veličastni, dobrih 800 m visoki južni steni Schiare preplezel nekaj dotlej še čisto neznanih smeri, nekatere brez uporabe vrvi. Na pobudo njegove vdvove so postavili v Schiari, v nenavadno divjem okolju, udoben bivak, Bivacco Gianangelo Sperti, in po njem je tudi imenovana mojstrsko nadelana, po strahotnih strminah speljana gorska pot »Sentiero Alpinistico Gianangelo Sperti«. In še drugi znameniti alpinisti, ki so se proslavili z dejanji v Bellunskih gorah, se v knjigi poveličujejo v besedi in izrazitih slikah, tako Antonio Berti, nepozabni kralj Dolomitov, Arturo Andreolletti in Francesco Jori, ki sta prva dosegla vrh Gusela del Vescovà, po naše škofovski ali škofijske igle, ter Luigi Zacchi, ki je prvi preplezel južno steno Schiare in nosi njegovo ime tudi planinska koča pod zapadnimi stenami Visoke Ponc. Za konce tekstnega dela v knjigi se še avtor Rossi v izbranih besedah pokloni veliki gori Schiari, vsemu Bellunskeemu gorovju, ki spada po zemljepisni legi, geološki naravi, po sestavu in drugih značilnostih k velikim Dolomitom.

In še o slikah, ki nam jih kaže nova knjiga. Prva je v barvah, Rossijev posnetek trdnega bivaka »Gianangelo Sperti« z južno steno Pala Belluna. Ali tudi tiste črnobele so popolni umotvori. Sam Rossi jih ima nič manj ko 122, sami odlični posnetki, polni toplega razpoloženja, neizrečene ljubezni do njegovega gorskoga sveta. Prof. Giovanni Angelini jih ima Štiriindvajset, Toni Hiebeler sedmero in po nekoliko še drugi alpinisti in gorski fotografi znanih imen. Eno fotografijo ima Corrado Da Rold, predstavlja detajl s »Spertijeve poti«, ozko in nenavadno izpostavljeno polico v navpični, nebotični steni, s plezalcem v sredi, ki po polici preči steno in se zdi, ko da plava brezrežen v rahlo zameglijenem zraku. Samo to sliko ima Da Rold, toda ne vem, katera je vendar vrednejša iskre nega občudovanja, ali tale njegova ali pa katera od Rossijevih, ki so vse resnične umetnine, a se mi vsaj nekaterih kar ni moči nagledati. Kakor tista — denimo — ki predstavlja veliki planinski dom Rifugio 7° Alpini z Gusela del Vescovà in mogočno južno steno Schiare. Ali pa dvoje, troje čudovitih od Rossija, ki kažejo brezprimerne prizore z zavarovane poti »Luigi Zacchi«. Največ posnetkov je s same osrednje gore Schiara, zlasti z njene edinstvene južne stene. V številnih variantah se nam podaja tudi, kot jo imenujemo, nesmrtna Gusela del Vescovà, velikanska, prečudna škofovsko iglo, ki v stenini soseščini s strmih vrhov drzno štrli v sinje višave in v znatni meri spopoljuje nenavadno skladnost celotne podobe. Posnetki ob vsakem letnem in v vsakem dnevnem času. Luči in sence v stoterih fantastičnih igrah. Slike tihega občutja, vernega razpoloženja. Gledaš, se čudiš, zastaja ti sapa.

S srečno roko izbrane, lepo izdelane, zanimive in podučne so številne pokrajinske slike, krajevni pejsaži z Bellunskega območja, mikavni, skriti kotički mesta Belluna in okolice, starinski posnetki in stavbarske posebnosti iz raznih obdobjij, spomeniki, zgodovinski vodnjaki, monumentalna dvorišča, značilni balkoni, ondod pišč imenovani, galerije in stebrišča. Pa planine s pastirskimi stanovi, kravji hlevi in sirarne. Še ovco so ujeli v aparatu, ki je ravnokar vrh gore zvrgla dvoje ovcic, in varujeta pastirja nebogljeni živalci, da ne zdrkneta navzdol po hudi strmini.

In še obilo živo podanega folklora nam kažejo objavljene fotografije. Kmečka hiša na zunaj in navznoter, imeniten posnetek starke na domačem »piolu«, domač brusač, slampoteč, kmet streže konju v hlevu, kovača podkujuča konja, mlačva — vse to tako pristno, bellunsko. Pa slike iz življenja gozdarjev, gozdarske bajte, izvirna žičnica za spravljanje hlodov v dolino ter še mnogo drugega lepega in zanimivega iz visokih, sončnih gora in značilno globokih dolin nam v naši knjigi nudi izredno bogati izbor.

Knjigo so razposlali v solidnih kartonskih škatlah. Po vsej prvi strani ličnega ovtika je razgrnjena Rossijev barvni posnetek Monte Schiara s kočo Rifugio 7° Alpini. Na prvi strani platnenih platnic je v zlatih črtah vtisnjena Gusela del Vescovà. Izdaja je zares reprezentativna. Zelo razločen tisk je na izbranem, močnem, svetlem papirju. Lepa, hvale vredna knjiga. Mladim bo srca vnemala, dolince izvablja v sončni gorski svet. Posebno tja v Bellunske gore, ki v ničemer ne zaostajajo za soosednimi, na veliko slavljenimi Cadorskimi in Agordinskimi Dolomiti.

vk

RAZGLED PO SVETU

ODNOSI MED PLANINSKIMI ORGANIZACIJAMI raznih dežel terjajo nove predpise. V SAC je doslej veljalo načelo: »Stevilo inozemcev v sekcijsah je treba omejiti na tako mero, da sekcijska ohrani nacionalni značaj SAC«. V 1. 1965 je zaradi tega predpisa več sekcijskih vprašalo centralni organ švicarske planinske organizacije SAC, kaj naj store, ker je pritisk inozemcev vedno večji, s tem pa tudi možnost za zaslужek. CC SAC v Bernu je odgovor odložil do posebne konference sekcijskih predsednikov, ki bo sklepala predvsem o pogodbi z DAV in ÖAV (prvi ima čez 200 000 članov, drugi bo to številko vsak čas dosegel), verjetno pa bo moral spremeniti statut SAC.

ČOKE SALIHANOV je najstarejši sovjetski alpinist. Pred kratkim je imel 110. rojstni dan. Doma je iz Kabardinsko-balkarske republike. L. 1963 je 108 let star prišel še na Elbrus, na katerem je bil vsega skupaj najmanj 200 krat. Sodeloval je pri gradnji zavetišča v višini 4220 m. Tриje njegovi sinovi so tudi alpinisti. Ima 40 vnukov in pravnukov, pri vsem tem pa je pri dušnem in telesnem zdravju, še vedno dober svetovalec vsem, ki gredo na Elbrus.

NEPALSKI VRHOVI PREPOVEDANI, to je bila spomladanska novica 1965, razglašena po indijskih časnikih. Italijanski Lo Scarponc si jo je razložil s tem, da je izginilo v nepalski Himalaji večje število alpinistov. Vendar prepoved ne velja za že dovoljene ekspedicije v l. 1965, med njimi naštevajo tudi jugoslovansko na Kangbačen, tri japonske, indijsko in nemško na Annapurno. Vendar teh pet ekspedicij ne pomeni vsega, kar je nepalska vlada l. 1965 že dovolila. (Himalayan Club de Calcutta izdaja svoj biltan in v njem naznanja za l. 1965 11 ekspedicij v Nepalu.)

TIRIČ MIR (7692) v Hindukušu ima dva vrhova. Vzhodni ima južno steno, kjer so julija 1964 uspeli Norvežani. Vodil jih je Arne Naess, ki je že l. 1950 vodil ekspedicijo na glavni vrh Tirič Mira. Z njim so bili znani Opdal, Vigerust Hoibakk in Frøs Baastad. Stena je visoka 2500 m in vsebuje vse težave kopnega in ledenega sveta, 400 m v spodnjem delu je III in IV, v zgornjem delu so morali zmagati strm, leden ozebnik. Tu so napeljali 850 m fiksnih vrvi. Zadnji bivak so prestali v višini 7000 m.

POLJAKI NA KAVKAZU: Uveljavljajo se, rekli bi, magnis itineribus, z velikimi pohodi. 19. do 23. julija so prvi prelezali 1900 m visoko steno v severovzhodnem stebru Dych-Taua. Bili so J. Jarecka z možem M. Jareckim, P. Młotecki, W. Poplanski in A. Sobolevski. V istem času so E. Chrobak, T. Laskajtys, J. Michalski in J. Warteresiewicz zmogli severozapadno steno Koštan-Taua, visoko 1600 m. V smeri je več raztežajev ledu v strmini 50° do 60°. Koštan-Tau je po višini četrti kavkaski vršak, visok je 5051 m. Navezana je Koštan-Taua je prelezala tudi severno steno vzhodnega vrha Mižirgi, visoko 1800 m. Orjaška stena je ena najtežjih na Kavkazu, večji del strm led 60° do 70°, celo 90°, kar je pečine, vse V do VI. Poljaki so imeli slabo vreme, vihar, —15°C. Vsi trije uspehi so zelo prepričevalni, Poljaki so, tako kaže, že nad svojim predvojnim nivojem, ki tudi ni bil nizek.

NANDA DEVI (zapadni vrh 7816 m, vzhodni 7434 m) je stopila v himalaistično zgodovino l. 1936, ko so prvič prišli na njen vrh. L. 1951 smo poročali o nesreči, ki je na Nanda Devi zadela Rogera Duplata in Gilberta Vignesa. Posednjič so ju videli pod zapadnim vrhom 29. junija 1951, potem ko sta zapustila tabor III v višini 7500 m, da bi prečila več kilo-

metrov grebena med obema vrhovoma. L. 1964 sta na Nanda Devi prišla člana indijske ekspedicije.

ZIMSKA POLJSKA EKSPEDICIJA v Alpah je letošnja novost z vzhoda. Poljaki E. Chrobak, M. Gryczynski, J. Michalski, G. Surdel in R. Szafirska — sama nova imena, so od 9. do 13. marca 1965 opravili prvi zimski vzpon po direktni smeri Argentière. V torek so se z žičnico pripeljali na Grands Montets, dva-krat bivakirali v skalnatem trikotu, tretjič nad snežnim grebenom, četrtič tik pod vrhom, na vrh so prišli v soboto ob desetih dopoldne.

PERUJSKI ANDI so vedno mikavnejši. Nekaj zaslug pri tem ima tudi La Revista Peruana de Andinismo, ki jo ureja Cesar Morales Armas, ki smo ga v beležkah v Andih že večkrat imenovali. Celo vrsto novih vzponov so zabeležile nemške, ameriške, argentinske, britanske, brazilske, čilske, španske, francoske, guatemalske, italijanske, japonske, novozelandske, peruanske in švicarske ekspedicije in naveze. Zadnje čase so zelo delavní Peruanci sami. V Yerupaji sta zapadno steno prepelzala Argentinca J. Peterek in A. Weber od 19. do 23. junija. Stena tega vrha, ki je najvišji v Cordilleri Huayhuash, je zelo težka, strma, deloma previšna. Prvenstveni vzpon preko zapadne stene Ancocancha Grande sta v istem času opravila Comesana in Fonrouge. Vse kaže, da je v andinizmu že napočila nova doba, mikajo že stene, ne več samo vrhovi.

DESET LET HINDUKUŠA bi lahko rekli le-tos, saj je še pred 10. leti geograf iz Saarbrückena prof. C. Rathjens upravičeno zapisal, da o kakem alpinističnem odkrivjanju afganskega Hindukuša še ni govorila. Po 10 letih se je tu mnogo spremenilo. Začeli so l. 1950 Norvežani, nadaljevali Nemci iz Nürnbergra l. 1959, nato pa so se zvrstile ekspedicije skoraj vseh evropskih držav, ki v alpinizmu kaj pomenijo: italijanske, japonske, avstrijske, poljske, švicarske, predvsem pa nemške. Nekatere so imele tudi znanstvene cilje. Predzgodovina Hindukuša pa seže v 19. st., ko so Angleži prodrali v skrivnostni Nuristan. Sem so l. 1935 prišli tudi Nemci. L. 1932 sta Iven in Brückl prekoračila prelaz Anjuman na pohodu v Wakhan. Vendar so bile vse te ekspedicije zadovoljene z raziskovanjem dolin in prelazov. Visoki vrhovi so ostali terra incognita. Se novejše karte to dokazujejo, že pred 10 leti se je malo vedelo o višinah vrhov, polede-nitvi in o gorjancih. Se danes je mnogo pet in šestisočakov, mnogo dolin, ki jih Evropejec še ni obiskal.

Glavni greben Hindukuša je 750 km dolg (Alpe 1100 km) in je skoraj ves v Afganistanu. Mnogi prelazi, visoki 3000 do 4000 m, so bili znani že v antiki in v srednjem veku. Aleksander Veliki in Timur sta prekoračila Khasvak (3600 m) v srednjem Hindukušu. Geološko v Hindukušu prevladujejo gnajsi, sljude in marmor, amfiboliti in granit. Razen v Nuristanu je ves Hindukuš stepskoga značaja s

roški planinski veleslalom na Raduhi, na katerem so nastopili tekmovalci Koroške, Luž in Savinjske doline. Tekmovanje so posneli na filmski trak. V dne 3. in 4. 7. so izvedli tečaj na Raduhi, kjer so v severovzhodni steni Male Raduhe opravili 6 vzponov. Med letom so člani odseka opravili 200 letnih in 10 zimskih vzponov od I do V. Odsek je oskrboval tudi zavetišče na Grohatu, ki je ustvarilo din 56 463 čistega dobička. Denar bodo porabili za nabavo nove opreme. Pot od Riške gore do Doma na Peci je zelo dobro uredila graničarska enota, ki je obljubila, da bo za pota v tem predelu tudi še dalje skrbela. Letos nameravajo urediti pot iz Tople k Domu na Peci. Pohodu po poti slovenske planinske transverzale ne posvečajo dovolj pozornosti, saj imajo šele štiri lastnike teh značk. Misel na izgradnjo osebne žičnice na Peco je društvo spričo pomanjkanja finančnih sredstev in težkega trenutnega stanja opustilo.

Funkcija društvenega predsednika je bila ponovno zaupana tov. Dragu Vončini.

PD MEDVODE. Društvo je po 15 letih naraslo kar za štirikrat, saj šteje danes 696 članov, od tega 434 članov, 249 mladincev in 13 pionirjev. Tesno je sodelovalo z vsemi sosednjimi PD, prav posebno pa še s PD Občnik v Ljubljani, ki deluje v Polhograjskih Dolomitih.

Komisija je vendarle organizirala nekaj uspehl skupinskih izletov na Kriško goro, Triglav, v Tamar, Ceško kočo in na Komno, večje število so organizirale posamezne skupine, v veliko večjem številu pa so obiskovali gore poedinci. Tudi za pohod po slovenski planinski transverzali vladal je vedno veliko zanimanje. Predavanja bi bila lahko bolje obiskana, če bi bila zanje učinkovitejša propaganda. V občini izhaja lokalno glasilo Javna tribuna, vendar v tem časopisu propagandni odsek ni objavljal niti enega članka o delu društva. Na Planinski Vestnik je naročenih le 64 članov, kar pomeni 10 % vsega članstva tega društva. Pravijo, da prima preveč alpinističnih članov. Za zaščito planinske flore so izdali posebne propagandne letake, mladina pa je ob prostih dneh pošiljala gorske stražarje na področje, kjer cvete blagajana. Vsa društvena gospodarska dejavnost je bila usmerjena k Slavkovem domu na Golem brdu. Postojanka je ustvarila v letu 1964 din 20 259 669 prometa, pri pijačah se je promet povečal od leta 1963 za 14 %, pri jedilih pa za 20 %. Nočnine so upadle kar za 35 % in so znašale din 580 850, medtem ko je glasbena omara dala din 488 820, tj. za 28 % manj kot v preteklem letu. V letu 1963 in v preteklem letu je društvo investiralo preko din 6 000 000 v opremo, naprave in objekte.

Z javnim glasovanjem se je občni zbor odločil za prevzem planinske postojanke Tamar, ki je bila doslej v upravi APD Ljubljana.

SLOVENSKO PLANINSKO DRUSTVO V GORICI (Italija). Društvo je izvedlo svoj 18. redni letni občni zbor dne 21. 2. 1965 v prostorijah kluba »Simon Gregorčič« v Gorici. Vodil ga je društveni predsednik tov. Karel Kumar. Po pozdravni brzjavki PZS je pozdravil predsednika Slovenske kulturno gospodarske zveze Iva Marinčiča. Toplo je bil pozdravljen tudi Marijan Konta iz Sempereta ob Nadiži v Bene-

ciji. Njegov predlog, naj bi SPD Gorica v večji meri organiziralo izlete v razne kraje Benečije je bil toplo sprejet. Poročilo o društvenem delu v preteklem letu je podala agilna društvena tajnica tov. Jožica Smetova. Pristopilo je 30 novih članov, večini mladina iz Standreža. Sedanje stanje članov je 221. Upravni odbor je imel 11 sej, organiziral pa je 16 skupinskih izletov, ki se jih je udeležilo 487 članov. Od teh 16 izletov je bilo 6 visokogorskih tur in sicer na Krn, v pogorje Bavškega Grintovca, na Prisojnik, na Kriške pode in na Triglav, 4 izleti v nižje lege in sicer na Kobariški Stol, Snežnik, Nanoške vrhove in na Kucelj-Čaven, 6 pa je bilo družinskih izletov z avtobusom v razne kraje v vključenim tradicionalnim martinovanjem, ki je bilo 15. novembra 1964 v hotelu Poldanovec v Lokvah. Martinovanja sta se udeležila tudi predstavnika PZS. Razveseljivo je, da med člani društva prevladuje mladina iz Standreža pri Gorici. V letu 1964 je društvo organiziralo v klubu »Simon Gregorčič« dvoje uspehl planinskih predavanj. O lepotah alpskih rek je predaval prof. Mirko Kambič, alpinist dr. inž. Franc Avčin pa je pokazal lepote narave od Triglava do Ohrida. Na Planinski Vestnik je naročenih 43 članov. V preteklem letu je bilo društvo povabljeni na zasedanje sveta Slovenske kulturne gospodarske zveze dne 14. julija v Trstu, katerega so se udeležili trije delegati in sicer društveni predsednik tov. Karel Kumar, tajnica Jožica Smetova in gospodar Peter Čermelj. Tajnica tov. Smetova je tudi zastopala društvo na slovenski otvoritvi Kulturnega doma v Trstu dne 5. decembra 1964. Društvo stalno prejema vabilo primorskih PD na sestanke meddržavnih odborov primorskih PD. Decembra letos bo društvo praznovalo 20. obletnico obnovilive SPD v Gorici, ki je imelo ustanovni občni zbor dne 16. decembra 1945 v bivšem Ljudskem domu. Na prvi seji novoizvoljenega upravnega odbora je bil za predsednika ponovno izvoljen tov. Karel Kumar, za tajnico pa Jožico pa Jožica Smetova.

PD LITIJA. Kljub pomanjkanju vodnikov je mladinski odsek izdelal 10 izletov na zasavske planinske vrhove. V mladinski odsek je vključen tudi planinski krožek na osnovni šoli Franca Rozmana-Staneta v Smartnem. V prvem polletju je imel ta krožek 77 članov. Izdelal je en skupinski izlet na Lisco. V decembru pa je na šoli organiziral predavanje »Slovenci na Kavkazu«, ki ga je spremljalo 46 članov. Mladinski odsek je imel februarja in marca seminar za mladinske vodnike in gorske stražarje. V Domu na Jančah je društvo obnovilo celotno notranjo električno napeljavo in montiralo nove svetilke. Na novo se je izvršila tudi napeljava elektrike za hladilnik. Ob nedeljah in praznikih so strežnemu osebju pomagali društveni odborniki, ki so pri tem opravili 620 ur prostovoljnega dela. Zaključni račun društva izkazuje din 1 153 277 čistega dohodka.

Zbor je z enominutnim molkom počastil spomin umrlih članov Maksa Kunsterja in Darke Jenko, časnih članov dr. Ivana Grašiča, Pavla Mežek in Franca Rebar ter nosilke zlatega častnega znaka PZJ Mimi Tičarjeve. Tov. Franca Lavrina iz Litije, ki ima velike zasluge pri graditvi Doma na Jančah, je zbor izvolil za častnega člana.

M. G.

STATISTIKA ČLANSTVA PLANINSKE

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	VRSTA ČLANSTA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
1.	Ajdovščina	165	85	71	321
2.	Akademsko planinsko društvo Ljubljana	102	400	70	572
3.	Avtomontaža Ljubljana	130	11	6	147
4.	Bled	422	98	393	913
5.	Bohinjska Bistrica	246	140	70	456
6.	Bohinj — Srednja vas	200	132	116	448
7.	Bohor — Senovo	168	32	230	430
8.	Bovec	129	65	55	249
9.	Brežice	111	130	193	434
10.	Celje	1 342	713	531	2 586
11.	Cerknica	22	76	98	196
12.	Cerkno	124	45	75	244
13.	Črna na Koroškem	360	140	151	651
14.	Črnomelj	100	50	30	180
15.	Črnuče	242	87	74	403
16.	Dol pri Hrastniku	300	89	42	431
17.	Domžale	314	142	242	698
18.	Dovje — Mojstrana	271	68	64	403
19.	Gorje pri Bledu	360	113	226	699
20.	Gornji grad	90	34	50	174
21.	Gornja Radgona	85	75	10	170
22.	Gozd Martuljk	82	19	41	142
23.	Hrastnik	576	89	69	734
24.	Idrija	387	195	168	750
25.	Ilirska Bistrica	50	30	50	130
26.	Javornik — Koroška Bela	649	140	51	840
27.	Jesenice na Gorenjskem	844	175	184	1 203
28.	Jezersko	100	50	50	200
29.	Kamnik	900	410	410	1 720
30.	Kobarid	100	12	13	125
31.	Kočevje	91	20	19	130
32.	Koper	240	148	49	437
33.	Kostanjevica na Krki	38	—	73	111
34.	Kozjak Maribor	337	310	124	771
35.	Kranj	1 081	535	449	2 065
36.	Kranjska gora	117	80	28	225
37.	Križe pri Tržiču	115	75	81	271
38.	Kum Trbovlje	338	56	54	448
39.	Laško	505	60	145	710
40.	Lisca Videm-Krško	490	135	144	769
41.	Litija	350	233	9	591
42.	Litostroj Ljubljana	605	63	77	745
43.	Ljubljana-matica	6 058	3 331	804	10 193
44.	Ljubno ob Savinji	78	28	20	126
45.	Ljutomer	75	12	125	212
46.	Luče ob Savinji	93	20	146	259
47.	Majšperk	90	30	70	190
48.	Maribor-matica	1 461	990	188	2 639
49.	Medvode	470	253	13	736
50.	Janeza Trdine Menges	338	272	182	792
51.	Mežica	830	178	206	1 214
52.	Mozirje	140	50	30	220
53.	MTT Maribor	285	37	33	355
54.	Murska Sobota	35	207	6	248
55.	Nova Gorica	270	130	111	511
56.	Novo mesto	264	136	12	412
57.	Obrtnik Ljubljana	240	16	9	265
58.	Olkja Polzela	55	13	5	73
59.	Oplotnica	120	40	140	300

ZVEZE SLOVENIJE ZA LETO 1964

Zap. št.	PLANINSKO DRUSTVO	VRSTA CLANSTA			Skupaj
		odrasli člani	mladinci	pionirji	
60.	Ormož	155	51	43	249
61.	Podbrdo	128	40	48	216
62.	Poljčane	180	72	52	304
63.	Postojna	179	155	72	406
64.	Prevalje	515	192	190	897
65.	PTT Ljubljana	1 088	221	138	1 447
66.	PTT Maribor	375	20	30	425
67.	Ptuj	138	170	8	316
68.	Radeče pri Zidanem mostu	150	80	30	260
69.	Radlje ob Dravi	54	42	10	106
70.	Radovljica	741	281	206	1 228
71.	Rašica Sentvid	347	100	51	498
72.	Ravne na Koroškem	487	79	67	633
73.	Rimske Toplice	110	44	73	227
74.	Ruše pri Mariboru	460	235	235	930
75.	Sežana	119	39	—	158
76.	Slovenska Bistrica	500	150	150	800
77.	Slovenj Gradec	199	118	124	441
78.	Slovenske Konjice	218	24	314	556
79.	Solčava	78	22	17	117
80.	Šentjur pri Celju	90	85	160	335
81.	Škofja Loka	918	301	154	1 373
82.	Šoštanj	568	158	230	956
83.	TAM Maribor	855	252	411	1 518
84.	Tolmin	354	111	48	513
85.	Trbovlje	699	142	350	1 191
86.	Tržič	480	133	170	783
87.	Velenje	387	122	187	696
88.	Vipava	20	12	27	59
89.	Vrhnika	220	184	50	454
90.	Vuzenica	77	13	5	95
91.	Zabukovca	228	47	42	317
92.	Zagorje ob Savi	608	236	357	1 201
93.	Zreče	100	82	40	222
94.	Železničar Ljubljana	492	187	161	840
95.	Železničar Maribor	253	57	53	363
96.	Za Selško dolino v Železnikih	174	100	139	413
97.	Žičnica Ljubljana	85	10	4	99
98.	Ziri	140	68	193	401
	Skupaj	37 149	15 738	11 823	64 710
	V letu 1963:	34 190	13 849	10 727	58 766
	V letu 1964:	37 149	15 738	11 823	64 710
	Razlika:	+ 2 959	+ 1 889	+ 1 096	+ 5 944

IN MARKIRANJE POTOV V LETU 1964

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	INVESTIRANO					Skupne investicije v letu 1964
		iz lastnih sredstev	prostov. delo	v vrednosti	subvencija PZS	ostale subvencije	
		din	ur	din	din	din	
58.	Oljka Polzela	—	—	—	—	—	—
59.	Oplotnica	600 000	400	120 000	—	1 600 000	2 320 000
60.	Ormož	8 000	20	4 000	—	—	12 000
61.	Podbrdo	10 000	26	3 200	—	—	13 200
62.	Poljčane	—	40	10 000	—	—	10 000
63.	Postojna	—	—	—	—	—	—
64.	Prevalje	—	36	6 120	—	—	6 120
65.	PTT Ljubljana	18 511	149	75 000	—	—	93 511
66.	PTT Maribor	10 450	40	24 000	—	—	34 450
67.	Ptuj	—	—	—	—	—	—
68.	Radeče pri Zid. mostu	24 000	135	43 000	—	—	67 000
69.	Radlje ob Dravi	—	—	—	—	—	—
70.	Radovljica	—	—	—	—	—	—
71.	Rašica Sentvid	—	—	—	—	—	—
72.	Ravne na Koroškem	—	80	20 000	—	15 000	35 000
73.	Rimske Toplice	—	60	15 000	—	—	15 000
74.	Ruše pri Mariboru	—	—	—	—	—	—
75.	Sežana	920	—	—	—	—	920
76.	Slovenska Bistrica	—	—	—	—	—	—
77.	Slovenj Gradec	7 000	22	6 600	—	—	13 600
78.	Slovenske Konjice	—	—	—	—	—	—
79.	Solčava	—	—	—	—	—	—
80.	Šentjur pri Celju	32 000	70	14 000	—	—	46 000
81.	Škofja Loka	—	—	—	—	—	—
82.	Šoštanj	217 000	—	—	—	810 000	1 027 000
83.	TAM Maribor	—	—	—	—	—	—
84.	Tolmin	35 000	70	21 000	—	—	56 000
85.	Trbovlje	21 800	168	67 200	—	—	89 000
86.	Tržič	39 000	122	24 400	—	—	63 400
87.	Velenje	3 000	77	30 800	—	—	33 800
88.	Vipava	5 400	42	6 300	—	—	11 700
89.	Vrhnika	22 000	65	16 250	—	—	38 250
90.	Vuzenica	123 698	—	—	—	—	123 698
91.	Zabukovca	—	—	—	—	—	—
92.	Zagorje ob Savi	20 580	55	11 000	—	—	31 580
93.	Zreče	22 000	8	1 200	—	210 000	233 200
94.	Železničar Ljubljana	1 000	40	12 000	—	—	13 000
95.	Železničar Maribor	—	—	—	—	—	—
96.	Za Šelško dolino v Železnikih	30 000	—	—	—	—	30 000
97.	Žerjav — Črna	120 000	—	—	—	—	120 000
98.	Zičnica Ljubljana	—	—	—	—	—	—
99.	Ziri	3 000	35	7 000	—	—	10 000
	Skupaj:	3 268 134	6 668	1 655 220	226 860	3 287 567	8 437 781
	V letu 1963:	1 402 541	12 438	2 289 010	301 240	400 000	4 392 791
	V letu 1964:	3 268 134	6 668	1 655 220	226 860	3 287 567	8 437 781
	Razlika:	+ 1 865 593	— 5 770	— 633 790	— 74 380	+ 2 887 567	+ 4 044 990

PREGLED GRADBENIH

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz	prosto-
			lastnih sredstev	voljno delo
			din	ur
1.	Akad. PD Ljubljana	Študentski planinski dom Tamar	—	75
2.	Avtomontaža Ljubljana	Koča pod Voglom	569 515	315
3.	Bled	Dom planincev MURKA na Bledu	81 500	—
4.	Bohinj-Srednja vas	Vodnikov dom na Valem polju	57 165	—
		Koča pod Bogatinom	511 318	—
		Koča na Uskovnici	261 727	—
5.	Bovec	Koča Zlatorog v Trenti	1 300 000	—
		Dom na Predelu	540 000	—
		Koča na Mangrtu	578 000	—
6.	Celje	Dom v Logarski dolini	1 751 242	—
		Frišaufov dom na Okrešlju	962 574	—
		Kocbekov dom na Korošici	33 320	—
		Celjska koča	1 374 199	—
		Mozirska koča na Golteh	421 138	—
		Bivak pod Ojstrico	27 638	—
		Koča GRS Okrešelj*	—	300
7.	Postaja GRS Celje	Gradnja plan. doma na Slivnici	—	15 000
8.	Cerknica	Gostišče v Črmošnjicah	210 000	—
9.	Črnomelj	Dom na Mirni gori	1 000 000	—
10.	Črnuče	Gradnja doma na Mali planini	332 542	—
11.	Dol pri Hrastniku	Dom v Gorah	185 000	470
12.	Domžale	Dom na Veliki planini	222 835	206
13.	Gorje pri Bledu	Dom Planika pod Triglavom	394 000	82
14.	Gornji grad	Dom na Menini planini	—	136
15.	Idrija	Koča na Hleviški planini	—	80
		Pirnatova koča na Javorniku	253 892	425
		Planinski dom RUDAR Vojsko	203 786	—
		Adaptacija koče na Svinčakih	438 973	3 000
16.	Ilirska Bistrica	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	111 776	125
17.	Javornik-Koroška Bela	Gradnja Doma Valentina Staniča pod Triglavom	933 355	—
		Kovinarska koča na Zasipski planini	132 827	216
18.	Jesenice na Gorenjskem	Erjavčeva koča na Vršiču	1 234 184	—
		Gradnja Tičarjevega doma na Vršiču	11 351 659	—
		Koča pri izviru Soče	219 776	—
		Gradnja bivaka na Voglu	1 169 123	—
		Zavetišče pod Spičko	18 640	—
19.	Odbor za gradnjo Prešernove koče na Stolu - Jesenice	Gradnja Prešernove koče na Stolu	4 500 000	2 432
20.	Postaja GRS Jesenice	Zavetišče GRS na Španovem vrhu	1 054 139	10 800
21.	Jezersko	Češka koča na Sp. Ravneh	98 000	35
22.	Kamnik	Obnova Cojzove koče na Kokrskem sedlu	603 607	—
		Dom na Starjem gradu	2 200 015	—
23.	Koper	Tumova koča na Slavniku	130 000	—
24.	KOZJAK Maribor	Planinski dom na Kozjaku	2 337 832	1 516
25.	Kranj	Dom Kokrskega odreda na Kališču	240 000	200
		Koča na Šmarjetni gori	150 000	50
		Bivak v Kočni	10 000	30
		Dom na Krvavecu	1 480 000	500
		Koča ob žičnici na Krvavcu	350 000	150
26.	Kranjska gora	Koča v Krnici	85 000	—
		Mihov dom na Vršiču	232 668	—
		Koča na Gozdu	181 060	—
27.	Križe pri Golniku	Koča na Kriški gori	11 000	—
		Zavetišče na Mali Poljani	158 000	—
28.	KUM Trbovlje	Koča na Kumu	1 675 196	220

* Investicije izvršene še v letu 1965, pa so pomotorna izostale v statistiki za leto 1963.

INVESTICIJ V LETU 1964

Investirano					
vrednost	ostale subvencije	dotacija iz sklada PVP	posojilo PZS	ostalo posojilo	Skupne investicije v letu 1964
din	din	din	din	din	din
25 000	—	—	333 360	—	358 360
252 000	—	—	—	—	821 515
—	—	—	—	—	81 500
—	—	—	—	—	57 165
—	—	—	—	—	511 318
—	300 000	—	—	—	261 727
—	—	—	—	—	1 600 000
—	—	—	—	—	540 000
—	—	—	—	—	578 000
—	—	—	—	—	1 751 242
—	—	—	—	—	962 574
—	—	—	—	—	33 320
—	—	—	—	—	1 374 199
—	—	—	—	—	421 138
250 000	3 482 376	—	—	—	27 638
3 000 000	9 000 000	—	—	15 000 000	3 732 376
—	—	—	—	—	27 000 000
—	—	—	—	—	210 000
—	—	—	—	—	1 000 000
70 500	—	—	—	—	332 542
92 700	—	—	—	—	255 500
24 600	—	—	—	—	315 535
34 000	—	—	—	—	418 600
16 000	—	—	—	—	34 000
85 000	—	—	340 140	—	16 000
—	—	—	—	—	679 032
600 000	3 132 000	—	—	—	203 786
25 000	—	—	—	—	4 170 973
—	—	—	—	—	136 776
—	2 000 000	2 813 484	500 000	—	6 246 839
43 200	—	—	—	—	176 027
—	—	—	—	—	1 234 184
—	—	—	—	—	11 351 659
—	—	—	—	—	219 776
—	—	—	—	—	1 169 123
—	—	—	—	—	18 640
729 600	2 150 000	—	—	—	7 379 600
1 620 000	500 000	—	—	—	3 174 139
13 000	—	—	—	—	109 000
—	—	3 000 000	1 738 255	—	5 341 862
—	—	—	—	—	2 200 015
—	—	—	—	—	130 000
454 800	—	—	—	—	2 792 632
60 000	—	—	—	—	300 000
15 000	—	—	—	—	165 000
9 000	—	—	—	—	19 000
150 000	—	—	—	—	1 630 000
45 000	—	—	—	—	395 000
—	—	—	—	—	85 000
—	—	—	—	—	232 668
—	82 200	—	—	—	181 060
—	—	—	—	—	93 000
66 000	—	—	—	—	158 000
					1 741 196

Zap. št.	PLANINSKO DRUŠTVO	PLANINSKA POSTOJANKA	iz lastnih sredstev	prosto- voljno delo
			din	ur
29.	LISCA Videm-Krško	Tončkov dom na Lisci	1 036 000	526
30.	Litija	Dom na Jančah	147 640	306
31.	Litostroj Ljubljana	Litostrojska koča na Soriški planini	136 930	—
32.	Ljubljana-matica	Gradnja tovorne žičnice na Komno	1 852 611	—
		Koča pri Triglavskih sedmerih jezerih	45 575	—
		Gradnja cisterne pri Triglavskem domu		
		na Kredarici	2 202 626	—
		Dom v Kamniški Bistrici	387 656	—
33.	Luče ob Savinji	Okrepčevalnica IGLA	20 000	25
34.	Maribor-matica	Ribniška koča na Pohorju	892 000	—
35.	Medvode	Gradnja gospodarskega poslopja pri		
		Slavkovem domu na Golem brdu	4 046 610	250
36.	Mežica	Dom na Peci	600 000	500
		Koča na Pikovem	54 000	—
		Zavetišče pri Škrubeju	21 000	—
		Zavetišče Helena	28 000	—
		Zavetišče na Grohatu	15 000	—
		Zavetišče pri Pucu	13 000	—
37.	Nova Gorica	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	121 800	—
38.	Novo mesto	Dom Vinka Paderšiča na Gorjancih	100 000	—
39.	Oplotnica	Koča na Pesku	1 400 000	510
40.	Podbrdo	Obnova koče na Črni prsti	—	353
41.	Poljčane	Dom na Boču	240 000	60
42.	Postojna	Vojkova koča na Nanosu	520 000	37
43.	Prevalje	Dom na Uršlji gori	112 958	—
44.	PTT Ljubljana	Poštarska koča na Vršču	387 552	626
45.	Radeče pri Zid. mostu	Gašperjeva koča pod Vel. Kozjem	60 000	622
		Zasavska koča na Prehodavcih	124 803	20
46.	Radovljica	Roblekov dom na Begunjščici	58 200	—
47.	Ravne na Koroškem	Koča na Naravskih ledinah	145 850	450
48.	Rimske Toplice	Zavetišče na Kopitniku	292 000	2 965
49.	Slovenj Gradec	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	27 000	40
		Gostišče Križan	292 078	150
50.	Šentjur pri Celju	Planinski dom na Resevni	250 200	602
51.	Tolmin	Gradnja drvarnice pri koči na Razor pl.	240 000	210
52.	Trbovlje	Dom na Mrzlici	2 065 427	1 380
53.	Tržič	Dom na Kofcah	877 097	52
		Dom na Zelenici	819 678	—
		Prehodni planinski dom v Tržiču	37 700	—
		Kostanjčeva koča na Dobrči	55 998	—
		Dom pod Storžičem	325 935	—
54.	Velenje	Dom na Paškem Kozjaku	—	515
55.	Vrhnika	Gradnja plan. zavetišča na Planini	250 000	1 700
56.	Zagorje ob Savi	Koča na Zasavski gori	167 200	—
		Čoparjeva koča na Čemšeniški planini	73 700	—
57.	Zreče	Koča na Rogljih	218 000	158
58.	Železničar Ljubljana	Dom pod Brinjevo goro	488 079	256
59.	Za Selško dolino v Železnikih	Gradnja koče na Vogarju	752 224	1 748
		Koča na Ratitovcu	320 567	50
60.	Žerjav-Crna	Koča na Smrekovcu	445 469	—
61.	Žiri	Dom na Goropekah	122 950	300
62.	PZS	Razni stroški v zvezi z gradnjo in adaptacijo planinskih postojank	—	—
		Skupaj	65 277 334	50 774
		V letu 1963:	44 085 765	45 660
		V letu 1964:	65 277 334	50 774
		Razlika:	+ 21 191 569	+ 5 114

PREGLED PLANINSKO-SMUČARSKIH NESREC IN PO GRS

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
1.	1. 1. 1964	Na terenu ob sedežnici na Pohorju	Marjan Črepinko	dijak	19. 1. 1952	Maribor
2.	3. 1. 1964	Na smučišču ob žičnici na Pohorju	Robert Türkön	učitelj	9. 1. 1925	Feldbach
3.	3. 1. 1964	Ob sedežnici na Pohorju	Johann Lenhard	—	23. 2. 1949	Graz
4.	3. 1. 1964	Na slalom progi na Pohorju	Johann Gerd	—	29. 8. 1941	Bachsdorf 20
5.	3. 1. 1964	Dom pod Storžičem	Janko Januš	delavec	8. 1. 1925	Tržič
6.	4. 1. 1964	Na Pavlovo smuku na Uršlji gori	Rajko Heipl	delavec	13. 1. 1934	Ravne
7.	4. 1. 1964	Na terenih ob žičnici na Pohorju	Janez Pavlin	ključ.	31. 10. 1937	Maribor
8.	6. 1. 1964	Na smučišču ob sedežnici na Pohorju	Kurt Weihard	—	—	Weiz
9.	10. 1. 1964	Na terenu ob sedežnici na Pohorju	Jelka Pavlič	dijak	20. 10. 1945	Maribor
10.	19. 1. 1964	Na terenu ob vlečnici na Pohorju	Ana Mainarič	—	7. 3. 1942	Maribor
11.	19. 1. 1964	Na terenu pri spodnji postaji žičnice na Pohorju	Boris Zlender	dijak	1949	Maribor
12.	19. 1. 1964	Na smučarskem tekmovanju pod Uršljo goro	Majda Podbrežnik	delavka	28. 5. 1945	Prevalje
13.	21. 1. 1964	Na terenu pri spodnji postaji žičnice na Poh.	Alojz Krauthaker	—	17. 6. 1946	Jesenice
14.	22. 1. 1964	Na senožetih Doma pod Storžičem	Matjaž Kurnik	dijak	16. 1. 1951	Bistrica 41
15.	23. 1. 1964	Na terenu ob sedežnici na Pohorju	Edi Štelear	dijak	5. 10. 1947	—
16.	24. 1. 1964	Na terenu ob sedežnici na Pohorju	Ervin Nerat	dijak	19. 7. 1950	Maribor
17.	24. 1. 1964	Pod Belvijem na Pohorju	Tanja Satler	dijak	1946	Maribor
18.	24. 1. 1964	Na turistični progi na Pohorju	Bojan Dreö	dijak	16. 11. 1951	Maribor
19.	24. 1. 1964	Na terenu ob sedežnici na Pohorju	Marjan Kojakovič	dijak	1. 1. 1948	Maribor
20.	24. 1. 1964	Na Veliki planini	Matjaž Tratnik	—	—	Domžale
21.	24. 1. 1964	Na plazu pod Stolom	Peter Žirovnik	—	28. 6. 1950	Ljubljana

IZVEDENIH REŠEVALNIH AKCIJ V LETU 1964

S R E Č E N C I		Vzrok nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
držav- ljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Maribor, Aljaževa 2	padec pri smučanju	izpah gležnja	stroške nosila žičnica
Avstr.	Feldbach, Avstrija	padec pri smučanju	zlom gležnja	stroške nosila žičnica
Avstr.	Graz, Avstrija	padec pri smučanju	izpah gležnja	stroške nosila žičnica
Avstr.	Bachsdorf, Avstrija	padec pri smučanju	zlom levega gležnja	stroške nosila žičnica
Jug.	Tržič — Cankarjeva	padel skozi okno iz II. nadstropja Doma na poledenela tia	zlom desne noge, komplikiran prelom v gležnju, poškodba hrbtnice in poškodna glavi	6 000.—
Jug.	Ravne na Koroškem	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	stroške plačal prireditelj
Jug.	Maribor, Zupančičeva 18	padec pri smučanju	notranje poškodbe	stroške nosila žičnica
Avstr.	Weiz-Avstrija	padec pri smučanju	poškodbe levega gležnja	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Moše Pijade 46	padec pri smučanju	izvin noge	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Tomšičeva 6	padec pri smučanju	nalomila rebra in druge notranje poškodbe	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Glavni trg 1	padec pri smučanju	nategnil levo nogo v gležnju	stroške nosila žičnica
Jug.	Prevalje	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	stroške plačal prireditelj
Jug.	Jesenice, Murova 1	padec pri smučanju	izpah desne rame in odrgnine po desni podlahti	stroške nosila žičnica
Jug.	Tržič, Blistrica 41	padec pri smučanju	zlom leve stegnjenice	3 000.—
Jug.	Maribor	padec pri smučanju	izpah gležnja	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Rosinova 4	padec pri smučanju	zlom leve goleni	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Šrajnerjev trg	padec pri smučanju	notranje poškodbe	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Partizanska 75	padec pri smučanju	izpah desnega gležnja	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Majstrova 9	padec pri smučanju	zlom desne goleni	stroške nosila žičnica
Jug.	Domžale, Ljubljanska c.	padec pri smučanju	zlom desne ključnice	—
Jug.	Radovljica, St. Zagorja 85	padec pri smučanju	poškodbe gležnja leve noge	2 000.—

P O N E

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
22.	25. 1. 1964	Pri smučanju iz Črnega vrha proti Pungartu na Pohorju	Albin Varžič	dijak	19. 2. 1950	Ptujski
23.	26. 1. 1964	Pod Belvijem na Poh.	Miro Musil	uslužb.	1930	—
24.	26. 1. 1964	Na smučiščih pri Ribnikiški koči na Pohorju	Stanislav Gajšek	uslužb.	—	—
25.	26. 1. 1964	Na Veliki planini	Valerija Remič	—	—	—
26.	27. 1. 1964	V novem naselju na Zelenem robu Velike planine	Edvard Trinik	uslužb.	29. 9. 1939	—
27.	28. 1. 1964	Planina na Kraju	Marjan Kuralt	—	—	—
28.	28. 1. 1964	Velika planina	Tea Rupar	—	—	Ljubljana
29.	29. 1. 1964	Na smučišču ob sedežnici na Pohorju	Zdravko Zedinek	—	19. 10. 1950	Maribor
30.	29. 1. 1964	Na smučišču ob sedežnici na Pohorju	Ivana Radan	—	16. 4. 1949	Maribor
31.	30. 1. 1964	Na smučarskem tečaju na Peči	Marija Žunko	dijak.	7. 3. 1944	Selnica ob Dravi
32.	31. 1. 1964	Na Kisovcu	Hugo Megle	—	19. 3. 1934	Ljubljana
33.	2. 2. 1964	Na sankraški tekmi v Lešah v Karavankah	Franc Orešnik	ključ.	—	—
34.	3. 2. 1964	Planina na Kraju	Vilko Obsleger	ing.	30. 10. 1929	Rijeka
35.	8. 2. 1964	Pri Ravnjaku pod Uršljo goro	Mara Kranjec	uslužb.	5. 4. 1937	Leše pri Prevaljah
36.	9. 2. 1964	Na smučišču ob vlečnici na Pohorju	Jelka Kuhar	uslužb.	1943	Maribor
37.	9. 2. 1964	Na smučiščih pri Ribnikiški koči	Vlado Smeh	milar	—	—
38.	9. 2. 1964	Planica nad Framom na Pohorju	neznan	—	—	—
39.	13. 2.		Matilda Poklukar	dijak.	9. 4. 1945	Bled
40.	do	Na smučarskih terenih ob priliki drž. prvenstva v klasič. disciplinah na Ravnah na Koroškem	Jože Dolinar	elektr.	7. 3. 1941	Škofja Loka
41.	15. 2. 1964		Dragica Kecerin	—	članica SD Sljeme	
42.			Tatjana Blaževič	—	članica SK Bijele Stene	
43.	16. 2. 1964	Na sev. pobočju Zaplate v Karavankah	Ema Avbelj	uslužb.	23. 11. 1944	Rolenhar Nemčija
44.	23. 2. 1964	Na Gojški planini	Vlado Smrkolj	uslužb.	—	—
45.	27. 2. 1964	Na smučišču ob žičnici Bolfenk na Pohorju	Tatjana Lebnik	uslužb.	29. 11. 1937	—
46.	27. 2. 1964	Na Pohorski vzpenjači	Risto Pomer	dijak	8. 2. 1952	Maribor

S R E Č E N C I		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Majšperk 44	padec pri smučanju	zlom leve goleni	—
Jug.	Maribor, Dalmatinska 4	padec pri smučanju	zlom desne goleni	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Beograjska 33	padec pri smučanju	pretres možganov, rana na obrazu in zlom nosne kosti	—
Jug.	Ljubljana, Gregorčičeva 10	padec pri smučanju	zlom desne noge	6 000.—
Jug.	Kamnik, Zale 3	padec pri smučanju	poškodba noge	12 000.—
Jug.	Zg. Bitnje 53 pri Kranju	padec pri smučanju	poškodba noge in močna krvavitev	12 428.—
Jug.	Ljubljana, Celovška 90	padec pri smučanju	izvin levega kolena in gležnja	—
Jug.	Maribor, Aljaževa 5	padec pri smučanju	poškodba desne noge	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Frankolovska 22	padec pri smučanju	poškodba hrbtenice	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor	padec pri smučanju	zlom noge v kolku	1 500.—
Jug.	Ljubljana, Ljubeljska 20	padec pri smučanju	izvin desne noge	6 000.—
Jug.	Prevalje	padec pri sankanju	zlom leve noge	stroške plačal prireditelj
Jug.	Zagreb	padec pri smučanju	zlom desne noge v členku	13 312.—
Jug.	Leše pri Prevaljah	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	stroške plačal prireditelj
Jug.	Maribor, Betnavska 184	padec pri smučanju	zlom leve goleni	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Zupančičeva 43 c	padec pri smučanju	izpah leve noge v kolenu	stroške nosila žičnica
—	—	padec pri smučanju	notranje poškodbe	—
Jug.	Bled	padec pri smučanju	poškodba leve noge v gležnju	
Jug.	Škofja Loka	padec pri smučanju	poškodba hrbtenice in desne noge	stroške plačal prireditelj
Jug.	Zagreb	padec pri smučanju	poškodba noge	
Jug.	Zagreb	padec pri smučanju	poškodba noge	
Jug.	Kranj, Prešernova 12	zaradi slabe opreme združnila na strmem snežišču pri nameravanem ilegalnem prehodu drž. meje.	smrtna	38 895.—
Jug.	Ljubljana, Samova 31	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	—
Jug.	Ljubljana, Kumerdejeva 9	padec pri smučanju	poškodba desne noge v kolenu	stroške nosila žičnica
Jug.	Maribor, Meljski dol 220	med prevozom padel med 6. in 7. stebrom iz gondole vzpenjače v globino okrog 40 m	notranje poškodbe in rahel pretres možganov	stroške nosila žičnica

P O N E

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
47.	28. 2. 1964	V spodnjem delu plazu nad planšarskimi kočami pod Storžičem	Peter Müffeler	štud.	7. 5. 1945	Jesenice
48.	1. 3. 1964	Na senožetih pod Storžičem	Franc Jamnišek	ključ.	1944	Sl. Konjice
49.	3. 3. 1964	Na smučišču ob vlečnici pri Bolfenk na Poh.	Johanna Manshy	—	—	—
50.	7. 3. 1964	Na smučišču pod razgl. stolpom na Pohorju	Vinko Dornik	električ.	14. 6. 1944	Ravne
51.	7. 3. 1964	Na smučišču ob vlečnici Bolfenk na Pohorju	Rafael Kalan	uslužb.	24. 10. 1931	Mavčice
52.	8. 3. 1964	Na smučišču pri spod. postaji žičnice Bolfenk na Pohorju	Nevenka Ipavec	uslužb.	11. 6. 1927	Maribor
53.	8. 3. 1964	Pri Bukovih vratilih na Pohorju	Matjaž Durjava	dijak	1955	Maribor
54.	8. 3. 1964	Pri spodnji postaji Pohorske vzpenjače	Martin Kukovec	dijak	1951	Maribor
55.	17. 3. 1964	Na smučišču ob sedežnici na Pohorju	Vlado Hriščak	dijak	22. 12. 1949	Maribor
56.	18. 3. 1964	Na smučišču pri spod. postaji vzpenjače na Pohorju	Janez Dreo	—	23. 12. 1946	Maribor
57.	20. 3. 1964	Planina na Kraju	Marjan Izda	—	—	Vižmarje
58.	12. 4. 1964	Na Uršlji gori	Milan Zunko	dijak	19. 4. 1952	Ravne na Kor.
59.	19. 4. 1964	Na Hribarieah	Tončka Šenk	—	—	Ljubljana
60.	3. 5. 1964	Na poti skozi Zrelo proti vrhu Storžiča	Marija Pavlešič Karel Terčič Franc Rakun	del. del. študent	1945 1942 1913	Tržič Medvode Ljubljana
61.	3. 5. 1964	V Keršičevi plezalni smeri Kalške gore	Metod Humar	uslužb.	2. 7. 1939	—
62.	4. 5. 1964	V skalnatih grapi pod Kisovcem na Vel. pl.	Ivana Sušnik	delavka	49 let	—
63.	22. 5. 1964	Na Mojstrovki	Borut Tepina	štud.	19 let	Ljubljana
64.	2. 6. 1964	Na Mali planini	Alojzij Vodopivec	učenec	11. 4. 1951	Ljubljana
65.	15. 6. 1964 in 16. 6. 1964	V skalaški plezalni smeri v severni steni Spika	Jože Bernard Anton Oman Jože Oman Milan Robič	ključ. orodjar študent	5. 4. 1933 1. 3. 1945 5. 9. 1946 19 let	Vrba Gozd Martuljk Gozd Martuljk Gozd Martuljk
66.	21. 6. 1964	Ob žičnici Šimnovce - Bistrica	Vili Mlakar	uslužb.	—	—
67.	30. 6. 1964	V severovzhodni smeri Stajerske Rinke	Tone Trobevšek	dijak	1947	Kamnik
68.	4. 7. 1964	V koči na Kamniškem sedlu	dr. Ante Mladinec	—	—	—

S R E Č E N C I		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
ZR Nem.	Köln, Nemčija	padec pri smučanju	poškodba desne noge	6 000.—
Jug.	Slov. Konjice	padec pri smučanju	zlom leve noge v gležnju	7 000.—
Avstr.	Wien XV	padec pri smučanju	zlom noge v gležnju	stroške nosila ženica
Jug.	Ravne-Čečovje 46	padec pri smučarskem teku	poškodba hrbitenice in leve roke	—
Jug.	Škofja Loka, Novi svet 8	padec pri smučanju	zlom piščali in golenice desne noge	stroške nosila ženica
Jug.	Maribor, Radvanjska 12	padec pri smučanju	pretegnila kite v levem kolenu	stroške nosila ženica
Jug.	Maribor, Razlagova 3	padec pri smučanju	zlom piščali leve noge	—
Jug.	Maribor	z robmi smuči si je prerezal žile v zapestju desne roke	—	stroške nosila ženica
Jug.	Maribor, Kamniška 31	padec pri smučanju	poškodba gležnja	stroške nosila ženica
Jug.	Maribor, Moše Pijade 48	padec pri smučanju	zlom desne noge v kolenu	stroške nosila ženica
Jug.	Vižmarje 225	padec pri smučanju	zlom desne noge	17 451.—
Jug.	Ravne na Koroškem	padec pri smučanju	zlom piščali desne noge	—
Jug.	Ljubljana	padla pri turnem smuku	zlom leve noge v gležnju	—
Jug.	Tržič, Ravne 7 Medvode, Verje 49 Ljubljana, Grablovičeveva 37	pri prečkanju snežišča zaradi neprimerne opreme, predvsem obutve, zdrsnili okrog 50 m navzdol	izvin v gležnju desne noge, odrgnine po telesu odrgnine in udarci po telesu vsi trije rahlo šokirani	8 000.—
Jug.	Duplica pri Kamniku	pri plezanju se je plezalcu pred Humarjevo navezo odtrgala skala in zadela Humarja v nogo	zlom noge v gležnju	—
Jug.	Krivčeve 16, p. Kamnik	iz neznanega vzroka padla po strmi skalnatí grapi 120 m navzdol	smrtna	17 876.—
Jug.	Ljubljana, Privoz 6	na stezi zdrsnil in padel ter nato še kakih 20 m drsel po skalah navzdol	poškodba desne ličnice, večje odrgnine na rokah in pretres možganov	7 000.—
Jug.	Crnuče 15	pri igri z ženico odskočil z vlačilne žice in padel	izpah in zlom desne roke ter pretres možganov	3 000.—
Jug.	Verba 4 pri Žirovnici Gozd Martuljk 62 Gozd Martuljk 62 Gozd Martuljk 54	zaradi slabega vremena pomajkljive opreme in neizkušenosti niso sami mogli iz stene	onemoglost in izčrpanost	150 078.—
Jug.	Cešnjice 16 pri Blagovici	pri hoji izven poti ob ženici padel 15 m navzdol	poškodbe na glavi in pretres možganov	—
Jug.	Kamnik	zaradi odloma oprimkov pada pri plezanju	raztrganina na stegnu in poškodbe na kolenu ter prsnem košu	26 610.—
Jug.	Zagreb, Maršala Tita 8	pri odhodu iz planinske koče zdrsnil na kamnitih stopnicah in padel	zlom reber	—

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
69.	12. 7. 1964	V Kugyjevi smeri v Škrlatici	Vlado Vrtovec Slobodan Milojković	študent študent	28. 11. 1940 3. 10. 1943	Ljubljana Maribor
70.	12. 7. 1964	Na terenu med Okrešljem in Mrzlo goro	Marjan Storbek Anton Storbek	vajenec pečar	8. 9. 1946 26. 6. 1940	Dob pri Domžalah Dob pri Domžalah
71.	19. 7. 1964	Na poti s Kredarice do studenca pod Begunjškim vrhom	Marija Robič	—	1944	—
72.	19. 7. 1964	Na Mali planini	Ivana Pesnik	—	—	Mekinje
73.	22. 7. 1964	Na poti iz Slemenja na Velike pode v Kamniških Alpah	Janez Marolt	uslužb.	—	Dobrunje
74.	25. 7. 1964	Pod Njivicami (Zaplečami) v Kam. Alpah	Jože Ulčar	ključ.	28. 3. 1941	Preserje 89
75.	29. 7. 1964	Na poti od planine Pungart na Sijo pl.	Marija Oman	gospodinja	20. 12. 1906	Tržič-Slap
76.	2. 8. 1964	Med Rjavimi pečmi in stezo, ki vodi na vrh Stola v Karavankah	Jernej Kržišnik	valjavec	9. 12. 1944	Jesenice
77.	2. 8. 1964	Na poti pri vstopu jeseniške jubilejne poti na Prisojniki	Jelena Dumka	dijakinja	21. 3. 1946	Priskorevc
78.	3. 8. 1964	Na sedlu med Jalovcem in Špičko	Fani Beroner	—	12. 1. 1919	—
79.	5. 8. 1964	Pod izstopom Zimmer-Jahnove smeri v severni Triglav. steni	dva zakonca	—	—	—
80.	6. 8. 1964	Hornova plazalna smer v sev. steni Jalovca	Ivan Obrovnik Anton Grušovnik	— —	10. 4. 1947 26. 4. 1946	Ruše Vrhovci
81.	8. 8. 1964	Dom pod Storžičem	Marjana Stritih	uslužb.	5. 12. 1944	Nova vas
82.	11. 8. 1964	Na Veliiki planini	Franci Košak	otrok	14. 4. 1957	Mengeš
83.	11. 8. 1964	Pri sestopu iz Dolgega hrbita v Kamn. Alpah	Frane Vrlep	vajenec	11. 1. 1947	Mali vrh
84.	16. 8. 1964	Na Veliiki planini	Ivan Sitar	strugar	16. 5. 1945	Sp. Jelše
85.	21. 8. 1964	Juvanova plezalna smer v Jugovzhodni steni Stenarja	Jože Ancelj	študent	—	—
86.	23. 8. 1964	Po Tomiškovi poti na Triglav	dr. Emil Cater	zdravnik	18. 11. 1938	Pečovnik
87.	25. 8. 1964	Na triglavskem ledenuku	Jocelyn Bullock	—	—	—
88.	3. 9. 1964	V koči na Mali Poljani	Jože Drempetič	delavec	3. 5. 1930	Britof

SREČENCI		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
Jug.	Ljubljana	zaradi nepoznavanja terena in precenjevanja lastnih moći ter znanja sestopala v napačni smeri in se zaplezala	izčrpanost in onemoglost	18 210.—
Jug.	Maribor			
Jug.	Dob pri Domžalah 123	verjetno ju je že v drugi polovici februarja 1961 zasul plaz, ko sta nameravala ilegalno prekoraci drž. mejo	smrtna smrtna	stroškov ni bilo ker so intervenirali tečajniki
Jug.	Dob pri Domžalah 123			
Jug.	nerodno stopila		zlom leve noge v gležnju	—
Jug.	Mekinje 49 pri Kamniku zbolela		močna krvavitev	3 000.—
Jug.	Dobrunje 35 pri Ljubljani	zaradi prehitre hoje	izvin desne noge	2 000.—
Jug.	Jarše	zaradi trganja planik	smrtna	7 875.—
Jug.	Tržič-Slap 42	zdrsnila na mokrem travnatem terenu in drsela okrog 70 m po stremem terenu navzdol	rana na glavi, odrgnice na rokah in nogah ter izvin leve noge v členku	20 000.—
Jug.	Jesenice, Cesta v Rovte 8	zaradi trganja planik	smrtna	4 000.—
Jug.	Priskorevec pri Osijeku	zdrsnila in zadela z levo nogo močno v skalo	počena kost v gležnju leve noge	22 341.—
ČSSR	Ljubljana, Fabianičeva 43	nerodno padla	popolnoma zdrobila komolec leve roke	31 585.—
ČSSR	—	pri plezanju je moču padel kamen na prsa, zaradi cesar je padel na polico	notranje poškodbe	3 000.—
Jug.	Ruše 16	domnevno sta po izstopu iz Hornovega kamna prosti plezala in ker sta bila oba navezana na vrv in je enemu verjetno spodiršnito, je za seboj potegnil se drugoga, zaradi cesar sta padla 400 m pod steno in se ustavila šele v kuloarju na mlešču	smrtna smrtna	53 456.—
Jug.	Vrhov dol 33			
Jug.	Nova vas 1	nenadno zbolela	visoka temperatura, splošna slabost	7 000.—
Jug.	Mengeš, Kolodvorská 15	nenadno zbolel	visoka temperatura	2 000.—
Jug.	Šmartno ob Paki	padanje kamenja	poškodba mišic na desni nogi	3 837.—
Jug.	Sp. Jelše pri Kamniku	pretep	poškodba na glavi, levi rami in na rebribi	5 000.—
Jug.	član PD Mojstrana	pri prostem sestopanju ne navezan iz neznanega vzroka zdrsnil in padel 100 m v globino	smrtna	29 743.—
Jug.	Celje	premalo utrjen organizem za daljšo turo	krči v nogah, onemoglost	9 952.—
Angl.	The Bury Home and Fulborn Cambridge	zdrsnila in padla	zlom ključnice, izpah rame in šok	9 000.—
Jug.	Britof pri Kranju	zastrupitev od hrane	močno izčrpan in oslabel, ker več dni ni zaužil nikake hrane	27 000.—

Zap. št.	Datum	Kraj nesreče	P O N E			
			ime in priimek	poklic	rojen	rojstni kraj
89.	14. 9. 1964	Južna stena grebena med Visoko Vrtačo in Nemškim vrhom	Heinz Grillitz	študent	12. 1. 1944	Celovec
90.	20. 9. 1964	Na Zelenem robu na Veliki planini	Marija Kajba	upokoj.	15. 8. 1896	Mengeš
91.	26. 9. 1964	V steni Rjavčkovega vrha v Kamn. Alpah	Anton Žičkar	elektr.	11. 12. 1943	Celje
92.	27. 9. 1964	V Igličevi smeri Kranjske Rinke	Cene Grčar	študent	19. 12. 1944	Kamnik
93.	8. 10. 1964	Na poti Zeleni rob - Simnovce na Vel. pl.	Mara Grasselli	uslužb.	16. 4. 1929	Teharje
94.	13. 10. 1964	Mačkov kot na Veliki planini	Miha Šlebir	uslužb.	29. 9. 1902	Stolnik
95.	3. 11. 1964	Golnik	Danica Švegelj	dijak.	10. 6. 1940	Letence
96.	8. 11. 1964	Severozapadna stena Malega Storžiča	Jožef Enci Adolf Hafner	puškar puškar	15. 3. 1914 2. 5. 1938	Celovec Celovec
97.	9. 11. 1964	V Černem lesu pod Zmavčarji	Stane Šmuc	študent	18. 5. 1944	Ljubljana
98.	16. 11. 1964	Na poti Skarja - Korošica	Matjaž Kodre	študent	5. 7. 1941	Celje
99.	6. 12. In 7. 12. 1964	Severno pohištvo Kočne	Dragomir Babić Ema Babić	—	5. 8. 1936 11. 4. 1937	—
100.	13. 12. 1964	Na Voglu	Tone Fornezz	novinar TT	—	—
101.	14. 12. 1964	V steni Raduhe	Toni Sisernik Marjan Mavko	—	21. 5. 1949 2. 12. 1935	Zerjav Zagreb
102.	27. 12. 1964	Crni vrh nad Jesenicami	Jasmina Krek Janez Bizjak	dijak	25. 6. 1948	—

P O I Z V E D O						
103.	13. 3. 1964	Na področju Stahovice - Kamniške Bistric	Stane Ančnik	čuvaj	—	—
104.	7. 8. 1964	Na grebenu Mrzle gore	Pavel Volčanšek Branislav Balšić	—	3. 9. 1942 24. 6. 1945	Trbovlje Kraljevo
105.	11. 8. 1964	Pohočje Kriške gore	neznan	—	—	—
106.	30. 8. 1964	Ostenje Pršiveca	Marta Gereb	—	24. 4. 1927	—
107.	21. 9. 1964	V severni steni Šit	Nadja Fajdiga Martin Gričar	ing.	—	Ljubljana —

Razen naštetih so gorski reševalci izvedli še 57 reševalnih akcij na področju žičnice Vitranc. Strošek je krila žičnice.

SREČENCI		Vzroki nesreče	Poškodba	Stroški posamezne reševalne akcije din
državljanstvo	stalno bivališče			
Avstr.	Celovec, Sommergasse 1	domnevno padanje kamenja ali odkrušenje oprimkov, čemur je sledil padec v globino	smrtna	50 481.—
Jug.	Kamnik, Podlumbarskega 5	nedenadno zbolela	oslabelost srca	4 000.—
Jug.	Celje, Mariborska 66	se zaplezał, ker je izgubil orientacijo	—	6 000.—
Jug.	Kamnik, Kidričeva ul.	pri plezanju se mu je odkrušil oprimek, zaradi česar je padel	dvakratni zlom desne noge	—
Jug.	Teharje 23 pri Celju	zdrsnila in padla	zlom desne noge	—
Jug.	Stolnik	padel zaradi nepazljivosti pri hoji	zlom leve noge v gležnju	4 000.—
Jug.	Letence 16	—	samomor	3 840.—
Avstr.	Celovec, Sidmansky strasse 41	zaradi snežnega mreža zašla iz nadelane poti, pri čemer je eden zdrsnil in padel okrog 20 m po grapi navzdol	manjše praske in odrgnine, sicer pa premražena in izčrpana	71 872.—
Avstr.	Celovec, Spittalcrstrasse 14			
Jug.	Medvode 99	domnevno pri sestopu iz bivaka pod Škuto zdrsnil in obstal za drevesom okobil	smrtna	6 920.—
Jug.	Celje, Savinjska 3	na poledenelcem pobočju zdrsnil po strmem pobočju in padel preko naloženih skal okrog 25 m globoko	težje poškodbe na glavi in hrbitenici	48 708.—
Jug.	Ljubljana, Ptujska 23	pri nameravanem prehodu preko drž. meje zdrsnila z grebena in se kotalila okrog 400 m navzdol po grapah	prelom reber na desni strani zadaj in močne omrzline obeh nog in členkov navzdol izpah leve rame, počena lobanja in močne omrzline obeh nog od členkov navzdol in obeh krajev	58 911.—
Jug.	Ljubljana, Partizanska 46			
Jug.	Ljubljana	padec pri smučanju	zlom desne noge nad gležnjem	4 000.—
Jug.	Žerjav 51, Črna	pri plezanju smeri preko »Plat« so jima zmanjkali plezalni klini in ker se je pričelo tudi nočiti, sta v steni bivakirala, naslednje jutro pa poklicala pomoč	brez poškodb	7 000.—
Jug.	Žerjav 66, Črna			
Jug.	Ljubljana, Ježica Mala vas 21 a	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	5 000.—
Jug.	Ljubljana, Lipičeva 2	padec pri smučanju	zlom desne noge v gležnju	

VALNE AKCIJE

Jug.	Stahovica	pogrešan na sektorju Stahovica-žičnica	brez uspeha	16 170.—
Jug.	Trbovlje, Dornin vrh 15 Krajevo, Anice Čekulič 8	zaradi klicev na pomoč zaradi klicev na pomoč		12 000.—
—	—	dozdevni klici na pomoč	brez uspeha	6 000.—
Madž.	Adria Part Madžarska	akeija pričela na poziv LM ker se ni vrnila s planin	brez uspeha	7 312.—
Ljubljana, Erjavčeva Ljubljana	zaradi noči in nevihte sta bivakirala v steni in se nista pravočasno vrnila	brez poškodb pomrznjene roke		2 400.—

Skupaj 936 237.—

38.	Gomiščko zavetišče na Krnu	"	2060	Nova Gorica	—	30	30	1 275	91	1 366	489	30	519
39.	Dom dr. Klementa Juga v Lepeni	"	960	Nova Gorica	24	24	48	1 500	124	1 624	1 022	55	1 077
40.	Koča na Crni prsti ¹	"	1844	Podbrdo	—	16	16	1 477	35	1 512	337	5	342
41.	Poštarska koča na Vršiču	"	1725	PTT Ljubljana	3	22	25	15 112	462	15 574	1 110	462	1 572
42.	Zasavska koča na Prehodavech	"	2050	Radeče pri Zidanem mostu	—	22	22	3 761	269	4 030	860	151	1 011
43.	Pogačnikov dom pri Kriških jezerih	"	2052	Radevljica	36	35	71	2 465	294	2 759	1 716	926	2 642
44.	Koča na Razor planini	"	1533	Točmin	20	25	45	1 625	26	1 651	570	16	586
45.	Zavetišče na Globoki	"	1835	Tolmin	—	2	2	ne evidentira					
46.	Koča na Poreznu	Pred-	1632	Cerkno	21	—	21	1 564	3	1 567	29	3	32
47.	Koča na Crnem vrhu nad Novaki	Jul. Alp	1288	Cerkno	25	—	25	3 191	3	3 194	56	3	59
48.	Zavetišče na Robidenskem brdu	"	824	Cerkno	2	—	2	2 494	—	2 494	18	—	18
49.	Zavetišče Ravne	"	707	Cerkno	2	—	2	2 133	3	2 136	—	21	21
50.	Koča na Smarjetni gori	"	664	Kranj	—	—	—	11 648	—	11 648	—	—	—
51.	Slavkov dom na Golem brdu	"	440	Medvode	16	—	16	14 766	34	14 800	1 435	45	1 480
52.	Dom na Lubniku	"	1027	Skočna Loka	22	—	22	3 523	22	3 545	438	—	438
53.	Koča na Ratitovcu	"	1666	za Selško dolino v Zelezničnih	10	29	39	2 484	—	2 484	632	—	632
54.	Zavetišče Farji potok	"	700	za Selško dolino v Zelezničnih	—	—	—	585	—	585	—	—	—
55.	Zavetišče pri Bertu v Dražgošah	"	850	za Selško dolino v Zelezničnih	2	—	2	1 765	—	1 765	40	—	40
56.	Zavetišče Urban v Dražgošah	"	850	za Selško dolino v Zelezničnih	—	—	—	891	—	891	—	—	—
57.	Zavetišče Prtevē	"	1010	za Selško dolino v Zelezničnih	—	—	—	1 495	—	1 495	—	—	—
58.	Dom Pristava na Javorniškem rovtu	Kara-	920	Javornik - Koroška Bela	31	—	31	2 094	—	2 094	1 333	—	1 333
59.	Zavetišče GRS na Spanovem vrhu ²	vanke	1365	Postaja GRS Jesenice	—	8	8	35	—	35	32	—	32
60.	Dom na Peči	"	1665	Mežica	81	50	131	6 364	32	6 396	3 705	13	3 718
61.	Koča na Plikovem (Podpeca) ³	"	986	Mežica	6	—	6	634	16	650	—	—	—
62.	Zavetišče pri Skrubeju	"	650	Mežica	—	—	—	2 360	40	2 400	—	—	—
63.	Zavetišče v Heleni	"	730	Mežica	—	—	—	2 846	7	2 853	—	—	—
64.	Dom na Uršlji gori	"	1696	Prevalje	50	—	50	4 643	29	4 672	971	—	971
65.	Poštarska koča pod Plešivcem	"	800	PTT Maribor	8	10	18	3 255	—	3 255	180	—	180
66.	Valvazorjev dom pod Stolom	"	1180	Radiovljica	40	—	40	2 654	15	2 669	910	15	923
67.	Roblekov dom na Begunjiščici	"	1757	Radiovljica	27	40	67	2 138	4	2 142	1 237	4	1 241
68.	Koča na Naravskih ledinah ⁴	"	1128	Ravne na Koroškem	12	—	12	2 854	—	2 854	485	—	485
69.	Gostišče Križan ⁵	"	1060	Slovenj Gradec	6	—	6	2 210	—	2 210	—	—	—
70.	Dom na Kofcah	"	1505	Tržič	19	9	28	4 786	34	4 820	478	—	478
71.	Dom na Zelenici ⁶	"	1535	Tržič	—	—	—	278	—	278	—	—	—
72.	Prehodno planinsko zavetišče v Tržiču	"	516	Tržič	—	—	—	10 934	—	10 934	—	—	—
73.	Kostanjčeva koča na Dobréi	"	1520	Tržič	—	21	21	2 677	—	2 677	176	—	176
74.	Dom v Logarski dolini z depandanso	Kamniške	757	Celje	161	—	161	44 015	555	44 570	8 737	1 216	9 953
75.	Frišaufov dom na Okrešlju	Alpe	1378	Celje	44	60	104	15 835	74	15 999	1 550	90	1 649
76.	Koča GRS na Okrešlju ⁷	"	1385	Postaja GRS Celje	—	9	9	212	—	212	51	—	51
77.	Kocbekov dom na Korošici	"	1808	Celje	23	36	59	2 287	9	2 296	815	11	826

¹ Koča v adaptaciji

² Koča otvorjena 25. 10. 1964

³ Koča oskrbovana šele od 30. 7. 1964 dalje

⁴ Koča otvorjena 24. 5. 1964

⁵ Koča otvorjena 1. 5. 1964

⁶ Koča je še v adaptaciji

⁷ Koča otvorjena že 22. 7. 1962, pomotoma pa izostala v statistiki

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč		Stevilo obiskovalcev	Stevilo nočitev					
					število postelj	število ležišč	vseh ležišč	Jugoslovianov	ino-zemcev	veh skupaj	domačih	ino-zemskih	skupaj
78.	Mozirska koča na Golteh z depandanso	Kamniške Alpe	1344	Celje	94	64	158	2 840	20	2 860	392	39	431
79.	Mozirska koča — podružnica Smihel		852	Celje	—	—	—	1 315	27	1 342	—	—	—
80.	Bivak pod Ojstrico		1800	Celje	4	—	4	35	—	35	12	—	12
81.	Ceška koča na spodnjih Ravneh		1545	Jezersko	29	20	49	839	47	886	786	75	861
82.	Cojzova koča na Kokrskem sedlu		1791	Kamnik	28	24	52	2 809	30	2 823	1 104	30	1 134
83.	Koča na Jermanovih vratih		1884	Kamnik	26	20	46	2 510	15	2 525	614	15	629
84.	Bivak v Kočni		1952	Kranj	—	8	8	15	—	15	32	—	32
85.	Dom Kokrskega odreda na Kališču		1540	Kranj	21	14	35	2 336	4	2 340	642	4	646
86.	Koča na Kriški gori		1582	Križe pri Golniku	10	30	40	6 825	—	6 825	830	—	830
87.	Zavetišče na Mali Poljanji		1100	Križe pri Golniku	—	3	3	1 079	—	1 079	ne evidentira	ne evidentira	ne evidentira
88.	Zavetišče v Gozdru		884	Križe pri Golniku	3	—	3	4 680	—	4 680	ne evidentira	ne evidentira	ne evidentira
89.	Dom v Kamniški Bistrici		601	Ljubljana - matica	36	—	36	30 015	346	30 361	3 141	223	3 364
90.	Bivak pod Skuto		2104	Ljubljana - matica	—	8	8	55	—	55	55	—	55
91.	Koča na Loki pod Raduho		1520	Luče ob Savinji	9	22	31	2 402	7	2 409	371	7	378
92.	Okrepčevalnica IGLA		750	Luče ob Savinji	—	—	—	10 250	—	10 250	—	—	—
93.	Zavetišče Grohat na Raduhi		1882	Mežica	12	15	27	1 631	20	1 651	650	—	650
94.	Zavetišče pri Pucu		730	Mežica	—	—	—	1 624	10	1 634	—	—	—
95.	Koča pod Olševo		1250	Solčava	—	—	—	596	6	602	—	—	—
96.	Zavetišče pod Ojstrico		1206	Solčava	10	20	30	1 531	51	1 582	218	15	233
97.	Andrejev dom na Slemenu		1096	Šoštanj	45	13	58	3 929	108	4 037	457	—	457
98.	Dom pod Storžičem		1100	Tržič	40	34	74	7 286	23	7 309	1 578	—	1 578
99.	Bivak v Storžiču		1750	Tržič	—	8	8	96	—	96	32	—	32
100.	Zavetišče Potarje		1100	Tržič	—	—	—	610	—	640	—	—	—
101.	Koča na Smrekovec		1377	Zerjav - Crna	74	—	74	5 816	—	5 816	4 482	—	4 482
102.	Koča na Mali planini	Predgorje	1447	Crnuče	18	—	18	1 150	7	1 157	573	7	580
103.	Dom na Veliki planini		1560	Domžale	19	28	47	7 712	—	7 712	2 183	—	2 183
104.	Dom na Menini planini	Kam. Alp	1508	Gornji grad	18	30	48	1 568	—	1 568	138	—	138
105.	Koča na Starem gradu		583	Kamnik	15	—	15	15 986	27	16 013	630	27	657
106.	Zavetišče na Kratni		518	Kamnik	—	—	—	5 035	—	5 035	—	—	—
107.	Dom na Krvavcu		1700	Kranj	110	40	150	31 623	—	31 623	4 614	297	4 911
108.	Koča ob žičnici na Krvavcu		1495	Kranj	—	—	—	12 350	—	12 350	—	—	—
109.	Mengeška koča na Gobavici		440	Janeza Trdine Mengeš	5	—	5	9 001	34	9 035	133	—	133
110.	Koča na Gori Oljki ⁸		734	Olijska Polzela	12	28	40	—	—	—	—	—	—
111.	Dom na Resevnji		682	Sentjur pri Celju	12	—	12	4 598	46	4 644	62	—	62
112.	Zavetišče na Resevnji z razgl. stolpom		682	Sentjur pri Celju	2	—	2	ni poslovalo				—	—
113.	Mariborska koča z razglednim stolpom	Pohorje	1040	Maribor - matica	15	30	45	4 502	356	4 858	3 491	356	3 847
114.	Ribniška koča		1530	Maribor - matica	40	28	68	8 589	68	8 657	3 405	68	3 473

* Kočo prevzelo 1. 3. 1964 v svojo upravo Gost. podjetje Braslovče

115.	Koča na Pesniku	"	1100	Maribor - matica	12	—	12	1 151	—	1 151	111	—	—	111
116.	Koča na Pesku	"	1382	Oplotnica	30	—	30	5 041	248	5 289	367	27	394	
117.	Koča na Osankarici	"	1160	Oplotnica	—	—	30	5 335	458	5 793	176	7	183	
118.	Ruška koča (Tinetov dom)	"	1250	Ruše pri Mariboru	19	30	49	7 763	283	8 046	2 250	233	2 533	
119.	Dom pri Treh kraljih	"	1200	Slovenska Bistrica	40	15	55	4 160	—	4 160	1 114	—	—	1 114
120.	Koča pod Kremžarjevim vrhom	"	1161	Slovenjgradec	10	19	29							ni poslovala
121.	Grmovškov dom pod Veliko Kopo	"	1377	Slovenjgradec	34	16	50	7 299	1	7 300	1 960	1	1 961	ne evidentira
122.	Razgledni stolp na Rogljki	"	1517	Slovenske Konjice										
123.	Koča Planine ^a	"	1010	Vuzenica	7	6	13	1 166	—	1 166	2	—	—	2
124.	Koča na Roglji	"	1481	Zreče	24	10	34	6 101	166	6 267	998	14	1 012	
125.	Dom pod Brinjevo goro ^b	"	480	Zreče	—	—	—	5 815	—	5 815	—	—	—	
126.	Dom na Boču z razglednim stolpom	Boč	698	Poljčane	38	—	38	8 827	13	8 840	1 010	48	1 058	
127.	Dom Kozjak	Kozjak	705	Kozjak Maribor	22	6	28	9 948	—	9 948	253	—	—	253
128.	Zavedšče Sober	"	320	Kozjak Maribor	—	—	—	5 800	—	5 800	—	—	—	
129.	Koča na Zavcarjevem vrhu	"	914	Maribor - matica	24	—	24	2 863	—	2 863	474	—	—	474
130.	Zavetišče na Urbanu	"	595	Maribor - matica	—	—	—	2 007	—	2 007	—	—	—	
131.	Zavetišče Podlijpe	"	840	Vuzenica	—	—	—	1 464	34	1 498	—	—	—	
132.	Dom na Paškem Kozjaku	Paški Kozjak	970	Velenje	50	15	65	869	3	872	326	3	329	
133.	Koča na Bohorju	Zasavje	935	Bohor Senovo	34	17	51	6 825	35	6 860	1 308	—	—	1 308
134.	Celjska koča	"	750	Celje	52	—	52	8 856	11	8 867	1 809	123	1 932	
135.	Dom v Gorah	"	791	Dol pri Hrastniku	54	15	69	5 792	166	5 958	1 637	104	1 741	
136.	Koča na Kalu	"	956	Hrastnik	42	41	83	8 299	—	8 299	2 408	—	—	2 408
137.	Koča na Kumu	"	1219	Kum Trbovlje	32	—	32	5 282	6	5 288	416	—	416	
138.	Dom na Smohorju	"	774	Laško	23	25	50	1 940	5	1 945	1 094	—	—	1 094
139.	Tončkov dom na Lisci	"	947	Lisca Videm-Krško	22	9	31	5 559	92	5 651	1 162	74	1 236	
140.	Dom na Jančah	"	794	Litija	16	20	36	8 015	—	8 015	840	—	—	840
141.	Zavetišče Lovrenc	"	711	Radeče pri Židanem mostu	—	—	—	884	—	884	—	—	—	
142.	Gašparjevska koča nad Vel. Kozjem ^c	"	513	Radeče pri Židanem mostu	—	—	—							ne evidentira
143.	Zavetišče na Kopitniku	"	914	Rimski Toplice	4	—	4	2 400	13	2 413	—	—	—	
144.	Dom na Mrzlici	"	1119	Trbovlje	61	41	102	7 603	45	7 648	2 045	—	—	2 045
145.	Koča na Zasavski gori	"	849	Zagorje ob Savi	25	28	53	5 373	—	5 373	531	—	531	
146.	Zavetišče Zaloka	"	670	Zagorje ob Savi	—	—	—	2 028	—	2 028	—	—	—	
147.	Coparjeva koča na Čemšeniški pl.	"	1206	Zagorje ob Savi	16	12	28	2 457	—	2 457	157	—	—	157
148.	Dom na Polomu	Gorjanci	725	Kostanjevica na Krki	16	50	66	417	—	417	122	—	—	122
149.	Dom Vinka Paderščika	"	822	Novo mesto	6	12	18	1 742	—	1 742	323	—	—	323
150.	Dom na Mirni gori	Dolenjsko	1048	Crnomelj	34	21	55	7 566	29	7 595	1 199	29	1 228	
151.	Gostišče v Crmošnjicah	gričevje	520	Crnomelj	4	—	4	1 510	50	1 560	45	—	—	45
152.	Bite na kolodvoru v Crnomlju	"	156	Crnomelj	—	—	—							
153.	Koča pri Jelenovem studencu	"	850	Kočevje	13	—	13	903	—	905	33	—	—	33
154.	Dom na Govejku	Polhograjski	812	Obrtnik Ljubljana	28	—	28	575	—	575	595	—	—	595
155.	Zavetišče na Planini z razgl. stolpom	dolomiti	733	Vrhnička	—	—	—	4 550	—	4 550	—	—	—	
156.	Iztokova koča pod Golaki ^d	Trnovski gozd	1260	Ajdovščina	—	12	12	25	7	32	8	—	—	8

^a Koča oskrbovana šele od 12. 6. 1964 dalje, prej zaprta

^b Dom otvoren 12. 7. 1964

^c Koča otvorena 13. 9. 1964

^d Koča ni oskrbovana — ključ pri PD

Zap. št.	Planinska postojanka	Gorski predel	Nadmorska višina	V upravi planinskega društva	Kapaciteta ležišč		Stevilo obiskovalcev		Stevilo nočitev					
					število posjetil	število ležišč	vseh ležišč	Jugoslovavov	Inozemcov	vseh skupaj				
157.	Koča na Čavnu z razgl. stolpom	Trnovski gozd	1239	Ajdovščina	8	16	24	1 683	29	1 712	141	14	155	
158.	Dom pod Čavnom (Predmeja)	"	890	Ajdovščina	10	16	26	1 122	13	1 135	98	3	101	
159.	Koča pri izviru Hublja	"	250	Ajdevščina	—	—	—	2 737	41	2 778	—	—	—	
160.	Koča Kekec na Katarini	"	306	Nova Gorica	20	—	20	15 963	2 357	18 320	1 051	80	1 131	
161.	Zavetišče na Slvki	Idrijsko hribovje	1006	Idrija	—	—	—	2 516	—	2 516	—	—	—	
162.	Zavetišče na Jelenku	"	1106	Idrija	—	—	—	2 370	—	2 370	—	—	—	
163.	Koča na Iliviški planini	"	907	Idrija	—	6	6	7 846	—	7 846	45	—	45	
164.	Pirnatova koča na Javorniku	"	1240	Idrija	—	10	10	1 421	—	1 421	69	—	69	
165.	Planinski dom RUDAR Vojsko	"	1080	Idrija	25	10	35	13 422	—	13 422	1 227	32	1 259	
166.	Dom na Goropekah	"	742	Ziri	11	32	43	3 949	26	3 975	590	26	616	
167.	Zavetišče na Svinščakih	Snežnik	1242	Ilirska Bistrica	v adaptaciji									
168.	Zavetišče na Velikem Snežniku	"	1796	Ilirska Bistrica	—	14	14	1 598	420	2 018	272	18	290	
169.	Tumova koča na Slavniku	Tržaško-komenski Kras	1028	Koper	14	28	42	3 392	552	3 944	84	—	84	
170.	Stjenkova koča na Trstelju	"	642	Nova Gorica	—	12	12	2 860	286	3 146	72	8	80	
171.	Vojkova koča na Nanosu	Nanos	1248	Postojna	3	32	35	2 380	81	2 461	325	12	337	
172.	Furlanovo zavetišče pri Abramu	"	915	Vipava	—	—	—	326	6	332	—	—	—	
173.	Koča Mladika na Pečni rebrti	Notranjski kras	710	Postojna	—	—	—	2 562	76	2 638	—	—	—	
174.	Dom na Slivnici	"	1114	Cerknica	43	—	43	686	—	686	23	—	23	
					Skupaj	2 965	2 414	5 379	805 549	28 686	834 235	145 604	13 327	158 931
					V letu 1963:	2 744	2 296	5 040	639 914	18 225	718 139	141 864	9 439	151 303
					V letu 1964:	2 965	2 414	5 379	805 549	28 686	834 235	145 604	13 327	158 831
					Razlika:	+221	+118	+339	+105 635	+10 461	-116 096	+3 740	+3 888	+7 628

Inozemski obiskovalci planinskih postojank so bili iz naslednjih držav: 8555 iz Nemčije, 7722 iz Avstrije, 6416 iz Italije, 2245 iz Anglije, 1414 iz Nizozemske, 379 iz CSSR, 324 iz Švicerije, 265 iz Francije, 251 iz ZDA, 175 iz Belgije, 168 iz Madzarske, 136 iz Poljske, 133 iz Danske, 118 iz Svedske, 100 iz Kanade, 96 iz Grčije, 76 iz Bolgarije, 45 iz Romunije, 21 iz SSSR, 20 iz Norveške, 7 iz Izraela, 5 iz Argentine, 4 iz Turčije, 3 iz Avstralije, 3 iz Lichtensteina, 2 iz ZAR, 1 iz Finske, 1 iz Alžira in 1 iz Kitajske.

VELETROGOVINA

LJUBLJANA, BEŽIGRAD 6

TELEFONI:

Centrala	310-066
Direktor	313-313
Splošni sektor – računovodstvo	312-394
Komercialni sektor	310-141
Nabavno prodajni oddelek	316-905

»ASTRA« specializirano trgovsko podjetje z usnjem, gumo, plastičnimi masami, čevljarskimi, sedlarskimi in tapetniškimi potrebščinami ter orodjem, tehničnim tekstilom, zaščitnimi sredstvi in galanterijo – vse postreže iz svojih sortiranih zalog vedno po najnižjih konkurenčnih cenah. Rudniki, tovarne, obrtna podjetja, trgovska podjetja, transportna podjetja, mlinska podjetja, gradišča in ustanove, prepričajte se o solidni postrežbi in najnižjih cenah veletrgovine »ASTRA«.

Vsa naročila: osebna pismena ali preko naših potnikov – izvršujemo solidno in hitro. Pri naročilih tehničnega materiala vas postrežemo tudi s strokovnimi nasveti.

CIBA

PROIZVAJA
IMPREGNACIJSKA SREDSTVA
ZA GORSKO OBLEKO
IN OBUTEV

GENERALNO ZASTOPSTVO
ZA JUGOSLAVIJO:

INTERTRADE

PREDSTAVNIŠTVA:
BEOGRAD, KATANIČEVA 18
ZAGREB, KAĆIČEVA 12
RIJEKA, SARAJEVSKA 18

EXPORT - IMPORT

KEMIJA - IMPEX

LJUBLJANA, TITOVA 25

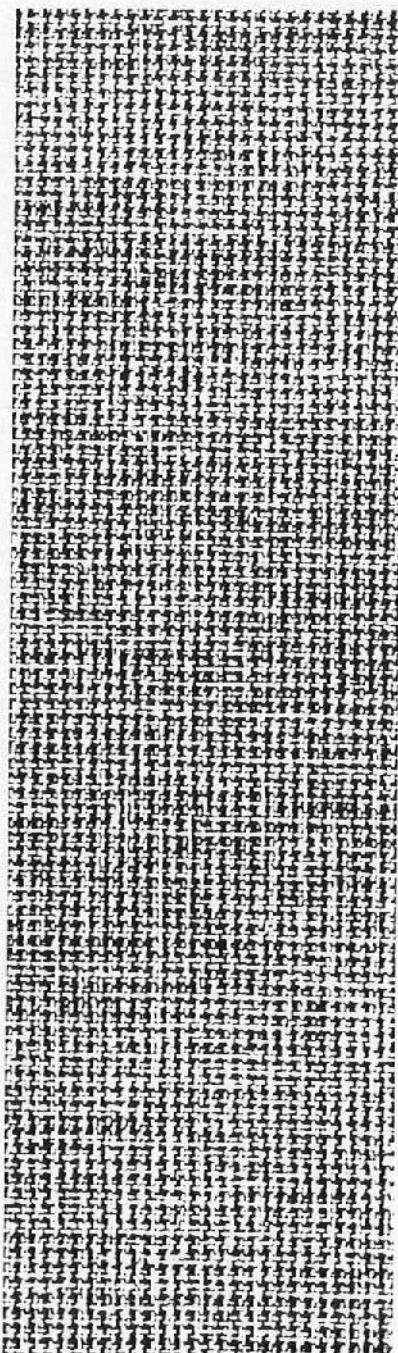

IZVAŽAMO IN UVAŽAMO:

kemikalije, anilinska barvila, barve in luke,
kovčuk, plastične mase, steklo, porcelan,
keramiko, celulozo, papir, kartone, pisar-
niški material, itd.

Telex: 03-177 – Kemimpex LJB – Telefon: 313-266 (8 linij) – Telegram: KEMIMPEX
LJUBLJANA

Tovarna dokumentnega in kartnega papirja

Telefon: Radeče 81-950, 81-951

Tekoči račun pri NB Celje 603-11-1-1030

Brzovaji: Papirnica Radeče

Železniška postaja: ZIDANI MOST

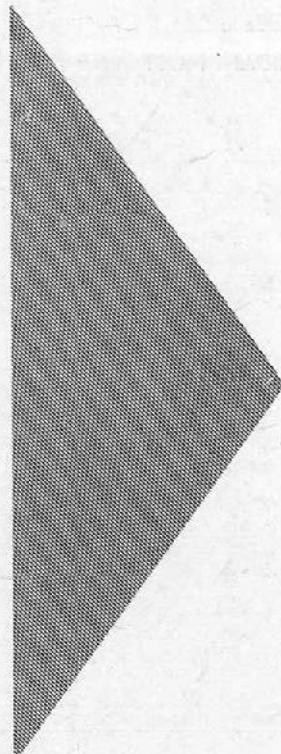
PROIZVAJA:

vse vrste brezlesnih papirjev
in kartonov
specialne papirje
surovi heliografski
in foto papir
paus papir
kartografski
specialni risalni »Radeče«
papirje za filtre itd.

IZDELUJE:

vse vrste kartic
za luknjanje v standardni velikosti
in tisku
Po želji izdeluje kartice
v posebnem tisku
v rdeči, modri ali sivi barvi

Prašek za avtomatsko varjenje

EP-10

vrsta toka: enosmerni (=)
granulacija 12 x 48

EP-20

vrsta toka: izmenični (∞)
enosmerni (=)
granulacija 12 x 48

Proizvaja

Železarna Jesenice

Jesenice — SR Slovenija